

*Quinta
1987*

GLASUL BISERICII

**REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVALHIEI**

ANUL XLVI, Nr. 4, IULIE—AUGUST 1987

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLVI Nr. 4
IULIE — AUGUST
1987

Kedacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe
Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. **ANTIM**
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. **EPIFANIE**
Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. **ROMAN IALOMIȚEANUL**
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. **OCTAVIAN POPESCU**
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. **ILIE GEORGESCU**
Consilier cultural mitropolitan

REDACTOR :

Drd. **MIHAI HAU**

CUPRINS

	<u>Pag.</u>
Editorial: Flința noastră națională (Pr. ILIE GEORGESCU)	5
ÎNDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE	
Pr. OCTAVIAN POPESCU, La Duminica a II-a după Rusalii, Chemarea Apostolilor	7
Ierom. OLIVIAN BINDIU, La sărbătoarea Sfântului Prooroc Ilie. Credința și faptele	9
Drd. CĂLINOIU C-TIN, La Adormirea Maicii Domnului	12
PAGINI ALESE DIN SFINȚII PĂRINȚI	
SFINTUL AMBROZIE AL MILANULUI , « <i>Despre Sfântul Duh</i> », traducere și note de Asist. VASILE RĂDUCA (partea a III-a)	17
ARTICOLE ȘI STUDII	
Diac. PETRE I. DAVID, «Psihologia» sectelor și grupărilor anarhice religioase. Psihoza și patologia	25
Pr. Prof. IOAN CONSTANTINESCU, Vindecarea de către Domnul Hristos a demonizaților din ținuturile gadarenilor. — Comentariu —	32
ÎN APĂRAREA PĂCII	
Pr. DAVID POPESCU, Note, știri, comentarii	46
DOCUMENTARE	
Pr. DINU PROVIAN, Bisericile de la Curtea Veche (partea a II-a)	50
ȘTIRI DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI	
Pr. ION BĂNĂȚEANU, Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, pe lunile iulie-august 1987	66

Pr. DAVID POPESCU, Cea de a II-a conferință a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor	68
Pr. DAVID POPESCU, Sfințirea lucrărilor de restaurare de la Biserica Mănăstirii Țigănești	71
Pr. DIONISIE GRIGORE, Știri din Episcopia Buzăului	74

NOTE ȘI RECENZII

Preot GABRIEL COCORA, <i>Episcopia Buzăului, o vatră de spiritualitate și simțire românească</i> , ed. Episcopiei Buzăului, 1985, 446 pagini text + 104 ilustrații alb negru (GION D. IONESCU), ...	89
Drd. LIVIU STOINA, Noi apariții editoriale	102

VARIA

NICA STAN, <i>Îndemn, Trăinicie</i> , poeme religioase	109
--	-----

FIINȚA NOASTRĂ NAȚIONALĂ

Născut din contopirea a două popoare care au strălucit în vechime, din eroii daci iubitori și apărători ai pământului strămoșesc și din romanii civilizatori ai lumii antice, poporul român — moștenind de la unii numele și de la ceilalți iubirea de moșie, de vatra străbună, străjuiște de două milenii Poarta de aur a Europei.

Certificatul său de naștere datează din primul veac al erei noastre. Sînt 1900 de ani de cînd ultimul mare rege dac, «Decebal cel falnic» cum l-a numit unul din poeți, lua sabia spre a apăra, în fruntea poporului său, pămîntul patriei, neostenind în această luptă vreme de douăzeci de ani, pînă cînd, cu aceeași sabie ridicată întru stăvilirea cotropitorului își va străpunge pieptul spre a nu cădea în mîinile lui. Sîngele dacilor și al romanilor este plămada noastră.

Nu ne-au purtat pe acest pămînt ciulinii stepei, nici vînturile aducătoare de nisip; ci noi, ne-am plămădit și ridicat în lume crescuți și zămislîți de acest pămînt.

Leagănul și vatra noastră se află aici, încălzite de razele fierbinți ale soarelui de vară sau biciuite amarnic de crivățul geros al iernii. Aici se află așezarea noastră primită de la înaintași, statornicită și întreținută pe locul de îngropăciune al moșilor și strămoșilor ce s-au adunat din neam în neam. Crestele încununate de nori ale Carpaților, pădurile umbroase — adăpost și scăpare din furia năvălitorilor străini — izvoarele reci sau leneșele rîuri ce trec prin cîmpiile mănoase spre a se scurge în Dundrea bătrînă spre Marea cea Mare, constituie leagănul care a îmbrățișat, a hrănit și crescut acest popor.

Cunoscînd, adică trăind cu toată ființa sa acest adevăr, Poetul românilor de pretutindeni și din totdeauna va exclama :

«Și de-aceea, tot ce mișcă'n țara asta, rîul, ramul,
Mi-e prieten numai mie...».

Poporul român s-a simțit întotdeauna legat de «maica sa pămîntul», a trăit în mijlocul naturii ce i-a fost rînduită, s-a luptat cu toate adversitățile pentru a apăra leagănul și mormîntul cu dragoste de dac, avînd în același timp dezvoltat spiritul de dreptate și de echilibru, precum și conștiința apartenenței sale la un neam ales, ca moșteniri de la celălalt părinte.

Dacă «iubirea de moșie» a constituit o permanență în viața poporului român, cultivarea limbii materne a fost dintotdeauna o preocupare vitală a românilor. Cum remarcă umanistul renașcentist italian

Antonio Bonvini, adăpostit la curtea de la Buda a lui Matiaș Corvin — cel disprețuit de Frideric al III-lea ca un oarecare «natus a Valacho patre», românii țin mai mult la păstrarea limbii lor decât la viață.

Dintotdeauna, românii au avut convingerea că păstrînd și cultivînd limba își mențin ființa națională. Înconjurați de popoare venite destul de tîrziu în acest receptacol european deja plin cu descendența romanității orientale, românii, descendenți singuri și singulari ai acestei romanități, vor ști să-și păstreze unitar limba pe întreaga vastitate a acestui teritoriu, precum și numele moștenit de la părinți. Românii sînt descendenții romanilor din Romania, după cum romeii sînt descendenții grecilor din același imperiu.

Limba a constituit în permanență pentru poporul român factor de coeziune și de manifestare a obîrșiei sale latine, după cum creștinismul său de factură răsăriteană l-a menținut în fața valurilor din afară, l-a cultivat și i-a înnobilit sufletul. Limba maternă nu a încetat niciodată să fie cîntată de acest popor, să fie folosită de toate păturile societății medievale, chiar în anii cînd cancelariile sau amvoanele foloseau o altă limbă, după moda instaurată în același ev mediu. Dovadă stă bogăția de expresie pe care o întîlnim odată cu începutul scrisului în limba română, cu manuscrisele care ni s-au păstrat și demonstrează existența unor centre de iradiere spirituală românească în toate zonele locuite de români. Prin cuvîntul tipărit «pentru toată seminția românească» de cărturarii Bisericii se aprindea, se întreținea și se adîncea conștiința unității tuturor-românilor ca și a apartenenței lor la lumea civilizată a Europei; se întreținea conștiința «rodului» nostru ales, întrucît «de la Râm ne tragem!».

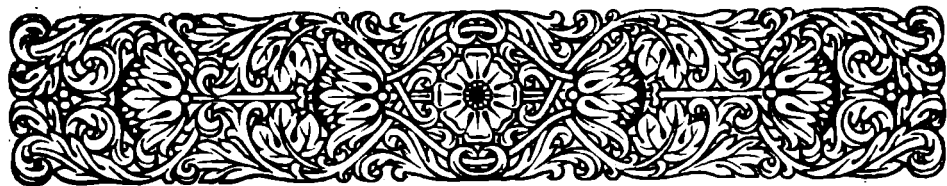
Cuvîntul tipărit era răspîndit în toate straturile românești de pretutindenți pentru ca «să înțeleagă toți oamenii, cine-s români creștini» (Coresi, Întrebare creștinească — 1559).

Simțul frumosului sobru, al grației fără ostentație, oglîndit în șlefuite diamante ale poeziei populare, în alesăturile țărăncii, în pridvoarele de lemn ale casei de munte ca și în miniaturile ce împodobesc cărți de învățătură duhovnicească sau elegantele chivote ctitorite de înaintași, demonstrează fără tăgadă adevărul că poporul român este descendentul unui popor care a sintetizat întreaga bogăție a spiritualității antice.

Limba, iubirea de pămînt, legea și dragostea de frumos constituie zestrea noastră, moștenirea cu care ne mîndrim azi și pe care o vom înfățișa urmașilor, viitorului adică Istoriei. Prin actul istoric de la 23 August 1944 toate aceste valori au devenit bunuri ale întregului popor. Depunînd astăzi un efort susținut pentru înălțarea Patriei pe noi culmi de progres, pentru crearea unui viitor demn generațiilor ce vor veni, românii de astăzi știu să valorifice darurile de care ne-au învrednicit înaintașii, adevărate pîrgii ale desăvîrșirii noastre viitoare.

Pr. ILIE GEORGESCU

ÎNDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE

LA DUMINICA A II-A DUPĂ RUSALII

Chemarea Apostolilor

— Ați ascultat în pericopa evanghelică de astăzi una dintre cele mai impresionante și mai pline de învățătură minuni săvârșite de către Mântuitorul Iisus Hristos, și anume pescuirea minunată. După ce a învățat noroadele care ședeau pe țărm, din corăbioara fraților Simon și Andrei, Mântuitorul Iisus Hristos le spune acestora să vâslească spre centrul mării Galileei. Soarele fiind la amiază, deci timpul în care peștii se ascundeau pe fundul apei, Mântuitorul spune lui Simon să arunce mreaja pentru vînat pește. «Doamne» — răspunde acesta *«toată noaptea m-am ostenit și n-am prins nimic»*. Cu alte cuvinte, dacă noaptea, cînd peștele ieșea la suprafața apei, ei lucraseră fără folos, cu atît mai mult acum. «Dar, pentru că Tu zici, voi arunca mreaja».

Și Sfîntul Evanghelist Luca istorisește că nu mai putea scoate mreaja de mulțimea peștilor, încît a trebuit să cheme și pe tovarășii lor de pescuit, frații Iacob și Ioan — fiii lui Zevedeu, și astfel s-au umplut corăbiile cu pește. Atunci Petru, dîndu-și seama că e în prezența unui Om deosebit căzu la picioarele Sale și zise: «Du-Te de la mine Doamne, că sînt om păcătos».

— «Nu te teme Simone, de acum vei pescui oameni». Și lăsînd toate deoparte au urmat Mîntuitorului. În afară de aceste două perechi de frați care devin Ucenicii Domnului, lingă Mîntuitorul Iisus Hristos se vor atașa, Andrei și cu Ioan, mai înainte ucenicii Sfîntului Ioan Botezătorul, Filip și Natanel.

Este interesantă convorbirea Mîntuitorului cu acesta din urmă. Cînd Filip îl aduce Mîntuitorului Iisus Hristos pe Natanael, acesta aude cuvintele: «Iată israelitean în care nu este viclesug!».

— «Rabi, de unde mă cunoști?» — «Mai înainte de a te fi chemat Filip te-am văzut sub smochin!». La auzul acestor cuvinte Natanael căzu la picioarele Domnului și zise: «Rabi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești împăratul lui Israel!» — «Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin crezi, adevărat îți spun ție: mai mari decît acestea vei vedea!».

Ceea ce a stîrnit mărturia lui Natanael, a fost, așa cum arată și Sfîntul Vasile cel Mare, un secret pe care nu-l cunoștea decît Natanael și mama sa. Cînd acesta era prunc, a fost ascuns sub un smochin de către mama sa, pentru a scăpa de urmărirea lui Irod.

Iată că acum secretul este cunoscut de o personalitate pe care Natanael nu se dă înapoi a o numi «*Fiu al lui Dumnezeu*».

După o noapte petrecută în rugăciune, Mîntuitorul Iisus Hristos își alege pe cei 12 Sfinți Apostoli, așa cum Sfîntul Evanghelist Luca (VI, 12—16) arată : ...«*Simon pe care L-a numit Petru, Andrei, fratele lui, Iacob și Ioan, Filip și Bartolomeu, Iacob al lui Alfeu, Matei și Toma, Simon Zilotul, Iuda fiul lui Iacob și Iuda Iscarioteanul, cel care s-a făcut vînzător*».

În afară de acest grup de 12 Apostoli, Mîntuitorul a mai rinduit alți șaptezeci de ucenici, pe care i-a trimis cite doi înaintea Lui, în toate cetățile și în toate locurile, pe unde avea El să treacă.

Cei 12 Apostoli sînt tot timpul în preajma Mîntuitorului, ascultîndu-l învățătura, la primirea și explicarea unor pilde, cum a fost a semănătorului și a «*neghinelor din țarină*».

— «*Vouă, vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar lor nu le-a fost dat. De aceea le vorbesc în pilde pentru că ei, măcar că văd, nu văd, și măcar că aud, nici nu înțeleg*» (Matei XIII, 11—13). Sfinții Apostoli sînt prezenți la toate minunile săvîrșite de către Mîntuitorul Iisus Hristos, mai puțin Schimbarea la Față și Învierea fiicei lui Iair, unde au fost de față numai Petru, Iacob și Ioan. De aceea, sînt surprinși de chinurile și moartea Mîntuitorului, deși de atîtea ori îi avertizase. Se pare că ei n-au înțeles spiritul Mîntuitorului, așteptînd ca și ceilalți iudei un Mesia care să restabilească domnia lui David, și să-i scape de stăpînirea romană.

Așa se face că după minunea înmulțirii pîinilor, ei agită poporul să-L aleagă rege pe Mîntuitorul. Așa se explică faptul că cei doi fii ai lui Zevedeu, cer Mîntuitorului Iisus Hristos să stea unul de-a dreapta și altul de-a stînga Lui, în împărăția Sa. Așa se explică faptul că deși Petru îl mărturisește «*Fiul Dumnezeului Celui viu*» toți, pînă la ultimul, îl părăsesc în Ghetsimani, ba, unul Iuda îl vinde și sînt găsiți de către Mîntuitorul, după Înviere, cu ușile închise de frica iudeilor.

Și totuși, ei au auzit din gura Mîntuitorului cuvinte ca acestea : «*Eu și Tatăl una sîntem !*» ; «*Eu sînt lumina lumii, cine vine după Mine nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieții !*», sau : «*Eu sînt pîinea vieții, care s-a pogorît din cer. Dacă mîncă cineva din pîinea aceasta va trăi în veac !*» ; sau : «*Eu sînt învierea și viața, cine crede în Mine, chiar dacă ar fi murit, va trăi !*» (Ioan XI, 25) ; sau : «*Eu sînt calea, adevărul și viața*». «*Veniți la Mine, toți cei împovărați și trudiți și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați de la Mine că sînt blînd și smerit cu inima, și veți găsi odihnă pentru sufletele voastre*» (Matei XI, 28) ; sau : «*Eu sînt apa cea vie, cine va bea din apa aceasta nu va înseta în veac*» etc.

Cuvintele acestea îl arătau pe Mîntuitorul ca Fiu al lui Dumnezeu, pentru că numai un om fără minte întregă ar fi putut rosti aceste cu-

vinte care s-au adevărit peste veacuri în toată eficacitatea lor, de n-ar fi fost cu adevărat Fiul Celui Prea Înalt !

I-au trebuit Mîntuitorului patruzeci de zile după Învierea Sa din morți, pentru a le «*Lumina mințile*» și a le arăta că Scripturile se sfîrșesc în «*Jertfa și Învierea Sa*». Luca și Cleopa, chiar după Înviere, în drum spre Emaus, îi spun : «*Și noi credem că El este Cel care va izbăvi pe Israel !*» — cugetînd deci, așa sînt muștrați de delicat de către Mîntuitorul Iisus Hristos cînd le spune : «*O, nepricepuților și zăbavnici cu inima, a crede ce au spus proorocii ! nu trebuia oare să sufere Hristos aceste lucruri și să intre în slava Sa ?*». «*Și a început de la Moise și de la toți proorocii și le-a tîlcuit din toate Scripturile, ce era cu privire la El*». A trebuit să li se arate ucenicilor de mai multe ori după Înviere, să mînce în fața lor, să se lase pipăit în rîni de către Toma, pentru a le face dovada și a le întări convingerea în adevărul Învierii și deci al Dumnezeirii Sale. Opera aceasta este desăvîrșită de harul Sfîntului Duh în ziua Cincizecimii, cînd, Sfîntul Duh s-a pogorit după făgăduința Mîntuitorului, peste fiecare din Apostoli, în chip de limbă de foc. Ei s-au considerat, cum de altfel și erau, ambasadori ai Mîntuitorului : «*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi. Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește, iar cine se leapădă de voi, de Mine se leapădă*». Deci : «*Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-i să păzească toate cîte am poruncit. Și iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului*» (Matei XXVIII).

Apoi, datorită convingerii lor nestrămutate în adevărul Învierii și deci în dumnezeirea Lui, ei au plecat în toată lumea și chiar împotriva lumii, cucerind Iudeea, Asia Mică, Grecia, Roma, Cartagina, lumea din vremea aceea.

Se adevăresc cuvintele Domnului : «*De Mă voi duce Eu pe toți voi trage la Mine*» ; astfel, pentru noi preoții, secretul reușitei în pastorație, este credința fermă în dumnezeirea Mîntuitorului și convingerea că sîntem trimiși de către El în lume pentru a-L reprezenta și chiar a-L înlocui, cum zice Sfîntul Apostol Pavel : «*Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine !*».

Preot OCTAVIAN POPESCU

LA SĂRBĂTOAREA SF. PROOROC ILIE

Credința și faptele

Sărbătorim astăzi cu toți pe Sfîntul Prooroc Ilie Tezvitianul. Ne punem întrebarea de ce Biserica noastră iubește și cinstește pe acest prooroc dumnezeiesc, care a trăit cu 900 de ani înainte de Nașterea Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos ? Ît-iubește și cinstește pentru credința fierbinte pe care Sfîntul Prooroc Ilie a propovăduit-o fără teamă și a apărut-o înaintea împăraților și a poporului închinător la idoli. A fost «*om asemenea nouă, trăind în trup*» avînd de îndurat necazuri și greutăți, dar a fost un om care a păstrat credința cea ade-

vărată în Dumnezeu. Omul care a ascultat și a împlinit poruncile lui Dumnezeu făcând întotdeauna numai bine semenilor săi.

Bunul Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea și i-a dat puteri deosebite. De aceea Biserica noastră ni-l oferă astăzi drept pildă de credință adevărată și statornică, pildă de răbdare în vreme de încercări și pildă de curaj în apărarea dreptății și a adevărului.

Putem spune că o inimă credincioasă se însufletește prin aceste modele de credință, își întărește credința sa slabă, iar prin rugăciunea către acești Sfinți purtători de credință și adevăr cere ajutorul lor ceresc.

Omul a așezat dintotdeauna într-un loc deosebit al inimii pe acei oameni care se deosebesc prin anumite fapte și își dăruiesc viața pentru binele omenirii.

Sfântul Apostol Pavel, ne poruncește zicându-ne: *«Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu, priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața să le urmați credința»* (Evrei XIII, 7).

Adevărata credință este făclia noastră, care ne duce în Împărăția cerurilor, luminînd fiecare pas al vieții noastre și învățîndu-ne cum să ajungem creștini vrednici și moștenitori ai bucuriei veșnice.

Credința aceasta adevărată aprinde în noi setea ca prin faptele bune ce le săvîrșim să ne agonisim dreptul sfînt de a ne numi fii ai Tatălui Ceresc.

Sfântul Ioan Botezătorul a muștrat pe iudei zicîndu-le: *«Să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: Părinte avem pe Avraam, căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fiii lui Avraam»* (Matei III, 9). Acești iudei se mîndreau zicînd că, după trup, sînt urmașii lui Avraam. Ei își făceau socoteala următoare: noi sîntem urmașii lui Avraam, noi împlinim toate rînduierile Legii vechi și noi sîntem moștenitorii împărăției lui Dumnezeu despre care învață Mîntuitorul Iisus Hristos. Chiar Domnul Iisus Hristos i-a muștrat nu o dată pentru această închipuire a lor de a se socoti moștenitori ai Împărăției lui Dumnezeu, fără să se întrebe dacă sînt vrednici sau nu de această împărăție, după viața și faptele lor. Lămurindu-i pe Iudei, Domnul le-a spus că numai obîrșia din Avraam, fără temerea de Dumnezeu și țara a face fapte bune nu-i poate mîntui.

Mîntuitorul Iisus Hristos a spus: *«Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri»* (Matei VII, 21). Iar una din pildele Sale Mîntuitorul a încheiat-o cu aspre cuvinte privitoare la Iudei: *«De aceea vă spun că împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face roadele ei»* (Matei XXI, 43).

Oare nu simțim și noi în inimile noastre sentimente de frică; aducîndu-ne aminte de cuvintele hotărîrii dumnezeiești privitoare la Iudeii din vremea Mîntuitorului? Pentru că și noi putem să avem parte de aceeași soartă dacă în viața noastră vom fi niște fii nevrednici de Tatăl nostru cel Ceresc.

Împlinind rînduierile Sfintei noastre Biserici mergem în casa lui Dumnezeu. Acestea toate sînt lucruri de neapărată trebuință pentru

oricare creștin, dar ele încă nu ne prefac în adevărați fii ai Tatălui Ceresc. Iisus Hristos ne va zice la judecata Sa cea dumnezeiască : «*Tu ai credință, iar eu am fapte ; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta, din faptele mele credința mea*» (Iacov II, 18), pentru că «*precum trupul fără de suflet mort este, astfel și credința fără de fapte moartă este*» (Iacov II, 26).

Noi credem în Domnul Dumnezeu, Făcătorul lumii văzute și nevăzute. Noi știm că viața ne este dăruită de Domnul, că ea este în mâna lui Dumnezeu și când Domnul găsește de cuviință, curmă această viață pămîntească, eliberîndu-ne sufletul cel fără de moarte din trupul cel pieritor și sufletul trece în viața cea fără de sfîrșit. Astfel crezînd, sîntem datori să prețuim fiecare zi din viața noastră, ca nu cumva vreo zi din viața noastră să o lăsăm, să treacă fără rod pentru viața viitoare, la care ne cheamă Tatăl Ceresc.

Credem că nici un pas în viața omului nu se face fără voia lui Dumnezeu. De aceea sîntem datori să primim de la Dumnezeu și bucuria și întristarea și necazurile în viața noastră pămîntească. Această credință ne ferește de deznădejde, ne întărește în clipele cînd crucea vieții apasă greu pe umerii noștri.

Noi credem că Dumnezeu este Atoateștiutor și Omniprezent. Știm că Domnul vede nu numai fiecare pas al nostru, ci vede dorințele inimii noastre și gîndurile din mintea noastră. De aceea trebuie să facem totul ca și cum am fi înaintea ochilor Stăpînului și cînd gîndim, și cînd dorim și cînd ne bucurăm iar în necazuri să ne punem nădejdea în Dumnezeu.

Adevăratul creștin poartă întotdeauna în inima lui spaimă față de hotărîrea aspră asupra celor păcătoși la judecata din urmă : «*Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui*» (Matei XXV, 41).

Creștinul adevărat, iubește Sfînta Biserică în care s-a născut duhovnicește ; care se roagă pentru fiii ei atît cît sînt în viață cît și după ce s-au dus în patria lor cea veșnică. Iubește casa Domnului de care îl leagă cele mai bune, cele mai sfinte și cele mai înalte întîmplări din întreaga lui viață pămîntească.

Creștinul adevărat este omul, a cărui credință stă la temelia tuturor faptelor, purtărilor, dorințelor și cugetărilor lui. Creștinul adevărat este acela a cărui credință este întărită de faptele bune ale vieții lui creștine.

Atare credință, este credința cea adevărată pentru care dă mărturie viața ; este credința cea vie, pentru că din ea crește pomul cel sănătos al vieții plăcute lui Dumnezeu ; este credința cea mîntuitoare, pentru că ne facem moștenitori ai vieții veșnice.

Adevărata credință se dovedește prin faptele bune din viața noastră. Trebuie ca viața să fie luminată de faptele bune ale credinței noastre, trebuie ca lumina credinței să strălucească înaintea oamenilor după cum ne spune Domnul : «*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor așa încît să vadă faptele voastre cele bune și să mărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*» (Matei V, 16).

Această sfântă credință să ne fie sprijin fiecăruia dintre noi, atunci cînd Domnul va găsi de cuviință să ne trimită necazuri și dureri.

Cinstirea Sfintului Prooroc Ilie în aceste frumoase zile de vară, să fie și pentru noi un îndemn și un sprijin în slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor, o pildă luminoasă vrednică de urmat în viață.

«Proorocule și înainte-văzătorule al lucrurilor celor mari ale lui Dumnezeu, Ilie cel cu nume mare, care cu cuvîntul tău ai oprit norii cei curgători de apă, roagă pentru noi pe Iubitul de oameni» (Condac glas 2).

Ieromonah OLIVIAN BINDIU

LA ADORMIREA MAICII DOMNULUI

«Preacinstită Adormirea Ia, Preasfîntă Fecioară curată, mulțimile ingerilor în cer și neamul omenesc pe pămînt o ferim» (Stihira Stihovnei).

Întreaga creștinătate, de la Răsărit pînă la Apus, cinsteste după cuviință, întîmpinînd cu ramuri de finic, de măsline, ori pîrga roadelor pămîntului, sărbătoarea *Adormirii Maicii Domnului*.

Biserica înaltă rugăciuni, imne, panegirice, omilii, din primele veacuri ale creștinismului, neîntrerupt pînă astăzi, Născătoarei de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria, celei «mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii».

Bisericile noastre ortodoxe sînt împodobite pentru acest mare praznic nu numai cu «haină aurită și preainrumusețată», ci, mai ales, cu sufletele creștinești pline de curăție și dăruire pentru preacinstirea Maicii Domnului.

După o perioadă de două săptămîni de post, vreme de nevoițe, asceză, lupte spirituale cu stăpînul întinericului, căci «acest neam de demoni cu nimic nu poate ieși, decît cu rugăciune și cu post» (Marcu IX, 29 ; Matei XVII, 21), astăzi ne îndreptăm cu fețele luminate și cu inimile deschise spre primirea «apei celei vii», care să se facă «izvor de apă vie» să nu mai însetăm niciodată, și a «pîinii cerești», care să ne hrănească veșnic, căci «pîinea vieții» este Fiul lui Dumnezeu (Ioan VI, 35, 48, 58), întrupat de la Duhul Sfînt și din Maria Fecioara.

Să ne împărtășim cu trupul și cu singele Mîntuitorului Iisus Hristos, curățîndu-ne simțirile și luînd arvuna vieții veșnice.

Să facem aceasta în imne de laudă și preacinstire a Maicii lui Dumnezeu, Care astăzi a adormit și a fost mutată cu trupul de-a dreapta Fiului său, petrecînd întru rugăciuni, devenind mijlocitoarea neamului omenesc pe lângă Fiul său și Dumnezeul nostru.

«Îngrădește-mi gîndurile mele, Mîntuitorul meu ; că îndrăznesc a lăuda pe Preacurata Maica Ta, zidul lumii ; în turnul cuvintelor mă întărește și în locașurile gîndurilor mă fă puternic. Că Tu strigările și ce-

rerile celor ce cer cu credință le plinești. Deci, dăruiește-mi mie limbă bine grăitoare și cuget nerușinat. Că toată darea strălucirii de la Tine se trimite, Dătătorule de lumină, Cel ce Te-ai sălășluit în pîntecele ei cel pururea fecioresc» (Icos).

Adormirea Maicii Domnului, Sîntă-Măria Mare sau Uspenia (adormire) sărbătorită la 15 august, este cea mai aleasă sărbătoare închinată Maicii Domnului de pietatea ortodoxă. În această zi, Sfînta Fecioara Maria a adormit în Domnul, iar după o pioasă tradiție a fost mutată cu trupul la cer, de Fiul său, ca «împărăteasă și Doamnă» a cerului.

Cultul preacinstirii Maicii Domnului, în tradiția ortodoxă, a păstrat un echilibru desăvîrșit, iar în primele veacuri creștine o mare discreție, fiind legat întotdeauna de cultul Mîntuitorului Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Fiul Fecioarei. Abia din secolul al V-lea, mai ales o dată cu fixarea în canoane a învățaturii privind *theotokia* Maicii Domnului, ia amploare deosebită. Generalizarea sărbătorii *Adormirii Maicii Domnului*, în răsărit, se face în timpul împăratului bizantin Mauricius (582—603) care de 15 august a fixat hramul bisericii Maicii Domnului din Ghet-simani, restaurată de el.

În legătură cu Adormirea Maicii Domnului, o pioasă tradiție consemnată în Apus (*De transitu Virginis Mariae ; Historia dormitionis et assumptionis Beatae Mariae Virginis ; Dormitio Sanctae Virginis*) ne relatează că după praznicul Cincizecimii, Maica Domnului a părăsit Ierusalimul și împreună cu Ioan, ucenicul în grija căruia fusese dată (Ioan XIX, 26—27) a plecat la Efes, unde devine sufletul tinerei comunități creștine înființate aici. Viața pămîntească apropiindu-se de sfîrșit, Maica Domnului a adormit pe la anul 45 sau 48, în Efes.

Altă tradiție spune că spre sfîrșitul vieții, Maica Domnului a mers în Ierusalim, unde Arhanghelul Gabriel s-a făcut vestitor al adormirii și mutării ei cu trupul la cer, după cum același Arhanghel îi vestise preacurata și preaminunata zămislire și naștere a Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos (Luca I, 31). La auzul acestei vești, tresăltînd de bucurie s-a suit în muntele Măslinilor să se roage, moment ce ne amintește de rugăciunea Domnului Iisus Hristos în grădina Ghetsimani (Matei XXVI, 36—45 ; Marcu XIV, 32—42 ; Luca XXII, 39—46). S-a întors acasă și s-a pregătit pentru îngroparea sa. Femeile care au fost chemate și cărora li s-a descoperit vestea îngerului se tînguiau, cu inimile zdrobite de durere. Maica Domnului le mîngîia spunîndu-le că le va ocroti din ceruri. Deodată s-a făcut zgomot mare și de la marginile pămîntului au venit Apostolii și ucenicii Domnului. În mîngîieri și binecuvîntări și-a dat obștescul sfîrșit, iar mulțimile se minunau de cele ce se petreceau : surzii vorbeau, ologii se întăreau, tot felul de boli se tămăduiau. Unul din apostoli, Toma, a venit după trei zile și, dorind să vadă și el trupul Preacuratei, cînd au deschis mormîntul, nu mai era acolo, ci rămăsese numai giulgiul cu care fusese înfășurat (Sinaxar).

«Veniți toate neamurile pămîntului să fericim cinstita mutare a Maicii lui Dumnezeu» (Stihira Litiei).

«Biruind cu dorul frica, să împletim o singură cunună din dor și din frică, cu mîndă tremurătoare de sfîntă evlavie și cu suflet plin de dor, să

dăm cu recunoștință Împărătesei Maici și binefăcătoarei întregii liri pîrga neînsemnată a sufletului nostru» (Ioan Damaschin).

Preacinstirea (*hyperdulia*) pe care o acordăm Sfintei Fecioare Maria își are izvorul nesecat în învățatura nezdruncinată de veacuri că ea este Născătoare de Dumnezeu (*theotokia*), Pururea Fecioară (*aeiparthenia*), neîntinată trupește și sufletește, vas ales al Duhului Sfânt, avînd rolul de mijlocitoare pururea în rugăciuni pe lângă Fiul ei, pentru noi pămîntenii.

Maica Domnului este lăudată și cinstită cu mult înainte de apariția ei pămîntească. Astfel *Psalmistul* aduce laude Sfintei Fecioare pentru măreție de care se va învrednici de la Dumnezeu :

«Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită și prea înrumusețată (Psalmul XLIV, 11).

«Pomeni-voi numele tău în tot neamul ;

Pentru aceasta popoarele te vor lăuda în veac și în veacul veacului» (Psalmul XLIV, 20—21).

Profeții au vestit pururea fecioria Maicii Domnului (Isaia VII, 14 ; Iezechiel, XLIV, 1—3).

Dumnezeu *Însuși* a ales-o ca mijlocitoare a întrupării Fiului său, preaslăvind-o prin gura Arhanghelului Gabriel : *«Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei»...*

«Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu» (Luca I, 28—30).

Elisabeta, ruda ei o va fericii cu aceleași cuvinte : *«Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pînteceleui tău !*

Mîntuitorul Iisus Hristos arată cinstea cuvenită Maicii Sale (Luca II, 51 ; Ioan II, 3—10 ; Ioan, XIX, 26—27).

Mulțimile care ascultau pe Mîntuitorul fericeau pe cea care-L crescuse : *«Și cînd zicea El acestea, o femeie din mulțime, ridicînd glasul, I-a zis : Fericit este pîntecele care Te-a purtat și sîinii la care ai supt !» (Luca XI, 27).*

Maica Domnului Însăși va prezice cinstirea ce i se va aduce de toate neamurile ! *«Că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că, iată, de acum mă vor fericii toate neamurile».* (Luca I, 48).

Însuși numele *Marta* înseamnă Doamna, Stapînă etc.

Sfîntul Ioan Evanghelistul, ucenicul iubit al Domnului și cel în grija căruia fusese încredințată, vede pe Maica Domnului în ceruri : *«Și s-a arătat în cer un semn mare : O femeie înveșmîntată cu soarele, și luna era sub picioarele ei și pe cap purta cunună din douăsprezece stele» (Apocalipsa XII, 1).*

Sfinții Părinți au statornicit dumnezeiasca învățătură despre Născătoarea de Dumnezeu la Sinodul din 431 de la Efes, iar felul cultului ce i se cuvine la sinodul din 787 de la Niceea.

În cultul Maicii Domnului se subliniază cu deosebită claritate calitatea de *mijlocitoare* pe lângă Fiul ei și Dumnezeuul nostru. Vas ales al Întrupării, Maica Domnului este mijlocitoare și pururea rugătoare pentru noi înaintea Domnului Iisus Hristos : *«Fecioară care ești pururea slăvită, de Dumnezeu Născătoare, Marie Maica lui Hristos Dumnezeuul nostru, primește rugăciunile noastre și le du Fiului tău și Dumnezeuului*

nostru, ca să mîntuiască și să lumineze pentru tine, sufletele noastre» (Ceaslov).

Bisericile și casele noastre sînt pline de icoane ale Maicii Domnului, care zugrăvesc chipul ei de împărăteasă, maică, pururea rugătoare (Déisis).

Numeroase biserici au hramul *Adormirea Maicii Domnului*, iar mulți români ortodocși poartă numele *Marin* și *Maria*.

Sfinții Părinți, scriitorii bisericești, ierarhi și chiar împărați bizantini au scris în cinstea slăvitei sărbători a *Adormirii Maicii Domnului* predici, panegirice, omilii, cîntări, canoane, romane, novele: Patriarhul Modest Ierusalimiteanul, celebrul imnograf și canonist Andrei Cretanul, Ioan Damaschin, cel mai mare părinte al veacului al VIII-lea, Cherman I al Constantinopolului, Theodor Studitul, mare apărător al sfintelor icoane, Iosif Imnograful al Thesalonicului, Cosma Melodul, Theodor Abugara, Ioan Mavropus, Isidor Thessalonicianul, Nichifor Chumnus, Theofan Cerameus, Grigorie Palama, Meliton din Sardes și împărații: Leon VI Filosoful, Andronic II Paleologul, Manuel II Paleologul (Cavallera).

Cea mai vie mărturie a preacinstirii Maicii Domnului este așezarea miridei Sfintei Fecioare pe sfîntul disc, în partea dreaptă a Sfîntului Agneț, la proscomidie.

«Tu ești bucuria nespusă a îngerilor și a tuturor puterilor celor mai presus de lume. Tu ești veselia nemărginită a patriarhilor, bucuria negrăită a dreptilor și veselia neînteruptă a profeților! Tu binecuvîntezi lumea, tu sfințești totul! Ești odihna celor osteniți, odihna celor îndurerăți, vindecarea celor bolnavi, limanul celor înviforați, iertarea celor păcătoși, mîngîierea dulce a celor întristați, gata ajutoare celor ce-ți cer ajutor» (Ioan Damaschin).

Iubirea și venerarea Sfintei Fecioare Maria constituie sufletul pietății ortodoxe. Învățătura Bisericii noastre despre Maica Domnului este indisolubil legată de cea despre Mîntuitorul Iisus Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu întrupat de la Duhul Sfînt și din Maria Fecioara.

Dacă umbrirea Duhului Sfînt la Bunavestire reprezintă *«Cincizecimea Fecioarei»* (Sergiu Bulgakoff), *Adormirea Maicii Domnului* și ridicarea cu trupul la cer este o anamneză a morții, învierii și înălțării Domnului Hristos, cu deosebirea că actele Mîntuitorului izvorăsc din puterea Lui dumnezeiască, în timp ce Maica Domnului face totul prin puterea Fiului său. Chiar dacă este atrasă la o stare de îndumnezeire, de transfigurare, ea rămîne sub pecetea Celui ce L-a născut, ca Dumnezeu adevărat și om adevărat. Puterea ei izvorăște și se manifestă din puterea Fiului său.

«În ceruri, preamărită, Fecioara Maria rămîne maica neamului omenească, pentru care se roagă și mijlocește neîncetat. Ea acoperă cu vălul său lumea, plîngînd pentru păcatele lumii» (Sergiu Bulgakoff).

Prea cinstirea Maicii Domnului, în această zi de mare sărbătoare, să ne lumineze și nouă sufletele și să ne curățească trupurile, să ne umplem de darurile dumnezeiești ce se revarsă permanent din Duhul Sfînt prin Sfintele Taine ale Bisericii lui Hristos căci *«eficiența Duhului asupra cuiva e în proporție cu puritatea sau cu disponibilitatea celui asupra căruia Duhul lucrează. Căci puritatea înseamnă disponibilitate ne-*

micșorată pentru Dumnezeu, înseamnă angajarea integrală în dialogul cu Dumnezeu, în rolul celui ce răspunde și se dăruiește. Maica Domnului se dăruiește deplin Cuvîntului, nu numai prin cuvînt, ci prin punerea sa integrală la dispoziția lui» (D. Stăniloae).

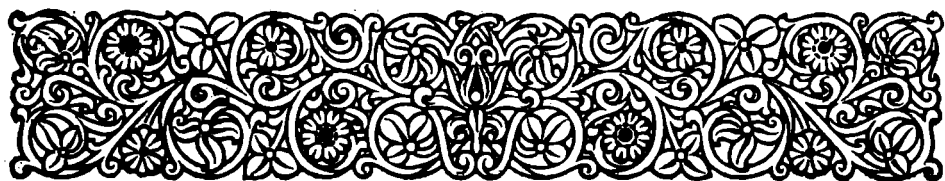
Să ne curățim, bine știind că numai în stare de nepătimire putem primi binecuvîntarea lui Dumnezeu și lucrarea Sa mîntuitoare, avînd de model pentru viața noastră curată, sfințenia vieții Pururea Fecioarei Maria.

Să lepădăm jugul păcatului ce ne robește și să întindem miinile în rugăciune fierbinte către Maica Domnului, cea pururea ajutătoare și folositoare.

«Lîngă tine stăm și noi astăzi, o, Stăpînă! Și iarăși vom spune: Stăpînă, Născătoare de Dumnezeu, care nu știi de nuntă, ne agățăm sufletele noastre de nădejdea în tine, ca de o ancoră tare și puternică. Ție îți afierosim toată ființa noastră, mintea și sufletul și trupul, cinstindu-te cu psalmi, cu imne și cîntări duhovnicești, atît pe cît putem. Că a te cinsti după cuviință este cu neputință» (Ioan Damaschin).

Drd. CONSTANTIN CĂLINOIU

PAGINI ALESE DIN SFINȚII PĂRIȚI

SF. AMBROZIE

Despre Sf. Duh

(trad.) partea a II-a

Cap. XII

126. Prin urmare, fiindcă una este chemarea desigur, unul este harul. De aceea s-a scris : «Har vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos» (Rom. I, 7). Iată cunoaștem că unul este Harul Tatălui și al Fiului și una este Pacea Tatălui și a Fiului. Iar acest har și această pace sînt rodul Duhului, după cum însuși Apostolul Pavel ne-a învățat, spunînd :

«Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, răbdarea» (Galat. V, 22). Pacea este și bună și necesară astfel ca nimeni să nu fie *tulburat* de lucrurile schimbătoare ale certurilor și nici să nu fie răvășit de furtuna patimilor trupești, ci netulburată, prin simplitatea credinței și liniștea minții, voința să persevereze în ceea ce privește cinstirea lui Dumnezeu.

127. Despre pace vom mai arăta ; despre har însă, profetul Zaharia spune că Dumnezeu a făgăduit să verse peste Ierusalim Duhul harului și al milostivirii (Zah. XII, 10), iar apostolul Petru spune : «Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele Domnului Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și veți primi harul Duhului Sfînt (F. A. II, 38).

Așadar, după cum este harul Tatălui și Fiului, tot așa este și al Sfințului Duh. Căci cum poate să fie harul fără Duh, de vreme ce întreg harul dumnezeiesc se află în Duhul Sfînt ?

128. Și citim nu numai că pacea și harul sînt ale Tatălui, ale Fiului și ale Duhului Sfînt, ci chiar și dragostea și comuniunea.

Căci despre dragoste este scris : «Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu» (II Corinteni XIII, 13). Am primit dragostea Tatălui. Aceași dragoste care este a Tatălui, este și a Fiului. Căci El însuși a spus : «Cel care mă iubește, este iubit de Tatăl Meu și Eu îl voi iubi pe el» (Ioan XIV, 21). Căci în ce constă dragostea Fiului, dacă nu în faptul că S-a dat pe Sine pentru noi și ne-a răscumpărat cu singele Său ? (Efes. V, 2). De asemenea, aceeași dragoste se află și la

Tatăl, fiindcă scris este : «Căci atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, în-cît L-a dat pe Fiul Său Cel unul născut.» (Ioan III, 16).

129. Aşadar, Tatăl şi-a dat Fiul şi Fiul însuşi s-a dat pe Sine. Este astfel păstrată dragostea şi nu este vătămăta credinţa căci nu există nici o nedreptate a credinţei acolo unde nu este nici un chin al *dării de sine*. Tatăl a dat pe Fiul care voia, L-a dat pe Fiul Care se oferea, nu neapărat la pedeapsă, ci la har. Dacă distrugi meritul faptei, cere cuvîntul credinţei. Vasul alegerii arată limpede această unitate a dragostei dumnezeieşti, fiindcă şi Tatăl şi-a dat Fiul, şi Fiul S-a dat pe Sine. Tatăl L-a dat fiindcă «nu şi-a cruţat unicul Fiu, ci l-a dat pe El pentru noi toţi» (Rom. VIII, 23). Chiar şi despre Fiu se spune : «Cel care S-a dat pe Sine pentru mine» (Gal. II, 20). «S-a dat pe sine» spune. Dacă s-a dat pentru har, ce demonstrez ? dacă, pentru nedreptate, atunci datorez mai mult ?

130. Dar, după cum Tatăl şi-a dat Fiul, iar Fiul S-a dat pe Sine însuşi, adaugă la aceasta că şi Duhul S-a dat pe El. Căci este scris : «Atunci Iisus a fost dus de Duh în pustiu, ca să fie ispitit de Diavol» (Mat. IV, 1). Prin urmare, şi Duhul Care-L iubeşte l-a dat pe Fiul lui Dumnezeu.

Căci aşa cum este o singură dragoste a Tatălui şi a Fiului, tot la fel am arătat că dragostea lui Dumnezeu se revărsă prin Duhul Sfînt (Rom. V, 5) şi este rodul Duhului Sfînt, fiindcă «dragostea, bucuria, pacea, răbdarea sînt roade ale Duhului» (Galat. V, 22).

131. Totodată s-a arătat că împărtăşirea este atît a Tatălui cît şi a Fiului, căci este scris : «Şi împărtăşirea noastră este cu Tatăl şi cu Fiul lui, Iisus Hristos» (I Ioan I, 3), iar în alt loc : «Împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toţi» (II Cor. XIII, 13). Aşadar, dacă pacea este una singură, harul este unul, dragostea este una singură, împărtăşirea de Tatăl şi de Fiul şi de Sfîntul Duh este una, una este cu siguranţă şi lucrarea, în nici un fel puterea nu poate fi împărtăşită, nici materia separată. Căci în ce fel s-ar potrivi harul aceleiaşi lucrări ?

Cap. XIII

132. Cine ar îndrăzni să nege unitatea numelui, de vreme ce vede unitatea lucrării ? Dar pentru ce să demonstrez unitatea numelui, de vreme ce este limpede mărturia glasului dumnezeiesc, potrivit căruia există un singur nume al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh ? Căci scris este : «Mergînd, botezaţi toate neamurile în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh» (Mat. XXVIII, 19). Într-un singur «nume» a spus, nu în mai multe nume. Prin urmare, nu există un alt nume pentru Tată, nu există un alt nume pentru Fiu şi un altul pentru Duhul Sfînt, căci Dumnezeu este unul singur : nu sînt mai multe nume, fiindcă nu sînt doi Dumnezei şi nici trei (I Cor. VIII, 43).

133. Şi ca să arate că există o singură Dumnezeire, o singură măreţie, că există un singur nume al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh şi că Fiul nu a venit în alt nume şi în alt nume Sfîntul Duh, însuşi Domnul Iisus afirmă : «Eu am venit în numele Tatălui Meu şi nu M-aţi primit : dacă altcineva va veni în numele său, pe acela îl veţi primi» (Ioan V, 43).

Scriptura arată că cel care este numele lui Dumnezeu același este și al Fiului, deoarece în Exod, Dumnezeu spune : «Eu voi trece pe dinaintea ta în numele Meu, și voi chema în numele Meu pe Iahve în fața ta» (Exod. XXXIII, 19). Deci Dumnezeu a spus că în numele Său va chema pe Dumnezeu. Cuvîntul «Dumnezeu» este, așadar, și numele Tatălui și al Fiului.

134. Dar de vreme ce există un singur nume al Tatălui și al Fiului, adaugă la aceasta că același nume este și al Duhului Sfînt, fiindcă și Duhul Sfînt vine în numele Fiului, după cum este scris : «Dar Mîngietorul, Duhul Sfînt, pe care Tatăl îl va trimite în numele Meu, acela vă va învăța toate pe voi» (Ioan XIV, 26). Totodată, cel care vine în numele Fiului, neapărat vine și în numele Tatălui, căci este un singur nume al Tatălui și al Fiului. Astfel se face că este un singur nume și al Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. «Căci nu ne este dat nici un alt nume sub cer, prin care să ne mîntuim» (Faptele Ap. IV, 12).

135. Și totodată s-a arătat că trebuie crezută unitatea numelui dumnezeiesc, nu separația, fiindcă întru unitatea numelui vine Hristos ; de asemenea, în numele său va veni Antihrist, așa cum este scris : «Eu am venit în numele Tatălui Meu și nu M-ați primit ; dacă ar veni altul în numele său, pe acela îl veți primi.» (Ioan V, 43).

136. S-a arătat după aceștia că nu este o deosebire de nume în Tatăl, în Fiul și în Duhul Sfînt, Mîngietorul ; iar numele care este al Tatălui, este și al Fiului ; la fel numele Fiului este și al Duhului Sfînt, de vreme ce și Fiul este numit Mîngietorul, așa cum este (numit) și Duhul Sfînt. Și de aceea Domnul Iisus spune în Evanghelie : «Voi ruga pe Tatăl Meu, și El vă va da alt Mîngietor, ca să fie pururea cu voi, Duhul adevărului» (Ioan XIV, 16, 17). Și bine a spus «altul», ca nu cumva să înțelegi că este însuși Fiul, sau însuși Duhul, căci există o unitate a numelui și nu o confuzie sabeliană a Fiului cu Duhul.

137. Așadar, un Mîngietor este Fiul și altul este Sfîntul Duh, căci pe Fiul l-a numit Mîngietor și Ioan, după cum ai : «Dacă cineva a păcătuit, are mijlocitor la Tatăl pe Iisus Hristos» (I Ioan II, 1). Și astfel după cum este o unitate a numelui, tot așa este și o unitate a puterii, căci unde este Duhul, Mîngietor, acolo este și Fiul.

138. Căci așa cum spune acesta că Dumnezeu va fi veșnic cu credincioșii ca Duh, la fel și despre Sine, în alt loc, arată că va fi pururea cu Apostolii, spunînd : «Iată eu voi fi cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul lumii.» (Matei XXVIII, 20). Deci Fiul și Duhul sînt nume ; unul este numele Treimii, care are o singură prezență inseparabilă.

139. La fel, după cum am arătat că Fiul este numit Mîngietor, tot așa am arătat că și Duhul este vestit ca adevăr. Hristos este adevărul și Duhul este adevăr ; căci ai în epistola lui Ioan : «Fiindcă Duhul este adevăr» (I Ioan V, 6). Deci se spune nu numai Duhul adevărului, ci și că Duhul este adevăr, după cum este numit adevăr și Fiul care afirmă : «Eu sînt calea, adevărul și viața» (Ioan XIV, 6).

Cap. XIV

140. De ce oare aş mai demonstra că după cum Tatăl este lumină, tot așa Fiul este lumină și Duhul Sfânt este lumină? Aceasta ține de puterea dumnezeiască. Căci, după cum spune Ioan, Dumnezeu este lumina: «Fiindcă Dumnezeu este lumina și în El nu este întuneric» (I Ioan I, 5).

141. Dar lumină este și Fiul «fiindcă viața era lumina oamenilor» (Ioan I, 4). Și, ca să arate că s-a vorbit despre Fiul lui Dumnezeu, Evangelistul spune despre Ioan Botezătorul: «El nu era lumină, ci ca să aducă mărturie despre lumină. «Cuvîntul era lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul ce vine în lume» (Ibid. 8, 9). Deci, fiindcă Dumnezeu este lumină, lumină adevărată este de asemenea și Fiul lui Dumnezeu; fără îndoială, Fiul lui Dumnezeu este Dumnezeu adevărat.

142. Găsești și în altă parte că Fiul lui Dumnezeu este lumină: «Poporul care locuia în întuneric și în umbra morții a văzut lumină mare» (Isaia IX, 2). Oare aceasta este mai limpede, cînd spune: «Fiindcă la Tine este izvorul vieții și întru lumina Ta vom vedea lumina» (Psalm XXXV, 10)? Aceasta înseamnă că la Tine, la Dumnezeu-Tatăl Atotputernic, care ești izvorul vieții, în lumina, care este Fiul Tău, vom vedea lumina Duhului Sfânt. Așa după cum însuși Domnul arată, spunînd: «Primiți Duhul Sfânt» (Ioan XX, 22), și în alt loc: «Și din El ieșea o putere» (Luca VI, 19).

143. Dar cine s-ar îndoi de faptul că însuși Tatăl este lumina, de vreme ce citim despre Fiul lui că este strălucirea luminii veșnice? (Evrei I, 3). Așadar, dacă nu strălucirea Tatălui veșnic, ce înseamnă pe Fiul, care și cu Tatăl este mereu și care, nu cu o alta, ci cu aceeași limpezime strălucește întotdeauna?

144. Și Isaia arată că nu numai lumină, ci chiar și foc este Duhul Sfânt, spunînd: «Și lumina lui Israel se va face foc» (Isaia X, 17). Așadar, profeții au spus că acesta este foc ce arde; căci în aceste trei feluri mai ales observăm măreția Dumnezeirii: fiindcă Dumnezeirii îi este propriu și să sfințească, iar focului și luminii să lumineze; și în chipul focului este obiceiul lui Dumnezeu să se arate și să fie văzut: «Căci Dumnezeu este foc mistuitor» după cum spune Moise (Deut. IV, 24).

145. Căci El vedea un foc în rug și auzea pe Dumnezeu, atunci cînd i-a venit un glas din flacăra rugului, spunîndu-i: «Eu sînt Dumnezeul lui Avraam, și al lui Isaac și al lui Iacob.» (Exod. III, 6). Deci glasul a ieșit din flacăra și flacăra a apărut în rug; iar flacăra nu era vătămătoare. Căci rugul ardea, dar nu se mistuia; de aceea prin acea taină Dumnezeu închipuia faptul că va veni să lumineze spinii trupului nostru și nu va distinge pe cei nenorociți, ci le va potoli chinurile, cel care va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc (Mat. III, 11) ca să împartă har și le va mîntui păcatele. Prin urmare, în chipul focului Dumnezeu își păstrează înfățișarea.

146. Și în Faptele Apostolilor, în timp ce Duhul Sfânt cobora asupra credincioșilor, era văzut în chip de foc : «Și deodată din cer s-a auzit un vuiet, ca și cum Duhul era dus de o furtună mare «și a umplut întreaga casă unde ședea ei ; și ei au văzut niște limbi împrăștiate, ca de foc» (Faptele Ap. II, 2, 3).

147. De unde și acea împrejurare când Ghedeon, ca să învingă pe Madian, a poruncit ca cei trei sute de bărbați să ia ulcioare și în ulcioare să aibă făclii aprinse, iar în mâna dreaptă să țină trîmbițele (Judec. VII, 6) ; la fel și noi, am primit de la Apostoli să respectăm pe mai marii noștri, fiindcă trupurile noastre sînt ulcioare, făcute din pămînt, care nu cunosc teama dacă se aprind de văpaia harului duhovnicesc și dacă mărturisesc cu voce răsunătoare dragostea în Domnul Iisus.

148. Cine, așadar, s-ar putea îndoi de Dumnezeirea Sfintului Duh, de vreme ce unde este harul Duhului, acolo apare și chipul lui Dumnezeu ? Din această mărturie deducem nu deosebirea, ci unitatea puterii dumnezeiești. Căci cum poate fi separată puterea, când una singură este voința în toate ale lucrării ? Căci, într-adevăr, nu poate fi vorba de harul tainelor, decît unde a fost iertarea păcatelor.

149. Cine este, așadar, acest foc ? Oricum, nu este închegat din ramuri neînsemnate și nu este nici pai, ieșind zgomotos din incendiile pădurilor, ci este acel foc, care ca și aurul îmbunătățește faptele bune și ca și paiul arde păcatele. Acesta este neapărat Duhul Sfânt, care este numit *fața lui Dumnezeu și foc și lumină* ; este lumină, după cum am spus mai sus : «Căci s-a însemnat peste noi, lumina feței tale, Doamne» (Psalm, IV, 7). «Prin urmare, lumina care s-a întipărit nu este decît cea a unei peceți duhovnicești, în care crezînd «Ați fost pecetluiti — spune Apostolul — cu Sfîntul Duh al făgăduinței» (Efes. I, 13).

150. Și după cum fața lui Dumnezeu este lumină, tot așa și focul țîșnește din fața lui, căci scris este : «Focul va arde în fața lui» (Psalm XLIV, 3). Căci strălucește harul din Ziua judecării, astfel încît urmează eliberarea, care va răsplăti ascultarea celor virtuoși. O, mare bogăție a Cărtilor Sfinte, pe care nimeni nu poate s-o cuprindă cu mîntea omească ! O, cea mai puternică mărturie a unității dumnezeirii ! Căci cît de mult înseamnă aceste două versete !

Cap. XV

151. Am spus că lumină este Tatăl, lumină este Fiul și lumină este Duhul Sfânt. Să înțelegem desigur că Tatăl este viață, viață este Fiul și viață este Duhul Sfânt. Căci Ioan spune : «Ceea ce era de la început, ceea ce am văzut și ceea ce am privit cu ochii noștri și cu mîinile noastre am pipăit despre Cuvîntul vieții și viața s-a arătat și am văzut-o și mărturisim și vă vestim Viață care era la Tatăl» (I Ioan I, 1—2). El zice și «Cuvîntul vieții și viață, încît să-l numescă viață și pe Tatăl și pe Fiul. Căci ce altceva este Cuvîntul vieții, dacă nu Cuvîntul lui Dumnezeu ? Și prin aceasta Dumnezeu și Cuvîntul lui Dumnezeu este

viață pentru el. Și după cum se spune «Cuvîntul vieții», tot la fel se spune «Duhul vieții». Căci scris este : «Duhul vieții era în toate» (Ezechiel I, 10). Așadar, după cum Cuvîntul vieții este viață, tot așa și Duhul vieții este viață.

152. Află acum că așa cum Tatăl este izvorul vieții, la fel și pe Fiul cît mai mulți îl amintesc pentru a-L numi *izvorul vieții*, deoarece la Tine, spune Dumnezeu Atotputernic, Fiul Tău este izvorul vieții, adică izvorul Duhului Sfînt¹; pentru că Duhul este viață, după cum spune Domnul : «Cuvintele pe care eu vi le-am spus vouă sînt duh și viață» (Ioan VI, 64), căci unde este Duhul este și viață, iar unde este viață este și Duhul Sfînt.

153. Și mulți, totuși în acest loc îl vor numai pe Tatăl indicat prin termenul de «izvor», deși văd ce arată Scriptura : «La Tine, se spune este izvorul vieții» (Psalm XXXV, 10), adică Fiul este la Tatăl, fiindcă Cuvîntul era la Dumnezeu pentru că era în principiu (adică) era la Dumnezeu.

154. Dar în acest loc oricine înțelege prin izvor fie pe Tatăl, fie pe Fiul ; în orice caz nu înțelegem izvorul acestei ape, care este creatura, ci al celui har dumnezeiesc, adică al Duhului Sfînt, căci el însuși este apă vie. De aceea Domnul spune : «Dacă cunoșteai darul lui Dumnezeu și cine este cel care îți spune : Dă-mi să beau, tu ai fi cerut de la el și ți-ar fi dat apa cea vie (Ioan IV, 4—10).

155. De această apă era însetat sufletul lui David (Psalm XLI, 3). Cerbul, care nu este doritor de veninul șerpilor, dorește izvorul acestor ape. Căci apa harului duhovnicesc este vie, de aceea purifică mintea dinlăuntru și șterge orice păcat făcut cu gîndul și curăță greșeala celor ascunși.

Cap. XVI

156. Dar ca cineva, din întîmplare, să nu dovedească micimea Duhului ca adevărată și, de aici, să fie tentat să facă o oarecare deosebire a mărimii (deoarece cantitatea de apă din fîntină pare să fie mică, deși creaturile par să fie dotate cu foarte puțină dumnezeire) și ca să nu judece ceva pripit din această comparație cu creatura, să invite că nu numai apă, dar chiar rîu este numit Duhul Sfînt, după cum este scris acest lucru : «Rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui, iar aceasta a zis-o despre Duhul pe care aveau să-L primească acei ce cred în El» (Ioan VII, 38, 39).

157. Așadar, rîu este Duhul Sfînt, și încă un rîu foarte mare, care, după evrei, a curs din Iisus pe pămînt, așa cum am primit din gura lui Isaia pe cel care a fost profețit (Isaia LXVI, 12). Mare este acest rîu care curge mereu și niciodată nu se sfîrșește. Nu numai că este rîu, dar este de o pornire năvalnică și de o mărime ce dă peste margini, după cum a spus David «Fiindcă năvala rîului veselește cetatea lui Dumnezeu» (Ps. XLV, 5).

1. Sfîntul Ambrozie, cum vom vedea mai jos, se referă la harul Sfîntului Duh (care uneori este numit chiar «Duh Sfînt») și nu la venirea Sfîntului Duh.

158. Și nici acea cetate cerească numită Ierusalim nu este spălată de cursul unui rîu pămîntesc oarecare, ci acîl Duh Sfînt, care purcede din izvorul vieții, din scurta vorbire a căruia ne îndestulăm, se pare că se revarsă mai din abundență peste acele Tronuri cerești, Domnii și Stăpîinii, Îngeri și Arhangheli, clocotind de mișcarea deplină a celor șapte virtuți duhovnicești. Căci dacă rîul se revarsă răspîndindu-se peste malurile înalte, cu atît mai mult Duhul care întrece orice creatură, în timp ce atinge în treacăt celelalte ogoare ale minții noastre, înveselește acea fire a creaturii cerești printr-o largă bogăție de sfințenie.

159. Și să nu impresioneze că într-un loc a spus «rîuri» (Ioan VII, 38), iar în alt loc «șapte duri» (Apoc. V, 6); căci prin aceste șapte Sfințiri duhovnicești, așa cum a spus Isaia (Is. XI, 2), este arătată plenitudinea virtuților: duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al curajului, duhul cunoașterii și al credinței, duhul temerii de Dumnezeu. Prin urmare, este un singur rîu, dar multe căi ale darurilor duhovnicești. Așadar, acest rîu izvorăște din fîntîna vieții.

160. Și să nu-ți întorci din nou gîndul la cele inferioare, fiindcă pare să fie o oarecare deosebire între izvor și rîu; și totuși Scriptura dumnezeiască s-a îngrijit de toate, ca nu cumva slăbiciunea naturii umane să fie cuprinsă în ieftinătatea cuvintelor. Se cuvine să-ți imaginezi că orice rîu este de oriunde dintr-un izvor, totuși el are o singură natură, o singură strălucire și un singur har. Spune, într-adevăr, și tu că Duhul Sfînt este de o singură natură, cu Fiul lui Dumnezeu și cu Dumnezeu-Tatăl, de o singură strălucire și de o singură slavă. Voi dobîndi un profit credincios din unitatea puterii și nu mă voi teme de vreo întrebare cu privire la deosebirea în mărire. Căci chiar în această privință Scriptura ne-a arătat: Fiul lui Dumnezeu spune așadar: «Cel ce va bea din apa pe care Eu i-o voi da, aceasta se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veșnică» (Ioan IV, 13—14). Oricum, acest izvor al harului duhovnicesc este rîul care purcede din izvorul viu. Așadar, izvorul vieții este chiar Duhul Sfînt.

161. Prin urmare, observați că este desemnată unitatea mărimii dumnezeiești din cuvintele acestuia și că nu se poate tăgădui nici chiar de către cei perfizi că Hristos este fîntînă, după cum fîntînă este numit și Duhul. Și după cum Duhul este numit rîu, la fel spune Tatăl: «Iată eu voi revărsa în voi pacea ca un rîu și ca un șuvoi ce se revarsă, slava noroadelor» (Is. LXVI, 12). Cine oare se îndoiește de faptul că Fiul lui Dumnezeu este rîul vieții, din care curgeau rîurile vieții veșnice?

162. Deci apa cea bună este harul duhovnicesc. Cine va da acest izvor inimii mele? În mine saltă, în mine curge dătătorul vieții veșnice. Se revarsă în noi acest izvor și nu se scurge. Căci spune cartea Înțelepciunii: «Bea apă din vasele tale și din izvoarele puțurilor tale și pe drumurile Tale să curgă numai apele tale» (Prov. V, 15, 16). În ce fel voi ține această apă, ca să nu se scurgă, ca să nu piară? Cum voi putea păstra vasul meu, ca nu cumva pătrunzînd prin spărtura păcatului, să picure lichidul vieții veșnice? Învăță-ne pe noi, Doamne Iisuse, învăță-ne cum ai învățat pe Apostoli, spunîndu-le: «Nu vă adunați bogății

pe pământ, unde rugina și moliile nimicesc și unde hoții le sapă și le fură» (Matei VI, 49).

163. Desigur arată că hoțul este duhul rău care nu poate să se apropie de cei ce pășesc în lumina faptelor bune; în schimb, dacă el l-ar prinde pe cineva în întunericul poftelor lumești și între desfătările plăcerilor pămîntești, l-ar prăda de toată floarea virtuții veșnice. Și de aceea Dumnezeu spune: «Adunați bogății în cer, unde nici rugina, mici moliile nu le nimicesc și unde hoții nu le sapă și nu sînt furate. Căci unde vor fi bogățiile toate, acolo va fi și inima ta».

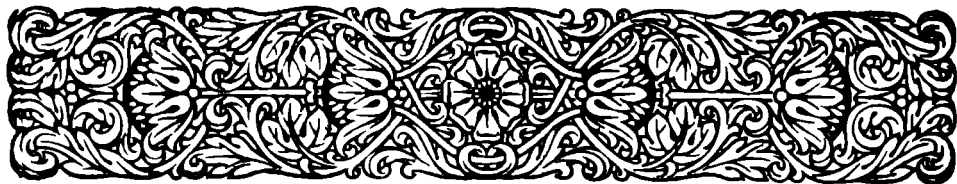
164. Rugină este desfrinarea noastră, rugină este pofta noastră, rugină este dezmațul nostru care îndreaptă atenția minții spre ticăloșii murdare. Iar molia noastră este Aries, molia noastră este Fotinus care sfișie veșmintul sfînt al Bisericii cu necredința lor și care dorind să separe unitatea nedespărțită a puterii dumnezeiești, roade cu o mușcătură nelegiuită prețiosul acoperămint al credinței. Se varsă apa dacă Arie își va fi infipt dinții, se scurge (apa) dacă Fotinus își va fi infipt acul său în vasul cuiva. Sîntem o plămuire neînsemnată, repede băgăm de seamă viciile. Dar nimeni nu spune olarului: «De ce m-ai făcut așa» (Rom. IX, 20)? Căci chiar dacă vasul nostru e fără preț, totuși omul este de cinste, altul este de necinste. Prin urmare, să nu-ți descoperi groapa ta, să n-o răscolești cu vicii și păcate, ca nu cumva cineva să spună: «A dezgropat groapa și a săpat-o și a căzut în groapa pe care el însuși a făcut-o» (Ps. VII, 16).

165. Dacă îl căutați pe Iisus, părăsiți lacurile secate, căci Hristos obișnuia să stea nu la groapă, ci la fîntînă. Acolo l-a găsit și Samarițeanca aceea care a crezut, aceea care dorea să bea apă (Ioan IV, 6). Chiar dacă va trebui să vii și mîine, totuși dacă vei veni în mod serios, chiar și în al șaselea ceas, îl vei găsi pe Iisus obosit de drum. Este obosit, dar e în tine; cere să bea, i se va da. Nu bea însă apa riului care se revarsă, ci mîntuirea ta, bea dragostea ta, bea cupa, adică acea dragoste răscumpărătoare a păcatelor tale, încît să stingi setea acestei lumi, cu sîngele sfînt al băuturii.

166. Astfel Avraam l-a aflat pe Dumnezeu, după ce a săpat fîntina (Gen. XXI, 30). Astfel Isaac, după ce umblă la fîntînă (Gen. XXIV, 62), pe cea care venea în chipul Bisericii a primit-o soție (Ibid. 67). Cel credincios merge la fîntînă, cel necredincios la groapă. În cele din urmă și Rebecca, după cum citim, găsește pețitorul la fîntînă, iar curtezanele s-au scaldat în lacul de sînge al Jezabelei (III Regi, XXII).

Trad. după P. L., vol. 14, col. 746—763 de
Asist. univ. VASILE RĂDUCA

(va urma)

"ZARUL PSIHICII"

ANUL XLVI, NR. 4 III - Iunie, 1984

ARTICOLE ȘI STUDII

«PSIHOLOGIA» SECTELOR ȘI GRUPĂRILOR ANARHICE RELIGIOASE

PSIHOZA ȘI PATOLOGIA

Așa cum se știe, cultura și progresul, liniștea și pacea dau oamenilor stabilitate morală și echilibru sufleteșc. Tulburările sufletești aduc afecțiuni fizice și nevrotice și din această cauză — neexplicată sau neluată în seamă — au apărut și puzderie de secte creștine și religioase. Și două boli sufletești, mai bine zis patimi : mândria și lăcomia au creat psihoza ereziarhă în primele veacuri creștine și s-a transmis pînă astăzi. Fenomenul morbid-sectar nu este nici nou testamentar nici vechi, ci aparține și se constată la toate religiile naturiste.

Psihoza sectară apărută în Biserica creștină are la origini contes-tările din Vechiul Testament și mai ales aversiunea față de învățătura Mintuitorului, aversiune cultivată de sectele religioase mozaice : farisei, saducheii, irodieni și chiar o parte din esenieni etc.

*

În contextul lumii de astăzi, orice loc de muncă, orice sector de activitate creează o psihologie aparte în funcție de preocupările indivizilor, de scopul lor sau de rezultatele muncii lor. De asemenea în comunitățile ecleziastice, confesionale, denominațiunile, grupările religioase, sectele caută să-și formeze o psihologie aparte, specifică, care, dusă la extreme, se degenerază, se izolează și fuge de origine, confundându-se cu creatorii ei. Pericolul este iminent, deoarece fiecare grup se divide avînd pretenția originalității, înlocuind colaborarea cu fanatismul și cercetarea cu obscurantismul. În acest caz se ajunge la paroxism, la psihoză periculoasă atît societății în care își duce existența secta, cît și indivizilor ca atare, membri ai grupului.

Așa-zisa psihologie a sectelor diferă de la grup la grup, de la organizație la organizație, de la țară la țară, de la regiune la regiune, de la familie la familie, de la individ la individ, de aceea este greu de dat o definiție valabilă pentru toți.

Noi trebuie să urmărim cercetările în domeniul psihicului, iar definiția psihologiei este cunoscută : *știința care se ocupă de fenomenele*

psihice. Aceste fenomene sînt *cunoaștere* (rațiune), *afectivitate* (simțire, iubire sau ură cu ipostazele lor) și *voință* (determinare la acțiune în fapte bune sau rele).

I. CUNOAȘTEREA (rațiunea)

1. În ceea ce privește *cunoașterea*, aceasta cuprinde :

a) **Senzațiile și percepțiile** care în practica Bisericii Ortodoxe sînt cultivate prin laudele bisericesti și toate slujbele noastre ; la secte senzațiile și percepțiile sînt reduse și înăbușite de practici oculte.

b) **Limbajul** s-a dezvoltat în mod deosebit în Biserica Ortodoxă, ea încurajînd și cultivînd limbile naționale în vorbirea curentă și în cult, «*mai bine cinci cuvinte pe înțeles*» ; la secte, limbajul este redus la niște expresii onomatopice, de invocare a dumnezeului credulițăii lor, iar cîntările șablon au un nivel redus, naiv, traduceri arbitrare din alte limbi sau chiar imne fără angajare psihică.

c) **Gîndirea**, vehicul al cunoașterii : «*caută și vei afla*» (Matei VII, 7), a fost cultivată de Biserică de la *individ la individ*. Cugetarea creștină a preluat tot ceea ce este bun și folositor din gîndirea antică în vederea mîntuirii. De asemenea, tot ceea ce este bun și drept, adică vîrat și edificator, astăzi și în viitor, pentru fericirea omului este în-sușit și de Biserică. La secte, fenomenul este invers, gîndirea este siluită de teorii și metode «*noi*». Astfel de la «*Sola fide*» s-a ajuns la credulitate ; de la «*Sola Gratia*» s-a ajuns la predestinație și fanatism ; de la «*Sola Scriptura*» la negarea unor cărți și texte din canonul Bibliei, la traduceri adaptate confesional și chiar la adăugirea unor texte apocrife în legătură cu «*calculele*» mileniste și «*sfirșitul lumii*». Deci gîndirea sectară este comandată și canalizată, mergînd pînă la negare și sinucidere (cazul Jones din Guiana Britanică, 1978).

d) **Memoria** și cultivarea ei în Biserica Ortodoxă a fost și este poruncă. Catehizarea și școlile primelor veacuri creștine, universitățile Evului mediu pînă la seminariile, facultățile și institutele teologice de astăzi sînt factori de cultivarea memoriei în vederea desfășurării vocației și a unui bagaj est mai mare de cunoștințe. La secte, cultivarea memoriei este o îndeletnicire statornică «*o nebunie în fața lui Dumnezeu*» de aceea nu este nevoie de școală și educație, fiindcă «*duhul le dă pe toate*».

e) **Imaginația** a fost totdeauna un puternic sprijin al credinciosului în înțelegerea descoperirii lui Dumnezeu și explicării naturii înconjurătoare : «*cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mîinilor lui vestește țaria*» (Ps. CXVIII). Toată arta creștină este o fericită colaborare a Revelației Divine cu imaginația controlată a credinciosului : pictura, arhitectura, sculptura, muzica sînt cîteva rezultate ale lucrării celui creat după «*chipul și asemnarea*» lui Dumnezeu (Facere I, 26). În orice manifestare de adorare a lui Dumnezeu sau venerare a sfinților — care este tot adorarea Ziditorului prin trăitorii Săi — se vîd și treptele imaginației. La secte există o imaginație bolnăvicioasă, fantezistă, aceasta creează un delir, provocat și de consumarea drogurilor, halucinogenelor și tranchilizantelor. Dumnezeu ia forma statică a imaginației lor,

fenomenele apocaliptice se înmulțesc și determină distrugerea unor opere de artă religioasă sau laică. Așa se explică înlăturarea cultului sfinților, denigrarea Sfintei Fecioare, înlăturarea crucii, obiectelor și relicvelor sfinte etc. În aceste situații, sectanții se mărginesc numai la unele texte ale Bibliei respingând tradiția și formele ei, negând rezultatele binefăcătoare pentru civilizație.

f) **Atenția**, ca fenomen al cunoașterii, a fost în mare cinste în Biserica lui Dumnezeu. Ea a determinat înțelegerea Evangheliei și textele Descoperirii lui Dumnezeu : «*să stăm bine să stăm cu frică*», a zis Arhanghelul Mihail ; *să stați neclintii în credința voastră : cei slabi să se îndrepte, cei tari să nu se clintească* (II Tim. IV, 11—18).

Datorită considerării atenției, Biserica și-a format o disciplină liber-consimțită de mare importanță în răspîndirea cuvîntului Evangheliei. Atenția este legată de păstrarea adevărului sfînt și de stoparea concepțiilor religioase greșite, de primirea și transmiterea nealterată a succesiunii în credință și succesiunii apostolice a Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească și apostolică. De fapt, Sinoadele ecumenice sînt un rezultat al atenției față de învățătura Domnului Iisus Hristos și ferea ei de concepții filozofice ale timpului. La secte și erezii, atenția este un apanaj, fiecare individ, după ce a devenit adept al grupului, poate crea altă comunitate după propria concepție, nerecunoscînd ceea ce a fost înainte, reluînd în seamă pe alții. Ca atare, atenția, ca și celelalte fenomene ale cunoașterii nu are importanță.

II. AFECTIVITATEA (sentimentul)

2. **Afectivitatea** joacă un rol determinant în învățătura Mîntuitorului. Însuși Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat din dragoste pentru om, fiindcă tot din dragoste a fost făcut. Porunca cea mai mare a Legii vechi și noi, ca de altfel toate Legile ce caută să instaureze dreptatea, este iubirea : «*să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși*» (Matei XXII, 37—38). Însuși Dumnezeu în esență este iubire (I Ioan IV, 8). Dragostea este un atribut veșnic al lui Dumnezeu și cea mai importantă virtute teologică (I Cor. XIII, 18). Însuși creștinismul este împărăția dragostei și păcii pe pămînt.

Avînd în vedere toate acestea, **emoțiile și sentimentele** — firești ființelor raționale — trebuiesc modelate în vederea iubirii aproapelui și propășirii comunității. Însuși Domnul s-a jertfit pentru noi dîndu-ne pildă de iubire, lăsîndu-ne pacea eternă (Ioan XX, 21). Mai mult în viziunea supremă a iubirii ne-a poruncit : «*...iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă fac rău...*» (Matei V, 44). Se înțelege, această poruncă se aplică de la individ la individ, or, sminteala, criminalii de drept privat sau comun, nu intră aici, aceștia «*sînt păgîni și vameși*» (Matei XVIII, 17), adică nu sînt termeni de comparație și nu fac parte din comunitate pentru că nu se încadrează și nesocotesc Legile de conviețuire socială.

Tot în această categorie psihică se includ temperamentele (patru mai importante : 1. coleric ; 2. sangvinic ; 3. melancolic ; 4. flegmatic). Se știe astăzi că fiecare individ are particularitatea sa psiho-fizică. Toate

manifestările sînt personale, comunitatea le modelează, dar el rămîne unicat. Or, Mîntuitorul, doctorul sufletelor și trupurilor noastre. Dumnezeu-înrupat și Om-desăvîrșit, a intuit și această situație lăsîndu-ne în tălmăcire Pilda semănătorului (Luca VIII, 5—18) și Pilda talanților (Luca XIX, 13—26).

De fapt esența credinței noastre este iubirea nu teama, frica. Frica naște idoli, zeități, monștri, religii și secte; dragostea cheamă la urmarea lui Hristos (I Tim. I, 6—7).

În contextul temperamentului, avîndu-se în vedere factorul de educație și instrucție se formează caracterul. Dacă temperamentul se moștenește, individul se modelează prin caracter și poate contribui la mutația genetică, fapt extrem de important în psihiatria actuală și de care Biserica a ținut cont dintru început.

În ceea ce privește «*psihologia*» religioasă și cea sectară facem această delimitare, fiindcă Biserica lui Hristos nu se oprește la o oarecare psihologie, veche sau mai nouă, ci are caracter de permanență și o societate sau alta nu constituie un punct totalitar în «*psihologia*» Bisericii — lucrurile stau altfel. Psihologia religioasă sectară este un amestec bizar de «*spuse*» evanghelice cu starea psihică a indivizilor la apariția sectei sau religiei. De aceea se întîlnește fenomenul firesc al evoluției la toate grupurile religioase, fenomenul adaptării și chiar modificării «*credinței*» inițiale. Or, Hristos Același este, ieri, azi și în veci (Evr. XIII, 8) și descoperirea lui Dumnezeu a fost treptată tocmai pentru înțelegerea noastră: «*Mai întîi, Dumnezeu s-a descoperit prin părinții noștri (patriarhi), apoi prin profeți și mai pe urmă prin însuși Fiul Său...*» (Evr. I, 1—7). Sectarii justifică «*credința*», care este independentă de Dumnezeu, prin idei și teorii filosofice. Ei nu mai sînt nici creștini, nici credincioși, ci niște creduli fanatici cu niște principii neverificate, de aceea afectivitatea s-a înlocuit cu ferocitatea, iubirea interioară cu niște legi de clan absurde și în contradicere cu morala publică și cultura modernă. Cultul crimei — spirituală sau trupească — șterge de la adepții sectari nu numai iubirea de aproapele, ci chiar sentimentele și emoțiile umane. Din cauza lipsei de afecțiune și inhibiție religioasă părăsesc familia sau practică destrăbălarea și proxenetismul în grup, neglijează copiii, sau cer părăsirea țării unde s-au născut pentru a merge «*la frați*» în altă parte. Expresiile de frate și soră, de tu și eu sînt niște expresii gratuite de atracție, ca apoi prăpastia să se arate.

III. VOINȚA (faptele noastre)

3. *Voința*, a treia însușire sufletească a omului, le desăvîrșește pe celelalte două: judecata și afecțiunea. Ca definiție științifică, voința este activitatea omului orientată spre scopuri conștient fixate. Aceste scopuri determină și caracterul voinței, negativ sau pozitiv. Negativ atunci cînd voința este determinată de o minte bolnavă sau de o afecțiune deplasată — patimi de tot felul — și pozitiv, cînd toate faptele voinței sînt orientate spre binele tuturor și mulțumirea personală, virtutea.

Avînd acest cadru psihologic al voinței înțelegem ușor și factorii aceștia, anume :

a) **Deprinderile.** Ele joacă un rol deosebit în voință, fiind modul de acțiune consolidat prin exerciții permanente. Deprinderile, la rîndul lor, pot întări voința sau a o diminua. Ca în orice act conștient și luminat de voință, deprinderile bune formează caractere stabile, pe cînd deprinderile rele întunecă conștiința omului, voința acestuia devine un instrument de săvîrșire a patimilor și nelegiuirilor, îi întunecă mintea și îi pervertesc simțurile pînă la forma de instincte oarbe. De aceea, școala și toți factorii educaționali au datoria să formeze deprinderi bune în vederea unor caractere stabile. Deprinderile, de fapt, pot modela înseși temperamentele, dîndu-le o nouă funcție genetică : din hoț poate deveni un om cinstit ; din fumător, un om conștient de pericolul eredității ; din bețiv, un om conștient de valoarea familiei și pericolul alcoolismului ; din desfrînat, un om cumpătat și un afectiv cuplu conjugal, etc.

— Legat de deprinderi sînt *obișnuințele*, o necesitate irezistibilă, dar care se pot modela datorită schimbării mediului și mutațiilor socio-culturale.

b) **Aptitudinile și interesele.** După unii psihologi acestea se definesc ca fiind : orientarea selectivă și constantă a omului spre anumite fenomene și relații în vederea cunoașterii practicării, și efectuării unei activități. După alții, mai ales specialiștii patologii, psihiatri și geneticieni, aptitudinile deși innăscute, se pot modela sau distruge la o generație, dar apar la alte generații avîndu-se în vedere mediul prielnic. Aptitudinile sînt de fapt înțelepciunea sau rațiunea seminală a voinței.

În ceea ce ne privește, accentuăm fenomenul sau însușirea *vocației* de mare importanță în misiunea preotească.

Interesele sînt într-adevăr componente ale vocației legate de o societate sau alta, de îmbogățire și nemulțumire. Ca să aibă permanență, interesele trebuie corectate și încurajate numai spre binele obștesc, spre o comunitate echitabilă și corectă. Cînd interesul dictează aptitudinile diminuează, talentele se pierd, intervenind profitul și dezechilibrul. De aceea în creștinism interesul suprem — dacă poate fi numit așa — este mîntuirea fiecăruia adică desăvîrșirea aici pe pămînt și continuarea ei prin fericire în Împărăția lui Dumnezeu.

Referitor la voință, la grupările anarhice și violente și la toate sectele, putem spune că au eliminat-o din preocupările lor. Acestea nu mai țin cont de psihologie ca știință, ci de grupul lor care se divide pînă la epuizare. Nu mai au la bază credința mîntuitoare, ci o credință dictată de sectă, o acceptare oarbă a spuselor «*profeților*» lor. Deci ștergerea voinței și personalității fiecărui membru. Desigur, nu sînt originali nici în aceasta, ci acceptînd «*credo quia absurdum*» sau «*crede și nu cerceta*» (Cels), adică predestinația cu toate avatarurile ei, individul devine un instrument în mîna șefului de sectă, un ales, adică un îmbrățișat de soartă, un cîștigat de Domnul, un frate și un «*sfințit*».

Problema voinței nu este nouă în istoria sectarismului și în evoluția ereziarhilor. Se știe că Eutihie, Eunomiu etc. negau voința umană a Mîntuitorului ceea ce au desăvîrșit sectele de astăzi, negînd și voința

umană și voința divină prin soartă și predestinație. Or, este știut că voinței umane i se adaugă harul credinței Mîntuitorului prin dragoste (Gal. IV, 6) pentru a se ajunge la vîrsta bărbatului desăvîrșit, Iisus Hristos. Sectele ca și înaintașii acestora au exagerat harul lui Dumnezeu sau au șters faptele omului pentru a-l lipsi pe aderent de voință.

Prin voință comună se desăvîrșește comunitatea lui Hristos, în Biserica Sa, și «oala rătăcită» (Luca XV, 5—6) umblă singuratică și nu se poate salva decît în turmă : Dacă este răpită de lupi sau păzită de năimiți (Ioan X, 1) va fi ștearsă din Cartea vieții (Apoc. XXI, 27).

Este cunoscut că marii filosofi și înțelepții lumii au căutat forme și soluții referitoare la voința umană și sectele ca de altfel și unii teologi «moderni» și-au însușit o părere sau alta a lor. Pentru noi credincioșii, urmașii și transmitătorii, în același timp, ai Bisericii primelor veacuri, voința omului este respectată dintru început de Ziditor : Pus-am înaintea ta foc și apă, binecuvîntare și blestem (Deut. XI, 26—28) ; iată ecoul peste veacuri al Pomului cunoștinței binelui și răului (Facere II, 9), pom crescut pe pămînt deci din aceeași plămădă cu trupul omului. În virtutea acestui fapt, însuși Fiul se supune voinței Tatălui de a ne mîntui de păcatul strămoșesc, păcatul voinței. În sprijinul sau în locul căderii noastre, Mîntuitorul Iisus Hristos, ne-a adus voința Sa, voința crucii, voința izbăvirii cu care a șters păcatul strămoșesc trimițîndu-ne pe Sfîntul Duh, dătător de har, întăritor și coordonator nu impunător voinței noastre în vederea mîntuirii. De aceea, «harul începe mîntuirea» (Gal. II, 20—21), aceasta este aptitudinea soteriologică a creștinului adevărat. Omul nu se supune de frică voinței lui Dumnezeu, ca la sectari, ci acceptă, lucrează și se desăvîrșește prin iubire (II Tim. I, 5) fiindcă Dumnezeu este iubire (I Ioan IV, 8). Așa înțelegem mandatul Său : «Voi sînteți lumina lumii și sarea pămîntului» (Matei V, 13, 14), deci voința noastră trebuie să devină bucurie tuturor (Ioan IX, 5).

Însuși Mîntuitorul Hristos respectă voința fiecăruia, indiferent în ce stare ar fi : Dacă vrei să fii sănătos, dacă crezi în Dumnezeu... Dacă crezi că pot face Eu aceasta etc. (Matei VIII, 10 ; Ioan IX, 35—41). De asemenea credincioșii (în cazul pruncilor, nașii) nu se supun de frică bătî Botezului, ci mărturisesc credința experimentată, credința verificată și apoi convinși și voința copleșită de adevăr, spun : «Facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pămînt»... (Matei VI, 10) sau vestesc din gură nevinovată și cuget curat, deci din minte sănătoasă și inimă sinceră : Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinîndu-ne că Aceasta ne-a mîntuit pe noi.

*

Așa cum am arătat mai sus, sectele nu mai propovăduiesc credința mîntuitoare, ci grupul lor este o asociație de creduli, care de fapt neagă pe Dumnezeu, sectele sînt antihristice pentru că acestea au ajuns la cultul crimei, la sinucidere, la înlăturarea (negarea) lui Hristos-Dumnezeu din lume. Hristos este începutul mîntuirii noastre aici pe pămînt prin

întrupare, răstignire, înviere și consecințele ce decurg din acestea. Or, Antihrist este acela care tăgăduiește întruparea Fiului lui Dumnezeu (II Ioan, 7). Biblia cea confesională sau sectară — a devenit justificarea credulității, «argumentarea» obscurantismului, dovadă a izolării, distrugerii personalității și ștergerea voinței. În fața acestei situații, majoritatea statelor civilizate au scos în afara Legii multe secte violente.

Tot un fenomen sectar al lipsei de voință și dezbrăcarea de personalitate este eutanasia albă (sinuciderea lentă cu halucinogene, tranșilizante, stupefiante etc.), crima și chiar sinuciderea în grup. Atâtea fenomene cu multe consecințe sociale, pe lângă cele zise religioase, provocate de lipsa de voință.

Dacă ascultăm glasul Sfintei Scripturi, aceasta ne spune că de fapt voința este fructul scump al dragostei. Cei lipsiți de înțelepciune nu pot avea nici voință. Sfântul Apostol Pavel închină dragostei un imn etern (I Cor. XIII), iar Sfântul Ioan Evanghelistul, apostolul iubirii, teologhisește dragostea ca însușire a lui Dumnezeu (Ioan III, 16 și I Ioan IV, 8).

Așadar, sectele de toate categoriile, lipsind pe adepții lor de voință, îi înarmează cu prozelitismul și fanatismul pentru a-i orbi și a-i lipsi de personalitate. Creștinismul pentru ei este o religie «la modă» ca și celelalte religii vechi sau noi, naturiste sau animiste, iar teologia o ideologie biblică sau influențată de cugetătorii antichității — laici sau religioși — și se poate schimba sau adapta la apariția unui «profet».

*

* * *

Credincioșii noștri cunoscînd toate acestea pot să se apere și pot înțelege fenomenul rătăcirii sectare; pe de o parte, sînt în măsură să dovedească lipsa de voință a acelor care dintr-un motiv sau altul — lesne de evitat pe de altă parte au acceptat o sectă sau o grupare anarhică și violentă.

Toate sectele sînt cuprinse de boli psihice și în loc de un examen medical caută refugiu sau justificare în «texte» biblice. Crezînd din frică, practicînd fanatismul și obscurantismul, sectarii, grupările anarhice, violente și revanșarde, sînt în permanent război cu ei înșiși și cu lumea.

Așadar nu se poate vorbi de o «psihologie religioasă» și sectară, ci de o psihoză, de o boală sufletească moștenită, creată sau acceptată cu sau fără voia adeptului.

Se poate reține însă faptul că sectele debusolează pe mulți: atrag pe unii din preocupările lor zilnice, făcîndu-i să-și neglijeze munca, familia și țara; ispitesc pe alții să-și părăsească Legea strămoșească, să neglijeze obiectele de venerare creștină sau acționează pentru a distruge, pentru a ascunde sau a comercializa piese din patrimoniul național sau opere de artă universală. Iată lipsa de voință în a respecta operele de artă ale altora, și implicit a cultiva egoismul și ura față de aproapele.

Diac P. I. DAVID

VINDECAREA DE CĂTRE DOMNUL HRISTOS A DEMONIZAȚILOR DIN ȚINUTURILE GADARENILOR

C o m e n t a r i u

Printre minunile săvârșite de Mîntuitorul Iisus Hristos în timpul activității Sale publice pentru înlăturarea suferințelor omenеști și dovedirea divinității Sale, vindecările demonizațiilor, ale îndrăciților, oamenilor chinuți de duhurile necurate ocupă un loc deosebit, important. Căci aici Domnul Hristos nu a trebuit numai să biruiască forțele oarbe ale naturii, ca în alte minuni, ci să se confrunte cu puterea răufăcătoare a demonilor, dușmanii dintotdeauna ai omului.

Biserica Creștină învață că la început Dumnezeu a creat lumea nevăzută a îngerilor, primele creaturi spirituale, personale, deosebite de oameni și superioare lor, avînd o menire specială¹. Toți aceștia au fost buni dintru început. Însă nu toți au rămas în starea lor bună, precum au fost creați, ci o parte dintre ei, din propria lor voință — căci erau liberi — s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, Creatorul lor și și-au atras pedeapsă. Motivul căderii a fost mîndria, adică dorința lor de a fi independenți și întocmai cu Dumnezeu, egali cu El². Însă, căderea unei părți din îngerii buni, a lui Lucifer, conducătorul lor și a unei mari mulțimi de adepți, atrași prin prestigiul său și prefacerea lor în demoni, le-a atras după sine despărțirea de Dumnezeu și pedespa muncii veșnice a focului infernului (Matei XXV, 41 ; II Petru II, 4) pentru faptul că ei au fost spirite pure, lipsite de trup și de ispite, și au acționat conștienți și liberi³. După cădere, îngerii răi n-au fost constrînși să sufere și să locuiască toți în infern, căci acest fapt va surveni în mod definitiv, la sfîrșitul lumii (Matei XXV, 41 ; Iuda 6 ; II Petru II, 4) și care va fi adevărata moarte (Apocalipsa XX, 10, 14). Pînă atunci, ei activează liber în limitele permise de Dumnezeu. Activitatea lor se desfășoară în lume conform numelui lor de demoni sau potrivnici față de voia lui Dumnezeu. Căci (diavol) vine de la: «*διαβολεύειν*» = a sta împotriva, a calomnia, a blestema, adică ei sînt potrivnici voii lui Dumnezeu. Demonii sînt mîncînoși, potrivnici slavei dumnezeiești, invidioși pe fericirea oamenilor, înșelători (Ioan VIII, 44 ; I Petru V, 8). Din cauza mîndriei au căzut, iar aceasta, unindu-se cu invidia, i-a dus la o răutate accentuată contra fericirii oamenilor și la dorința nestăvilită de nimicire a ei.

Ea s-a manifestat în mod evident și brutal prin ispitirea primilor oameni (Facerea III, 3—6), iar după reușită (Facerea III, 23—24) a continuat cu aceeași intensitate a depărta pe om de Dumnezeu. În păgînism activitatea demonilor s-a manifestat în toată amploarea ei prin închinarea la idoli (Romani I, 23—25), a cărui fond adevărat era ado-

1. Cf. Pr. Prof. D. Stăniloae, Prof. N. Chițescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, Pr. Prof. I. Petreuță, *Teologia Dogmatică și simbolică*, vol. I, București, 1958, p. 480.

2. Cf. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, București, 1978, p. 456.

3. Pr. Prof. D. Stăniloae, Prof. N. Chițescu și ceilalți, *op. cit.*, p. 498.

rarea demonilor, prin oameni stăpîniți de demoni, prin rolul mare al magilor, prin ghicire, prin oracole și prin cultul ce li se aducea⁴. Și în Vechiul Testament se vorbește despre acțiunea diavolului asupra oamenilor. Astfel, în cartea Iov (I—II) se relatează cum Satan capătă permisiunea de la Dumnezeu să ispitească pe dreptul Iov prin diferite suferințe. Într-un loc mai precis (I Regi, XVI, 14—16, 23) se arată cum un duh rău muncea pe Saul, regele iudeilor, îl agita și-i inspira o dispoziție sălbatică, ucigătoare de oameni și care se liniștea numai datorită cîntecului de harfă al lui David. Același fapt îl istorisește și Iosif Flaviu în cartea sa Antichități iudaice⁵.

Chipul cum satan domină omenirea variază după timp și împrejurări. Astfel, prin închinare la idoli, practici unite cu idolatria, ca: magia, necromația, ghicirea, Satan ținea în stăpînire popoare întregi, implicit și o parte din Israel. De aceea își manifesta mai puțin puterea asupra indivizilor. Totuși, după exilul babilonic, iudeii părăsind închinarea la idoli, Satan încearcă să subjuge poporul prin forme individuale de stăpînire prin influențare personală: posesiuni spirituale și corporale⁶. Și la iudei existau practici pentru alungarea demonilor, vărsîndu-se untdelemn pe capul bolnavului supus descîntecului. Procedeu era inspirat din practicile egiptenilor și haldeenilor care se efectuau acolo pentru a vindeca bolile atribuite influenței geniilor (spiritelor) rele. La evrei existau de asemenea și unii oameni rabini, scriitori, doctori ai legii, care alungau demonii în numele lui Dumnezeu, datorită pietății lor, erau așa numiții exorcști. La aceștia se referea Mîntuitorul care era acuzat că alungă demonii cu ajutorul lui Beelzebul, spunînd: «Și dacă Eu scot pe demoni cu Beelzebul, feciorii voștri cu cine-i scot?» (Matei XII, 27). Mulți chiar alungau pe demoni în numele lui Iisus, fără a fi totuși discipolii Săi (Marcu, IX, 38)⁷.

Deci stăpînirea diavolului asupra lumii era atotputernică la apariția Mîntuitorului. De aceea, opera Sa de mîntuire consta nu numai în împăcarea omului cu Dumnezeu, ci și în surparea tiraniei lui Satan, «stricarea lucrurilor diavolului» (I Ioan III, 8). Conducătorul demonilor a înțeles acest fapt și de aceea lupta împotriva acțiunilor Mîntuitorului i-a forme mai accentuate la apariția Sa. Mai întîi printr-o confruntare care se produce între Domnul Hristos și Satan, imediat după botezul Domnului, în pustiul Quarantaniei, cînd Mîntuitorul este ispitit de Satan spre a-L deruta de la misiunea Sa, spre a-L face să calce planul divin al mîntuirii oamenilor și să se supună lui, ca odinioară Adam. Domnul Hristos îl biruie, iar Satan pleacă rușinat «pînă la o vreme» (Luca IV, 13), adică, spun Sf. Părinți, pînă în vremea patimilor. Totuși Satan dacă părăsește lupta directă împotriva Mîntuitorului o înteește în mod indirect. Fariseii și cărturarii din Iudeea care se împotrivesc predicii și misiunii Mîntuitorului sînt influențați de Satan, căci spune Domnul

4. Cf. A. D. Alès, *Dictionnaire Apologétique de la Foi Catholique*, Fasc. XIX, Paris, 1923, Art. Possession démoniaque, par G. J. Wafferlaert, p. 61.

5. Cf. A. Vigouroux, *Dictionnaire de la Bible*, art. Demoniques, par H. Lesêtre, col. 1374.

6. Cf. *Dictionnaire de la Bible*, ibid., ibid.

7. Cf. *Dictionnaire de la Bible*, ibid.

Hristos : «Voi sînteți din Tatăl vostru, diavolul, și vreți să faceți poftele tatălui vostru» (Ioan VIII, 44).

Însă lupta dîrză a demonilor împotriva împărăției mesianice se vădește mai ales în Galileea, unde predica Domnului Hristos era primită cu mai multă credință și simpatie, din care cauză Satan își îndreaptă acțiunea Sa asupra anumitor oameni, punînd stăpînire pe ei, pe anumite însușiri psihice și fizice ale lor, prin ceea ce numim posesiune diabolică sau îndrăcire. De aceea, numai Evangheliștii sinoptici, care istorisesc activitatea Mîntuitorului, relatează despre vindecările demonizaților petrecute în Galileea. Aici Domnul Hristos își exercită puterea Sa tămăduitoare asupra demonizaților (Matei IV, 24).

Duhurile întunericului își desfășurau cu înverșunare — în limitele permise de Dumnezeu — activitatea lor nefastă prin influențe asupra oamenilor prinși în ghearele lor, demonizații. Aceștia erau influențați de demoni fie din afară prin halucinații, sugestii, ispite puternice, dominîndu-le sufletul și îngrozindu-i prin idei fixe și emoții puternice. Această stare se numește obsesie, iar individul căzută pradă ei se numește obsedat (maniac). El păstrează libertatea sa interioară, însă mai micșorată și are puterea de a reacționa și a se apăra contra sugestiilor satanice dinlăuntru său⁸. Dar cînd satan pătrunde înlăuntru unui om, îl asaltează din interiorul său, punînd stăpînire pe întreaga ființă a omului, pe sufletul și trupul său, făcînd din acesta din urmă un instrument al său, sustrăgînd întii sistemul nervos și apoi corpul de la influența normală a sufletului său, avem o posesiune diabolică, iar individul cuprins de ea se numește posedat, demonizat sau îndrăcit. Este o stare mai periculoasă ca prima, mai nenorocită. Îndrăcitul este invadat de demon ca de o ființă vie, iar organele și facultățile sale se mișcă, acționează în numele demonului, ca și cum corpul său ar fi devenit al acestuia. Deci demonul se introduce în corp ca o putere străină și se substituie sufletului lovit de neputință și mișcă corpul în locul său⁹.

Oamenii astfel supuși puterii demonilor, iau numele de demonizați — δαιμονεζόμενοι, «δαιμονισθεῖτες» = îndemonizați, îndrăciți, iar mai tîrziu «ἐνεργούμενοι» = îndrăciți, stăpîniți de diavol¹⁰. Cuvîntul «ἐνεργεῖν» în Noul Testament arată o acțiune divină (Galat. II, 8) sau diabolică (Rom. VIII, 5), supranaturală, miraculoasă, exercitată asupra omului¹¹. În adevăr, demonii dispun de puteri mai presus de cele omenești : spre exemplu, cînd diavolul îl duce pe Mîntuitorul din pustie în cetate (Mat. IV, 5) sau din cetate pe munte (Mat. IV, 8) și care puteri în momentul posesiunii le transmite și îndrăcitului, precum se va vedea mai departe, la comentarea minunii respective.

Starea de stăpînire demonică sau de posesiune constă dintr-un complex de fenomene psihice mai ales, care zdruncină sistemul nervos, dar

8. Cf. Vacant, Mangelot, *Aman, Dictionnaire de Théologie Catholique*, art. Possession diabolique par Lucien Roune, col. 2645 ; Dict. de la Bible, ibid., col. 1376, Diction. Apologetique de la Foi Catholique, Fasc. XIX, Paris, 1923, Possession diabolique, p. 56.

9. Cf. Dict. de Théologie, art. Possession, ibid., p. 2639, Diction, de la Bible, ibid., p. 1376.

10. L. Cl. Fillion, *Les livres Saints et la critique rationaliste*, Paris, 1901.

11. Dict. de Théologie, art. Possession, p. 2637.

ea se asociază și de multe ori cu alte maladii, fie potențându-le, fie chiar producându-le, ca : lipsa vederii și a vorbirii (Matei XII, 22 ; Luca XI, 14 ; sau a vorbei numai, Matei IX, 32 ; contracțiunea musculară persistentă (Luca XIII, 11, 16) ; ce conduc în multe cazuri la paralizia și epilepsie (răul lunaticilor) (Matei IV, 24) ; Matei (XVII, 15) ; sau nebulie furiasă, ca în cazul demonizațiilor din ținuturile Gadarenilor ¹².

Stăpînirea diabolică sau îndrăcirea se produce în analogie din punct de vedere psihologic și fiziologic cu fenomenele hipnotice și sugestive, bazîndu-se pe aceleași legi pe care sufletul omenesc le are de a fi privat de puterile sale senzitive și intelectuale și cărora se substituie o putere străină, hipnotizatorul sau demonul ¹³.

Demonul profită de unele slăbiciuni ale oamenilor, fie păcate, fie boli și se furișează în sufletele lor, devenind apoi stăpîn pe facultățile sufletești și pe corpuri, transmițîndu-le anumite puteri extraordinare și anumite boli sau potențîndu-le pe cele vechi. Dar cu toate tulburările intelectuale produse, demonizații păstrează cîteodată puterea de rezistență în fața sugestiilor diabolice. Ei rămîn atunci suverani pe voînța lor, liberi și responsabili de actele lor. Însă cea mai mare parte a timpului cît sînt sub stăpînirea diavolului puterile sufletului fiind anihilate și libertatea suprimată actele lor corporale nu le mai aparțin și atunci omul nu mai este decît un instrument inert în puterea demonului și el este iresponsabil ¹⁴.

Cazurile de îndrăciți vindecați de Domnul Hristos sînt multe, relateate îndeosebi de Evangheliștii sinoptici. Însă din cele șapte cazuri tipice de posedați : și anume ; 1) Fiica Hananienei (Mat. XV, 21—28 ; Marcu VII, 25—30) ; 2) demonizatul din Capernaum (Marcu I, 23—26 ; Luca IV, 33—35) ; 3) îndrăcitul mut și surd (Matei XII, 22 ; Luca XI, 14), 4) demonizații din ținuturile Gadarenilor (Mat. VIII, 28—34 ; Marcu V, 1—20 ; Luca VIII, 26—39) ; 5. Posedatul mut (Matei IX, 32—33), 6) tînărul lunatic (Mat. XVII, 14—18 ; Marcu IX, 20—27 ; Luca IX, 38—42) 7) femeia gîrbovă (Luca VIII, 11—16). Cazul demonizațiilor din ținuturile Gadarenilor este cel mai complex mai bine relatat și cel mai interesant.

Minunea vindecării celor doi demonizați este relatată de toți cei trei Evangheliști sinoptici. Mai sumar la Matei (VIII, 38—44) și mai amănunțit la Marcu (V, 1—21) și la Luca (VIII, 26—39), aproape identici. Ultimii istorisesc numai despre un demonizat, adică, spun toți comentatorii, ei pun accentul numai pe cel ce se manifestă cu accese mai violente.

Vom interpreta folosindu-ne de pericopa de la Matei.

Matei VIII, 28. «Și trecînd El dincolo, în ținutul Gadarenilor, L-au întîmpinat doi demonizați, care ieșeau din morminte, foarte cumpliți, încît nimeni nu putea să treacă pe calea aceea» (cf. Marcu V, 1—5 ; Luca VIII, 26—27).

Activitatea Domnului Hristos se desfășura cu mult succes în Galileea și mai ales în Capernaum și în apropierea lacului Ghenizaret, de unde, își alesese și pe ucenicii Săi, în afară de Iuda Iscarioteanul. În

12. Cf. *Diction. de la Bible*, art. Demoniques, ibid, p. 1374.

13. *Diction. de la Bible*, art. Demoniques, ibid., p. 1376.

14. *Diction. de Théologie Catholique*, art. Démoniques, par T. Ortolan, col. 414.

una din zile, după ce rostise o serie de pilde și le explicase mai amănunțit ucenicilor spre o mai deplină înțelegere, fiind asaltat de mulțimea care totuși dorea să-L asculte și să-și vindece bolnavii, se hotărăște să-și ia un răgaz pentru odihnă și să plece în partea răsăriteană a lacului Ghenizaret, în Perea. Astfel, El se îmbarcă cu ucenicii Săi pe o corabie — al cărei proprietar nu-l cunoaștem — și străbate marea Galileii. În acest răstimp Mântuitorul fiind obosit adoarme, însă nu după mult timp este trezit de ucenicii îngroziți de o furtună care se ivise pe mare și pe care El o ceartă și vânturile se liniștesc, iar marea se domolește. Apoi ei debarcă în ținuturile Gadarenilor.

Gadara era un oraș mare, fiind capitala Pereeii, situată cam la 12 km de lacul Ghenizaret și care făcea parte din uniunea celor zece orașe numită Decapole (Marcu V, 20). Ea era departe de mare și nu putea constitui locul minunii, căci aproape de locul minunii păștea o turmă de porci, care după izgonirea demonilor din cei doi îndrăciți, au intrat în porci, iar aceștia s-au aruncat în mare. Mai mult, Evanghelistul Luca spune că Mântuitorul a debarcat în ținutul Gherghesenilor (VIII, 26). Localitatea Ghergesa era foarte aproape de malul estic al lacului Ghenizaret și deci ținuturile din jurul ei se numeau ale Gherghesenilor și aici a avut loc minunea vindecării celor doi demonizați. Dar fiind vorba de ținut, Evanghelistul Matei amintind de ținutul Gadarenilor — a localității celei mai importante — care deși era mai departe, putea îmbrățișa și ținutul Gherghesenilor. Deci n-ar fi nici o contradicție între Evangheliști ^{14bis}.

Debarcând în aceste părți Domnul Hristos este întâmpinat de doi demonizați furioși care constituiau spaima ținutului și care locuiau în morminte, atacând pe oricine trecea prin acele locuri. Erau într-o stare de completă îndrăcire, cind diavolul pusese complet stăpânire pe întreaga lor ființă și le dăduse o serie de puteri suprafirești (Cf. Marcu, V, 1—5 și Luca VIII, 26—27). Acești din urmă doi sinoptici vorbesc numai de un demonizat și nu de doi. Toți exegeții afirmă — precum am amintit — că deși demonizații erau doi, evangheliștii pomeniți amintesc numai despre unul care era cel mai violent și căruia i se supunea și celălalt ¹⁵.

Deci, Domnul Hristos încercând cu ucenicii Săi să se îndrepte spre nord, înlăuntrul ținutului, este întâmpinat de acești demonizați. Nimeni nu îndrăznea să aducă pe acești îndrăciți la Iisus, spune Sf. Ioan Gură de Aur, de aceea, El îi va găsi singur ¹⁶.

Evanghelistul Marcu (V, 1—5) și Luca (VIII, 27), descriu situația nenorocită a demonizaților, respectiv a celui mai fioros. Astfel, «omul cu duh necurat își avea locuința în morminte și nimeni nu putea să-l lege nici măcar cu lanțuri. Pentru că de multe ori fiind legat în obezi și lanțuri, el rupea lanțurile și obezile le sfărâma și nimeni nu putea să-l potolească; și neîncetat noaptea și ziua era prin morminte și prin munți,

14 bis. Cf. Dr. V. Gheorghiu, *Sf. Evanghelie după Matei cu comentariu*, Cernăuți, 1925, p. 314; Eutimie Zigabinoș, *Comentariul Sfintei Evanghelii după Matei*, trad. și note de Pr. Const. Grigore și Sava T. Saru, Rîmnicul Vilcii, 1935, p. 45.

15. Cf. E. Zigabinoș, *op. cit.*, p. 38; L. Cl. Fillion, *Evangile selon S. Matthieu*, Paris, 1890, p. 168.

16. S. Jean Chrysostome, *Oeuvres complètes*, tr. fr. sous la dir. de M. Jeannin, Tome Sept, *L'Evangile selon Saint Matthieu*, Paris, 1865, Homélie, XXVIII, p. 233.

strigînd și tăindu-se cu pietre» (Marcu V, 2—5). Deci, acești demonizați prin actele de violență ce le săvîrșeau nu mai puteau locui cu ceilalți semenii ai lor și erau alungați afară din orașe. Nu puteau fi constrînși a se liniști, căci fiind legați în lanțuri și obezi ei le rupeau și le sfărîmău printr-o putere mai presus de puterile omenești. «Nu mai puneau nici o haină pe ei» (Luca VIII, 27), ci rămîneau, fără jenă, complet goi. Mai mult, complet inconștienți și iresponsabili vociferau și-și tăiau propriile corpuri cu pietre. Ei nu mai locuiau în case și prin sate, ci în morminte, adică în peșteri și prin munții din apropiere.

În adevăr, regiunea era muntoasă și plină de peșteri. În aceste locuri obișnuiau iudeii să-și înmormînteze morții. De aceea, aceste peșteri în graiul poporului purtau numele de morminte. Pentru aceste motive ele constituiau un loc de refugiu pentru acei care fugeau de societatea omenească¹⁷.

Deci, demonizații erau într-o stare patologică pe care medicina o numește alienație mentală violentă, cînd omul își pierde uzul normal al facultăților mentale, nu mai este stăpîn pe sine, devine asocial și adeseori violent. Unii critici raționaliști încadrează toate cazurile demonizațiilor din Evanghelii în rîndul acestor maladii obișnuite: alienări, epilepsii, isterii, nevroze. Însă ele sînt posesiuni demonice, căci pe deasupra acestor maladii se adaugă fapte pe care cazurile amintite nu le au. Astfel, demonizatul amintit dispunea de anumite puteri supraomenești, prin care rupea lanțurile și sfărîma obezile, puteri conferite de demon. Ei mai posedau și unele însușiri intelectuale extraordinare, asupra cărora vom reveni.

Vers. 29. «Și iată au început să strige și să zică: Ce ai Tu cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?». Așadar, după ce Domnul Hristos și ucenicii au debarcat, au început să se îndrepte spre acele ținuturi spune Evanghelistul Marcu (V, 6), demonizatul, recte demonizații, «văzîndu-L de departe pe Iisus, a alergat și s-a închinat Lui».

Deci, atitudinea demonizațiilor se schimbă complet în fața Mîntuitorului. Demonizații — fiind complet sub puterea demonilor — îl recunosc pe Domnul Hristos și se prezintă în fața Lui plini de respect și venerație. Unii exegeți afirmă că demonizații vin în fața lui Iisus cuprinși de două sentimente: unul de dorința de a fi eliberați, sentiment ce-l stăpînea pe om, iar altul, sentimentul fricii, al groazei care-i cuprinsese pe demonii din oameni¹⁸. Adică în acești demonizați exista o dublă personalitate. Este mai probabil că sentimentul de respect izvoră din recunoașterea demonilor că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, superior lor. Căci demonii recunosc pe Domnul Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu; știu acest fapt, dar această recunoaștere este numai o simplă constatare, care nu aduce după sine conformarea voinței lor învățăturii Sale. Deci, nu este o adeziune la credința creștină, ci demonii rămîn mai departe protivnici Împărăției Fiului lui Dumnezeu¹⁹.

17. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 314; L. Cl. Fillion, *Evangile selon S. Matthieu*, p. 168; A. Calmet, *Evangile de S. Marc*, p. 37.

18. Cf. L. Cl. Fillion, *Evangile selon S. Luc*, Paris, 1889, p. 176.

19. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 315—316.

De aceea, în virtutea acestei cunoștințe, știind că Domnul Hristos vrea să distrugă împărăția lor, vrea să elibereze pe oameni de sub stăpînirea lor, ei îl întreabă pe Domnul Hristos, dacă nu cumva El a venit înainte de vreme spre a-i trimite, spre a-i chinui înainte de vreme în iad. Ei știau că la sfîrșitul lumii, la judecata generală ei vor trebui să fie judecați și aruncați definitiv în infern (Matei XXV, 41 ; Iuda 6 ; II Petru II, 4), totuși bănuiau că acest moment n-a sosit și în virtutea libertății lor acordată de Dumnezeu mai au încă dreptul să-și desfășoare activitatea lor nefastă pe pămînt²⁰. Totuși, în fața Mîntuitorului, demonii sînt cuprinși de spaimă. Și precum afirmă Fer. Ieronim, după cum sclavii fugiți, cînd după un lung timp sînt prinși și se întîlnesc cu stăpînul lor, ei, nu se gîndesc la altceva decît la chinurile ce vor surveni, tot astfel și demonii, văzînd pe Mîntuitorul apărînd pe pămînt, au crezut mai întîi că el nu venise decît pentru a-i judeca și condamna²¹. Însă Domnul Hristos știind că El are rostul să distrugă împărăția lui Satan și să salveze pe oameni, înainte de a-i alunga, voind să constate răul pe care l-au făcut acestor oameni din acele locuri îi întreabă : «Care îți este numele ?» Și i-a răspuns : Legiune este numele meu, căci sîntem mulți» (Marcu V, 9). În adevăr, întrebarea Mîntuitorului nu este surprinzătoare, căci Sf. Scriptură atribuie demonilor anumite numiri : Asmodeu (Tobit III, 8) Beelzebul (Mat. X, 25), Veliar (II Corint. VI, 15). Mai probabil că prin această întrebare Iisus vrea să pregătească căile minunii și să descopere martorilor minunii cît de numeroși erau demonii pe care trebuia să-i liniștească²². Răspunsul demonizatului nu e numaidecît un nume, el vrea să impresioneze prin puterea și mulțimea demonilor din cei doi demonizați, spunînd că este legiune, adică 6000 de demoni, cît este numărul unei legiuni romane de ostași²³. Oricum ar fi fost răspunsul lor ei au înțeles că nu mai puteau chinui pe demonizați, mai ales că Domnul Hristos le-a spus, dintru început, după afirmațiile lui Marcu : «Ieși duh necurat din omul acesta» (Marcu V, 8), Din această cauză : «Îl rugau mult să nu-i trimită afară din acel ținut» (Marcu V, 10) sau precum spune Luca, «să nu le poruncească să meargă în adînc» (Luca VIII, 31).

Deci, recunoscînd că puterea lor momentană nu se mai poate desfășura în corpurile celor doi îndrăciți, ei roagă pe Mîntuitorul să nu-i lipsească de posibilitatea de a locui în acea regiune, pentru că acolo se aflau mulți păgîni și iudei slabi în credință și și-ar fi putut în voie să continue activitatea lor răufăcătoare²⁴. Iar la Luca afirmîndu-se «să nu le poruncească să meargă în infern» se înțelege că dacă i-ar trimite în infern sediul lor de totdeauna, tot le-ar fi mai rău decît în lume²⁵. Deci, înțelesul este asemănător la ambii sinoptici.

Vers. 31—32. «Departate de ei era o turmă mare de porci, pascînd. Iar demonii îl rugau zicînd : Dacă ne scoți afară, trimite-ne în turma de porci» (cf. Marcu V, 11—12 ; Luca VIII, 32). Locul unde debarcase Dom-

20. Cf. Dr. V. Gheorghiu, op. cit., p. 316 ; L. Fillion. *Ev. s. Saint Matthieu*, p. 168.

21. A. Calmet, *Evangile s. S. Matthieu*, p. 189.

22. Cf. L. Cl. Fillion, *Evangile selon Saint Marc*, p. 220.

23. Cf. L. Cl. Fillion, *Evangile selon Saint Luc*, p. 176.

24. L. Cl. Fillion, *Evangile s. S. Marc*, p. 220.

25. L. Cl. Fillion, *Evangile selon S. Luc*, p. 177.

nul Hristos și ucenicii era un loc pustiu unde erau multe peșteri naturale și nu departe un munte. Aproape de acest munte, pe un deal păștea o turmă de porci, păzită de doi sau mai mulți păzitori. Marcu (V, 13), precizează că erau 2000 de porci. Această mulțime de porci nu este surprinzătoare, spune un exeget, pentru locuitorii din Decapole unde locuiau îndeosebi păgîni²⁶. Porcii s-ar putea să fi fost adunați și de la păgîni și de la iudei, aceștia din urmă, crescîndu-i pentru negoț.

Demonii, înțelegînd că trebuie să plece, ei roagă pe Iisus să le permită a intra în turma porcilor. Este un fapt indiscutabil că demonii se recunosc neputincioși, totuși ei nu vor să se lase izgoniți în pustie (Tobit VIII, 3), căci ei doresc să-și continue activitatea lor nefastă printre oameni, făcîndu-le rău, dacă nu direct, cel puțin în bunurile lor; pentru că turma în care doreau să intre avea să se înece. Mai mult, ei aveau să facă rău și Mintuitorului, căci prin pierderea turmei, locuitorii din aceste ținuturi nu aveau să mai primească predica lui Iisus, socotindu-L ca dușman al lor²⁷.

Vers. 32. «El le-a zis: «Duceți-vă. Iar ei, ieșind, s-au dus în turma de porci. Și iată toată turma s-a aruncat de pe țarm în mare și a pierit în apă» (cf. Marcu V, 13; Luca VIII, 33).

Cu toate consecințele ce aveau să urmeze și pe care Domnul Hristos le prevedea, totuși El ascultă rugăciunea demonilor și alungîndu-i din corpurile celor doi demonizați, le permite să intre în turma porcilor. După aceasta, turma sugestionată intră în panică și, conform unui instinct de turmă, cînd în urma unei puternice impresionabilități, turme întregi se aruncă în prăpastie, turma de porci se aruncă toată în mare și se îneacă²⁸.

Mintuitorul ascultă rugăciunea demonilor, precum odinioară a ascultat pe Satan și i-a permis a-l ispiti pe Iov (Iov I—II). El a voit să arate, precum spune un exeget, că posesiunea demonizaților este reală și existența demonilor veridică, contra Saducheilor — relevînd totodată puterea și dreptatea Sa. Puterea, pentru că demonii nu pot face nimic fără permisiunea Sa; iar dreptatea, contra Gadarenilor a căror supărare El o prevedea pentru pierderea porcilor și a căror avariție El voia s-o pedepsească, aplicînd aceeași pedeapsă și iudeilor din acele ținuturi, care călcau legea și creșteau animale necurate (Levit. XI, 7 și urm.)²⁹.

«Și El le-a zis: Duceți-vă. Iar ei ieșind, s-au dus în turma de porci». Domnul Hristos, prin dialogul cu demonii care sălășluiau în demonizat a pregătit minunea și a arătat că în adevăr demonizatul — sau demonizații — nu mai era stăpîn pe sine, nu mai era el cel care vorbea, ci demonii din el, că facultățile sale intelectuale erau manevrate de demoni; el vorbea, erau vorbele lui, demonii nu înlocuiesc formele corpului omnesc, nici funcțiile organice, dar le dirijează. Prin organele omenești și facultățile sale gîndesc, vorbesc și acționează demonii.

Demonizatul nu este decît un instrument. «Sistemul său nervos, inteligența sa sînt în stăpînirea acestui altul al cărui instrument este. De

26. Cf. Alf Durand, *Evangile selon S. Matthieu*, Dix-huit. Ed. Paris, 1929, p. 133.

27. Dr. V. Gheorghiu, op. cit., p. 317; L. Cl. Fillion, *Evangile s. S. Matthieu*, p. 169—170.

28. Cf. L. Cl. Fillion, *Evangile s. S. Matthieu*, p. 170.

29. Cf. A. Calmet, *Evangile s. S. Matthieu*, p. 191.

acolo, acele mișcări violente, acele convulsii imprimate membrilor sale ; de acolo, acea vedere clară care-i descoperă fapte ce n-ar putea fi cunoscute prin puterile proprii, de exemplu, caracterul mesianic al lui Iisus»³⁰.

Se mai afirmă de exegeți că îndrăciții pot rămâne cîtva timp suspendați în aer, vorbesc limbi fără să le fi învățat, arată ce se petrece în anumite locuri, descoperă lucruri ascunse care nu pot fi cunoscute în mod natural, ca : gînduri, dorințe ale unor oameni³¹. Totuși, voința omului rămîne inalienabilă în caracterul său intim^{31bis}. De aceea, demonizații au unele momente de luciditate, cînd iau cunoștință de starea lor și se aruncă la picioarele lui Iisus, cerîndu-i eliberare, dar apoi recad și îl insultă. Sînt două personaje în ființa sa : una credincioasă, alta dominată fără voia sa de un altul³².

Am amintit că influența demonică intervine la oamenii slabi, stăpîniți de anumite păcate și se asociază cu unele maladii existente pe care le potențează sau chiar le provoacă cum sînt : mutismul, orbirea, surditatea și mai ales unele boli nervoase ca : epilepsia, isteria, nebunia. Ea acționează la îndrăciți, după legile psihologice și fiziologice în analogie cu sugestia și hipnotismul³³. Totuși, ele nu se reduc la acele boli nervoase amintite, ele avînd ceva mai mult decît acestea, precum s-a văzut : unele manifestări psihice și fizice superioare puterilor omenești.

Cînd Mîntuitorul a poruncit demonilor : «Duceți-vă», minunea s-a declanșat și la simpla vorbă autoritară a Sa demonii au părăsit corpurile demonizaților și au intrat în turma de porci. Minunea s-a săvîrșit printr-o vorbă simplă, fără întrebuițare de formule, cum întrebuițau la unele vindecări exorcistii evrei, fără ungere cu untdelemn, după ce bolnavul era supus descîntecului³⁴. Mîntuitorul vindecă complet, prin puterea Sa divină, numai cu cuvîntul, bolnavii nu mai cad în recidivă, iar minunea se îndeplinește în fața martorilor : ucenici și păstori³⁵.

«Iar ei ieșind, s-au dus în turma de porci». În adevăr, Domnul Hristos îndeplinește rugăciunea demonilor, care ieșind din oameni, au intrat în turma de porci, din apropiere și care, sperîndu-se s-a aruncat în mare și s-a înecat.

Minunea expulzării demonilor din oameni se amplifică și capătă grandoare prin permișiunea ca demonii să intre în turma porcilor. S-ar putea spune că este o nouă minune. Precum odinioară i s-a dat posibilitatea asinei lui Valaam să vorbească (Numeri XXII, 28), tot astfel Mîntuitorul permite demonilor să intre în turma porcilor. După cum demonii au intrat în oameni, i-au influențat și au acționat în locul lor, au putut să se introducă și să acționeze și asupra animalelor³⁶. Iar cazul tur-

30. Cf. L. Cl. Fillion, *Evangile s. S. Matthieu*, p. 165.

31. Cf. Abbé Bergier, *Dictionnaire de Théologie*, Paris, 1854, art. Démoniaques; p. 236.

31. bis. Cf. L. Cl. Fillion, *Les Miracles de N. S. Jésus-Christ*, Tome II-eme, Paris, 1910, p. 242.

32. Cf. L. Fillion, *Evangile s. S. Matthieu*, p. 165.

33. Cf. L. Fillion, *Evangile s. S. Matthieu*, p. 166.

34. Cf. *Dictionnaire de la Bible*, *ibid.*, p. 1379.

35. Protoiereu P. Svetlov, *Învățătura creștină în expunere apologetică*. Traducere de Ic. st. Serghie Bejan și Const. N. Tomescu, vol. I, Chișinău, 1935, p. 427.

36. Cf. Eut. Zigabinos, *op. cit.*, p. 49—50; L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 170.

melor descumpănite și speriate, chiar de la sine, din văzduh, și mergînd în prăpastie, nu sînt rare. Dar aici, cauza descumpănirii nu este pur naturală. Cauza inițială a tulburării turmei a fost intrarea demonilor, sugestia lor, asociată poate cu strigătele deosebite, minunate ale demonizaților scoase în momentul eliberării lor (Marcu I, 26) ³⁷.

Mulți comentatori se întreabă de ce Domnul Hristos a permis demonilor să intre în turma porcilor, știind că aceștia se vor îneca și vor produce o pagubă atît de mare oamenilor din acele ținuturi. S-a aminorat că Domnul Hristos a voit să pedepsească lăcomia și avariața tuturor Gadarenilor și necredința iudeilor care prin creșterea porcilor își călcau legea, iar pe de altă parte El a voit să arate tuturor că dacă nu i-ar fi trimis în turma de porci demonii deveneau liberi și ar fi putut să facă încă multe victime între oameni ³⁸. «Iar păzitorii au fugit și ducîndu-se în cetate au spus toate cele întîmplate cu demonizații» (cf. Marcu V, 14; Luca VIII, 34). Evident, păzitorii turmei de porci înecate și dispărute, pe care ei o aveau în pază, fiind martorii acestor două fapte miraculoase au chibzuit puțin și au făcut legătura dintre ele, că adică eliberarea demonizaților și pierderea porcilor sînt două fapte strîns legate între ele și au același autor pe Domnul Hristos. Mai mult, ei erau responsabili de viața porcilor, iar pierderea lor care nu se datora insuficienței lor paze, ci acestui fapt deosebit, ei trebuiau s-o lămurească, s-o explice și s-o justifice. De aceea, aleargă ei «în cetate și prin sate», de unde erau proprietarii spre a-i anunța despre aceste două fapte: vindecarea demonizaților și pierderea turmei.

Vers. 34: «Și iată toată cetatea a ieșit în întîmpinarea lui Iisus și văzîndu-L L-au rugat să treacă din hotarele lor» (Cf. Marcu V, 15—17; Luca VIII, 35—37). În urma anunțului păzitorilor «toată cetatea», evident o figură de stil — adică foarte multă lume din orașul și satele anunțate, din curiozitate și mai mult din interes au venit să vadă pe Iisus care era autorul acestor două fapte minunate: vindecarea demonizaților și pierderea turmei de porci, prin invadarea ei de către demoni. În adevăr, ei văd pe taumaturg, pe Mîntuitorul și surpriza mare pentru toți era că: «au văzut pe cel demonizat, șezînd jos la picioarele lui Iisus —, îmbrăcat și întreg la minte, el care avusese legiune de demoni...» (Marcu V, 15; Luca VIII, 35). Deci era complet vindecat și probabil din unele haine de la Apostoli, îmbrăcat și cuminte, stînd ca un discipol al lui Iisus, la picioarele Lui. Mai mult, păzitorii — «ce au văzut» — care probabil au fost martori apropiați ai minunii vindecării demonizaților și pierderii turmei «le-au povestit cum a fost cu demonizatul și despre porci» (Marcu V, 16; Luca VIII, 36).

Dar odată curiozitatea satisfăcută, mila pentru semenii vindecați și prețuirea Mîntuitorului pentru acest act de dragoste față de aproapele și puterea de a face minuni și de care fapt ar fi putut și ei profita, în alte ocazii, este uitată, trecută pe al doilea plan, ci prevalează interesul material pentru că tot Iisus îi făcuse să-și piardă porcii. De aceea, «fiind cuprinși de frică mare» (Luca VIII, 37) L-au rugat pe Iisus să plece de la ei. Nu dintr-o teamă plină de smerenie, că n-ar fi vred-

37. Cf. A. Alf Durand, *op. cit.*, p. 153.

38. Cf. L. Fillion, *op. cit.*, p. 70.

nici să-l primească, ca aceea a lui Petru, după pescuirea minunată (Luca V, 8—9), sau a sutașului înainte de a-i vindeca sluga (Matei VIII, 8), cum scot unii exegeți — Fer. Ieronim — ci pentru că le era teamă ca printr-o nouă minune asemănătoare cu a demonizațiilor le-ar mai putea produce noi pierderi. Mulțimea era prea orbită de bunurile materiale și nu dorea să le zdruncine amorțirea lor spirituală. Iar Domnul Hristos neputînd să facă nimic printre aceste suflete pentru că erau puțin receptive la învățătura și minunile Sale, se îmbarcă și pleacă din ținuturile lor, îndreptîndu-se spre Capernaum — cetatea sa (Mat. IX, 1)³⁹.

Totuși, vindecarea demonizațiilor din ținutul Gadarenilor sau Gherghesenilor nu a rămas fără nici un răsunset în sufletele lor, căci ecourile ei nu se pierd complet. Astfel, în completarea minunii Evanghelistul Marcu adaugă: «Întrînd El în corabie, cel ce fusese demonizat îl ruga ca să-L ia cu El. Iisus însă nu L-a lăsat, ci i-a zis: Mergi în casa ta la ai tăi și spune-le cîte ți-a făcut ție Domnul și cum te-a miluit. Iar el s-a dus și a început să vestească în Decapole cîte i-a făcut Iisus lui; și toți se minunau» (Marcu V, 18—20; Luca VIII, 38—39). În adevăr, demonizatul vindecat nu rămîne în ipostaza unui simplu fost pacient recunoscător, pentru binele făcut de către Domnul Hristos. El nu se rezumă nici la faptul unei simple mulțumiri, a unei călduroase recunoștințe, față de binefăcătorul său, ca oarecînd unul din cei zece leproși, căci el nu este numai mișcat sufletește de binefacerea făcută asupra lui, ci el s-a transformat, a devenit un om nou și dorește să devină discipol al lui Iisus, ca Maria Magdalena pe care Iisus o vindecase tot de torturarea unor demoni și care apoi urmează pe Iisus (Luca, VIII, 1—2).

Domnul Hristos înțelege toată dragostea sa pentru El, tot avîntul și rivna credinței sale, dar îi canalizează toată această rivnă spre o activitate mai anevoioasă, totuși absolut necesară locuitorilor din aceste ținuturi. El îi spune să se ducă și începînd din casa sa, de la ai săi să predice ceea ce i-a făcut Iisus, minunea săvîrșită cu el și tovarășul său. Aceasta fiind cea mai puternică predică pentru Hristos. El care oprea să se răspîndească zvonul despre minunile Sale, după ce le săvîrșea, aici obligă pe fostul demonizat s-o difuzeze în cercuri cît mai largi. Motivul este că Mîntuitorul nu avea să se mai refutoare prin acele locuri și era nevoie ca numele și minunile Sale să fie răspîndite de cel pe care-l vindecase, spre a fi cunoscute.

Fostul demonizat ascultă cuvintele lui Iisus și devine crainicul minunilor Sale și al numelui Său, nu numai în casa sa, ci și în toată cetatea și ținuturile acelea, fiind totodată prin persoana sa, ca un fel de mustrare pentru concetățenii săi, care-l alungaseră pe Iisus din ținuturile lor. Oricum, el devine unul dintre cei mai neînfricați misionari ai Mîntuitorului.

Dintre cele șapte vindecări ale Mîntuitorului săvîrșite asupra demonizațiilor, vindecarea îndrăciților din ținuturile Gadarenilor este cea mai impresionantă căci ea se referă la doi demonizați care erau cuprinși de cea mai complexă posesiune diabolică. Ea dovedește foarte clar realitatea posesiunilor diabolice capitol important în viața creștinilor

39. Cf. Dr. V. Gheorghiu, op. cit., p. 318; L. Fillion, op. cit., p. 170.

de totdeauna. Minunile săvârșite de Domnul Hristos prin vindecarea îndrăciților nu se pot nega, nu se pot contesta, căci sînt fenomene relatate de martori oculari, care apoi le-au pus în scris, în Evangheliile, așa cum le-au văzut, adică Apostolii Mîntuitorului.

Posesiunile diabolice se datoresc îngerilor răi, demonii, care în mod evident există și influențează asupra oamenilor, ca și îngerii buni. Căci precum există spirite bune, există și spirite rele. Pentru sfinții, plăcuți lui Dumnezeu, spune un apologet creștin, acei eroi ai vieții spirituale, diavolul și spiritele rele cu acțiunile lor în viața omenească sînt fenomene și puteri tot atât de reale ca și obiectele existente în lumea văzută pentru simțurile noastre. Spiritele rele li se arată lor nu numai în chip spiritual, ci și vizibil, ca niște ființe vii și intră adesea cu ei în luptă deschisă⁴⁰. Insuși Domnul Hristos recunoaște acțiunea nefastă a lui Satan asupra lumii și lupta Sa cu îngerii acestuia (Matei XII, 28—29). El recunoaște acțiunea dezastruoasă a demonilor asupra oamenilor și săvârșește minuni, vindecînd pe demonizați. De asemenea El dă și Apostolilor Săi puterea de a alunga demonii (Mat. X, 1; Marcu VI, 7; Luca IX, 1) o dă și celor 70 de ucenici (Luca X, 17) și o promite și celor care vor crede în El (Marcu XVI, 17).

În afară de acei care nu admit existența spiritelor și influența lor asupra oamenilor și care nu admit existența demonizațiilor, raționalistii și pozitiviștii, mai există și unii protestanți, care nu admit existența demonizațiilor, pentru că, spun ei «asemenea boli nu există și nici nu au existat. Căci sub numele de posesiuni demonice se înțelegeau mai multe maladii nervoase ca epilepsii, histerii, nebunii care se atribuiau demonilor. Era o eroare comună lumii vechi care atribuia spiritelor rele (geniilor) bolile de care sufereau oamenii. La greci a avea demon înseamnă a fi nebun. Această eroare au adoptat-o și iudeii. De aceea ei spuneau că Mîntuitorul nu știe ce zice și ce face, adică are demon (Ioan VII, 20; VIII, 52). Iar Domnul Hristos, vindecînd pe demonizați se conformează acestei păreri false a mulțimii, acestui obicei al timpului, acestei erori, fără ca totuși să împărtășească această concepție greșită⁴¹.

Însă este inadmisibil ca Mîntuitorul să fi preferat o înșelătorie, părăsind să alunge demoni, acolo unde nu erau decît maladii. Dacă credința în posesiunea diabolică ar fi fost o iluzie populară, Mîntuitorul ar fi contrazis-o și ar fi rectificat-o, mai degrabă decît să lase spiritul contemporanilor să se înșele asupra unei chestiuni așa de grave. Aceasta a făcut-o și asupra cazului cu orbul din naștere.

Dacă s-a născut orb din cauza păcatelor sale sau ale strămoșilor (Ioan IX, 2—3)⁴². Mai mult, Evangheliștii fac distincție în relatările lor între bolile naturale produse de agenți fizici și efectele extraordinare care se datoresc intervenției demonice. Orice mut, orice om surd, orice epileptic nu este pentru ei un demonizat. Ei înțelegeau că nu putea fi o boală pur naturală, care în momentul vindecării aruncă violent pe pămînt pe acel pe care-l părăsește și-l lasă ca un mort pe pămînt. Sau

40. Cf. Svetlov, op. cit., p. 417.

41. Cf. *Dict. de la Bible*, art. *Demoniaques*, p. 1375; Vigouroux, *Les Livres saints et la critique rationaliste*.

42. Cf. *Dictionn. de la Bible A. Demoniques*, p. 1374.

ca în cazul îndrăciților din ținuturile Gadarenilor, nu putea concepe a fi o boală naturală — alienație — aceea care trece din corpul unor bolnavi și se instalează brusc într-o turmă de porci, care apoi se aruncă în lac unde se înecă. Evanghelistul Matei deosebește în bolnavii vindecați de Mîntuitorul pe demoniaci, de paralitici, de lunatici și de epileptici (Mat. IV, 24) ⁴³.

Demonizați au existat și în timpul Apostolilor. Astfel, Apostolii, în Ierusalim, alungă duhurile rele (Fapte V, 16). Filip face la fel în Samaria. (Fapte VIII, 7); Sf. Pavel vindecă la Filipi o tînără care avea duh pitonicesc (Fapte XVI, 16—19), iar la Efes alungă un duh rău (Fapte XIX, 12).

O altă falsă opinie asupra posesiunilor diabolice este și aceea care le aseamănă pe acestea cu bolile nervoase ca histeriile, epilepsiile, alienările mentale, susținîndu-se că Iisus le-a vindecat în analogie cu încercările medicinei de a le vindeca pe cele amintite, prin hipnotism, sugestie și magnetism. Însă, încercările medicinei de a vindeca aceste maladii sînt adesea neputincioase, parțiale și incomplete. Ale Domnului Hristos sînt totale și pentru totdeauna, bolnavul nemalecivînd niciodată. Vindecările îndrăciților sînt fapte miraculoase, supranaturale efectuate prin puterea Sa divină. Nu se pot explica prin sugestie sau prin orice influență vindecarea fiicei Cananeencei de la distanță și nici trimiterea demonilor în curtea de porci care se înecă toată. Ea se putea speria, dar nu îneca ⁴⁴.

S-au întrebato unii exegeți pentru ce Dumnezeu permite această reușită pasageră a diavolilor de a pune stăpînire pe oameni și a-i chinui? În această chestiune există desigur mult mister, ca și în aceea a existenței răului în lume. O primă explicare ar fi prin aceea că prin vindecarea demonizaților, diavolii din ei mărturisesc divinitatea Mîntuitorului, iar Domnul Hristos își arată puterea și autoritatea Sa, slava Sa, ca și la orbul din naștere (Ioan IX, 3). În al doilea rînd, pentru a pedepsi păcatul demonizaților, care prin slăbiciunile lor anterioare psihice sau fizice au permis demonilor să se introducă în ființa lor; fie pentru a-i încerca numai ca odinioară pe dreptul Iov și a-i îndrepta pentru viitor. În sfîrșit, poate și pentru instruirea creștinilor, spre a-i învăța să se ferească de influența demonilor, spre a fi veșnic vigilenți la asalturile lor ispititoare ⁴⁵. Oricum, Domnul Hristos în vindecările demonizaților nu se adresează niciodată omului demonizat spre a-i reproșa ci numai demonului, spre a-l alunga și pedepsi. Deci, demonizatului este mai puțin vinovat de boala sa decît demonii care-l invadează.

Vindecarea demonizaților din ținuturile Gadarenilor are o deosebită importanță pentru creștini. Ea ne arată în primul rînd marea și nefasta influență a demonilor în viața tuturor oamenilor. Domnul Hristos a combătut-o într-o epocă de luptă aprigă a lui Satan contra împărăției Sale prin vindecările minunate ale demonizaților efectuate prin puterea Sa divină și nu prin sugestie și hipnotism, metode care se încearcă în

43. Cf. Dictionn. de Théologie, Cath., art. Possession diab., p. 411, Vigouroux, Les livres saints...

44. Cf. Svetlov, op. cit., p. 434.

45. Cf. Dictionn. de Théologie Cath., Possession, diab., p. 2644.

medicină pentru vindecarea unor maladii psihice și care reușesc să amelioreze aceste boli, dar nu să le vindece definitiv, cum făcea Domnul Hristos cu demonizații pe care-i vindeca numai prin cuvânt.

Stăpînirea diabolică a persistat și în epoca apostolică și după aceea, dar diavolul și-a pierdut din influență după întemeierea Bisericii creștine, căci botezul, tainele și ierurgiile, precum și rugăciunile Bisericii, micșorează influența diavolului. În țările unde se răspîndește creștinismul prin misionari, declară aceștia «posesiunile demoniace sînt mai frecvente».

Ele nu lipsesc însă nici astăzi din lumea noastră, ci se răspîndesc prin spiritism, ocultism și alte superstiții.

Oricum, deși demonizații și vindecările lor deconcertează oarecum lumea noastră hrănită cu o cultură pozitivistă, totuși ele ne arată influența nefastă a demonilor asupra sufletelor și corpurilor noastre slăbite de păcate și neatente asupra tuturor ispitelor. De aceea trebuie pururea să ne pătrundem de cuvintele Sf. Ap. Pavel care ne învață: «Îmbrăcați-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să putem sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sîngelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpînitorilor întinericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sînt în văzduhuri» (Efes VI, 11—12). Iar armele noastre contra influențelor demonice sînt: post, rugăciune, meditație și o viață creștină, o viață în Hristos și după exemplul său, izvorită și botezată pe adevărata învățătură creștină.

Pr. Prof. I. CONSTANTINESCU

ÎN APĂRAREA PĂCII

ÎN APĂRAREA PĂCII

Omul zilelor noastre trăiește o viață mai frământată decît oricînd. Datorită progresului tehnico-științific actual, datorită mijloacelor de informare atît de rapide, el participă activ la toate acțiunile ce se ivesc, pentru a putea contribui, fiecare cu ceva, la îndeplinirea marilor idealuri ale popoarelor și la rezolvarea problemelor grave contemporane de care se leagă însăși viața și existența noastră pe pămînt.

El urmărește, zi de zi și ceas de ceas, evoluția evenimentelor social-politice și este preocupat de a vedea în jurul său satisfacția marilor împliniri și izgonirea din cugetul și conștiința sa a primejdiei producerii vreunei catastrofe atomice sau nucleare care să distrugă tot ce a realizat omenirea de la începutul ei — civilizație, cultură, progres intelectual și moral, frumusețe, poezie și ideal de pace și fericire.

De aceea, totdeauna, și, mai ales astăzi, conștient de datoria pe care o are, fiecare dintre noi își dă seama de ce este acest pericol și ce poate fi în viitor, încearcă să facă tot ce este posibil, pentru readucerea în viață și în istoria actuală a poporului, liniștea, încrederea, pacea și colaborarea prietenească cu toți oamenii, să readucă siguranța stabilității unei păci și înțelegeri, fără arme și fără războaie, pe care să o lase moștenire copiilor, generațiilor viitoare, care vor trebui să ne ia locul în viața în care trăim.

Pătruns de aceste gînduri și sentimente, întregul nostru popor, în frunte cu Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii, — consideră că fiecare țară are dreptul și datoria de a-și manifesta interesul și responsabilitatea față de problemele fundamentale ale omenirii, acționînd pentru apărarea destinului și valorilor umanității.

Vocația pentru pace este o caracteristică nobilă a sufletului și aspirațiilor poporului nostru, înțelegînd că aceasta este necesară dezvoltării materiale și spirituale a popoarelor, înfloririi culturii și științei, realizării bunei stări și a progresului.

Întreaga politică externă a Patriei noastre, exemplul etic oferit în anul trecut opiniei publice, prin reducerea unilaterală cu 5% a efectivelor, armamentelor și cheltuielilor militare, apelurile vibrante adresate popoarelor și conducătorilor lor, de a face totul de a se trece, hotărît, de la fapte concrete la dezarmare, toate aceste eforturi, izvorîte din cel

mai înalt umanism, situează concepția și lupta întregului nostru popor în primele linii de avangardă pentru apărarea păcii, înțelegerii și colaborării și respectului față de toți oamenii și toate popoarele.

ACȚIUNI PENTRU PACE PE TOATE MERIDIANELE

Japonia

Peste 200 de japonezi au deschis «Marșul Păcii 1987» pentru a reaminti lumii bombardamentele atomice de acum 42 de ani, care s-au abătut asupra orașelor Hiroșima și Nagasachi. Acest marș, care se desfășoară în fiecare an, a străbătut multe localități și a ajuns în cele două orașe în luna august. La el s-au atașat mii de oameni, de toate vârstele și au parcurs 10.000 de km., adresînd populației chemarea de a participa la lupta pentru pace și dezarmare.

La Tokio, în cadrul celui de al 33-lea congres al mamelor japoneze, s-au discutat problemele referitoare la dezarmare și la eliminarea pericolului nuclear. Lucrările s-au desfășurat sub lozinca următoare: «Copiii noștri au nevoie de pace, iar aceasta este principala condiție pentru continuarea vieții pe pămînt».

Tot la Tokio s-a desfășurat Conferința internațională pentru interzicerea armelor nucleare și pentru comemorarea victimelor bombardamentelor atomice de la Nagasaki și Hiroșima și a adoptat o hotărîre în care se arată necesitatea urgentă a încetării cursei înarmărilor și a distrugerii tuturor arsenalelor militare, care prezintă cea mai mare primjdie pentru întreaga civilizație umană.

Grecia

În jurul Acropolei mii de cetățeni ai orașului Atena au format un lanț uriaș uman chemînd la realizarea dezarmării nucleare și asigurarea păcii în lume. La această acțiune au luat parte reprezentanți a zeci de organizații pentru apărarea păcii și dezarmării în Grecia ca și din alte țări, ca o expresie a opiniei publice de a se pune capăt înarmărilor pentru crearea unui climat de pace în lume.

Republica Federală Germania

Bonn. Trei Institute vest germane de cercetări în domeniul păcii au dat un comunicat comun în care se spune că în anul acesta se oferă posibilitatea istorică de a fi eliminate pe baza unui acord toate rachetele nucleare din Europa. Documentul subliniază necesitatea finalizării unui acord în domeniul reducerii armamentului convențional.

Tot mai mulți cetățeni din R. F. Germania se pronunță pentru eliminarea tuturor rachetelor cu rază medie de acțiune ale U.R.S.S. și S.U.A.

Organizațiile «Uniunea persoanelor persecutate de naziști» au adresat o scrisoare deschisă Președintelui Republicii Helmuth Kohl, prin care cere să renunțe la cererea sa de a nu fi incluse în procesul de reducere a arsenalelor nucleare de pe continent a rachetelor «Pershing» 1. A. și să dea dovadă de o mare responsabilitate pentru menținerea păcii.

Gruparea numită «Cercul Tineretului din R. F. Germania» a dat publicității o declarație în sprijinul încheierii cu succes a negocierilor privind lichidarea rachetelor sovietice și americane cu rază medie de acțiune din Europa.

De asemenea, se pronunță pentru negocieri vizînd reducerea altor tipuri de arme, inclusiv cele convenționale, pentru interzicerea armelor chimice și bacteriologice.

Statele Unite ale Americii

În Statele Unite ale Americii se mărește numărul de municipii și districte care s-au declarat libere de arme nucleare și alte arme de nimicire în masă. Pînă în prezent există cel puțin 130 de zone și orașe care au adoptat acest statut.

Un grup de specialiști americani care studiază eficiența programului de înarmare spațială cunoscut sub numele de «războiul stelelor» și consideră că ar fi nevoie de cel puțin un deceniu pentru a obține rezultate convingătoare pentru acestea. Cu toate acestea se constată că o serie de componente ale acestui subiect sînt nesigure. În general membrii comisiei privesc cu pesimism oportunitatea punerii la punct a acestui proiect.

Tot mai mulți oameni de știință din Statele Unite, printre care și unii laureați ai Premiului Nobel, se pronunță categoric împotriva înarmării spațiului cosmic, arătînd pericolul pe care îl prezintă pentru securitatea și pacea lumii.

Într-o petiție adresată Conducerii de Stat, cinci laureați ai Premiului Nobel și alți 65 de oameni de stat scriu: «Sîntem înspăimîntați de nivelul distructiv pe care l-au atins în prezent armele nucleare și ne temem profund pentru viitorul omenirii». Ei cer ca să se treacă la o reducere masivă a acestor arme pentru a se putea împiedica distrugerea civilizației umane.

Într-o declarație scrisă 12.000 de fizicieni și chimiști din Statele Unite, Marea Britanie și Japonia s-au angajat să nu colaboreze la programul american — Războiul stelelor —. Printre aceștia sînt și 21 de laureați ai Premiului Nobel.

Națiunile Unite

Comitetul special al Organizației Națiunilor Unite pentru decolonizare a adoptat o serie de rapoarte în care s-a pronunțat împotriva folosirii acestor teritorii în scopuri militare, acceptarea pe ele de baze militare și folosirea lor împotriva altor state.

Suedia

Conferința pentru dezarmare a numit, la propunerea Suediei un comitet de experți care să creeze un sistem de verificare a respectării unui eventual acord privind încetarea tuturor experiențelor cu arma nucleară.

Un prototip realizat în acest sens a fost verificat în anul 1984 și a dat rezultate bune.

Pr. DAVID POPESCU

DOCUMENTARE

BISERICILE DE LA CURTEA VECHЕ *

Partea a II-a

Biserica Doamnei Maria și a Doamnei Stana

Cea de a doua biserică de la curtea domnească a fost zidită în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, în împrejurări greu de reconstituit. În primele decenii ale sec. XVII — când lăcașul dispăruse — este cunoscută fie sub numele de biserică doamnei Maria¹, fie sub acela de biserică doamnei Stana și a doamnei Maria².

Doamna Stana a fost fiica lui Mircea Ciobanul — ctitorul bisericii domnești — și soția lui Ivan Norocea mare vornic și unul din cele mai interesante personaje istorice din deceniile 7—10 ale secolului al XVI-lea³.

Mai greu de identificat este doamna Maria; după unele opinii, ea ar fi fost prima soție a lui Mircea Ciobanul⁴, ceea ce ar explica construirea bisericii sale lângă biserică curții domnești. Mai există și opinia că doamna Maria ar fi mama lui Vlad cel Tânăr sau Vlăduț, ucis la 1512 «sub un păr» la București și că «biserică doamnei Maria a fost clădită chiar pe locul unde a fost ucis Vlad cel Tânăr, pe locul părului care creștea acolo»⁵.

Ceea ce nu trebuie să pierdem din vedere când discutăm problema acestei biserici este că ea a fost ridicată pe locul domnesc al curții și că acest loc a devenit apoi metoh al bisericii domnești «Buna Vestire»⁶;

* P. I-a a fost publicată în G.B. nr. 1/86.

1. DRH, B, vol. XXII, p. 654.

2. *Ibidem*, vol. XXIV, p. 392.

3. N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova*, Buc., 1971, p. 66—67.

4. G. D. Florescu, *Din vechiul București*, p. 52.

5. M. Cazacu, *Cea mai veche biserică din București: biserică Doamnei Maria «Glasul Bisericii»*, nr. 9—10, 1966, p. 845—853.

6. Într-un document emis de mitropolitul Teofil se afirmă că «acea biserică (a doamnei Maria) fost-au închinată metoh la biserică Domnească din cetate, hramul Blagoveștenia» (G. Potra, *Documente privitoare la istoria orașului*, București, I, p. 96). Într-un alt document, din 20 august 1629, se arată că biserică domnească Buna Vestire primea de la domnie «locul bisericii doamnei Maria și cu tot locul împrejur cât s-ar alege și cu loc de prăvălii despre uliță..., pentru că acel loc de biserică al doamnei Mariei și cu locul prăvălii au fost loc domnesc» (*ibidem*, p. 88).

Biserica Curtea Veche și împrejurimile sale în a doua jumătate a sec. XIX.

Între cele două biserici există deci o strînsă legătură, bazată pe faptul că ambele au fost construite pe loc domnesc și că ctitorii lor au fost din aceeași familie.

În plus, dacă Vlăduț a fost ucis «sub un păr» — cum spune cronica țării — este greu de acceptat ideea că acel păr era situat în imediata apropiere a curții domnești, pe locul unde se va ridica apoi biserica doamnei Maria și Stana; dacă ar fi fost așa, cronica ar fi precizat că tînărul voievod a fost ucis lîngă curtea domnească, nu sub un păr.

Lucrurile fiind dificil de lămurit, vom conchide că biserica datează din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, de la o dată greu de stabilit.

Mai ușor de stabilit este data distrugerii ei, la 1595, deci la cîteva decenii de la ctitorire.

Distrugerea bisericii doamnei Maria de către oștile lui Sinan pașa este evocată în mai multe documente din secolul al XVII-lea, cînd se spune că rămăsese «numai pămîntul» care a fost încredințat bisericii domnești la 20 august 1629⁷. Într-un alt hrisov, emis de Matei Basarab la 28 mai 1640, se arată că biserica «au ars cînd răotățile», motiv pentru care averea sa rămăsese bisericii domnești, căreia fostul lăcaș îi

7. DRH, B, vol. XXII, p. 654.

fusese închinat⁸. Același Matei Basarab preciza, la 11 iunie 1634, că biserica fusese stricată «pînă la temelie» de oștile lui Sinan pașa⁹.

Intrucît această biserică a dispărut, ne rămîne de rezolvat problema localizării. După C. C. Giurescu, biserica se afla în afara curții, «și anume pe locul crucii din curtea interioară a actualei Piețe de Flori»¹⁰ (deci pe locul fostei biserici Sf. Anton). Constatarea se bazează pe faptul că temeliele bisericii din sec. XVI au fost descoperite sub biserica arsă la 1847, împreună cu o cățuie datînd din sec. XVI, deci contemporană cu biserica¹¹.

III) Biserica Doamnei sau «Biserica de sus»

În sec. XVII în curtea domnească s-a mai construit o altă biserică, numită Biserica Doamnei, după modelul bisericii doamnei sau «din spre doamna», existentă la curtea domnească din Iași¹. Această biserică este amintită prima oară la 15 april. și 20 nov. 1670, cînd este citat ca martor popa Șerban «ot biserica Doamnei den curte»².

După cum rezultă din cronică logofătului Radu Greceanu, biserica «dăspre doamna» a fost construită de Grigore vodă Ghica «numai așa boltită», iar Constantin Brîncoveanu «i-au făcut turnul și tindă» (= pridvor)³, împodobind-o cu «tîmple și cu zugrăvituri și cu alalte toate» în anul 1689. Această biserică — situată lîngă casele «dăspre doamna» — era mai mică decît biserica veche, numită de cronicar «biserica domnească cea mare»⁴.

8. G. Potra, *op. cit.*, p. 95.

9. DRH, B, vol. XXIV, p. 392 și G. Potra, *op. cit.*, p. 92—93.

10. C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 46.

11. Cazacu, *op. cit.*, p. 853.

1. N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, Buc., 1974, p. 414.

2. Arh. St. Buc., m-rea Radu vodă, XLII/42, Acad. R. S. România, CCCLXXIV/253. Vezi și I. Ionașcu, *Documente bucureștene privitoare la proprietățile mîndstriei Colțea*, Buc., 1941, p. 32.

La 8 mai 1670 preotul Șerban este citat ca fiind «de la beserica Doamnei», evident aceeași cu «biserica Doamnei din curte» (G. Potra, *op. cit.*, p. 150). La 5 oct. 1668 același popă Șerban apare ca fiind «de la beserica Domneasvă» (*ibidem*, p. 141), ceea ce arată că a fost trecut ca preot la biserica Doamnei după această dată.

3. O știre înregistrată de un ziar francez în 1691 ne informează că trîznetul a lovit un turn care a sărit în aer din pricina prafului de pușcă (V. Mihordea, *Les Principautés Roumaines dans la presse française du XVII-e siècle*, Buc., 1939, p. 123). Comentînd știrea, G. Moisescu considera că e vorba de clopotnița bisericii pe care a refăcut-o apoi C. Brîncoveanu (240 de ani de la mucenicia drept-credinciosului voievod Constantin Brîncoveanu, în «Ortodoxia», VI, 1954, nr. 4, p. 614). Dar Brîncoveanu nu a refăcut turla (care nu exista înainte de domnia sa), ci a ridicat-o din nou peste paraclisul care era doar boltit; apoi este greu de crezut că domnul lînea pulberea în turnul bisericii. De aceea considerăm că este vorba de turnul de pe poarta de intrare în Curtea Veche. Vezi și V. Drăghiceanu, *În amintirea lui Constantin Brîncoveanu*, Buc., 1914, p. 49—50 și Cristian Moisescu, *op. cit.*, p. 11.

4. Radu Greceanu, *Istoria domniei lui Constantin Basarab Brîncoveanu voievod (1688—1714)*, ed. Aurora Ilieș, Buc., 1970, p. 72.

În condica visteriei lui C. Brîncoveanu («Studii și mat. de istorie medie», V, p. 449) sînt trecuți pentru daruri un eclesiarh și doi preoți la Biserica Domnească și doar un preot la Biserica Doamnei.

Asupra datei când a fost construită această biserică, ne vom opri la prima domnie a lui Grigore Ghica (1660—1664), care cunoscuse bine și capitala Moldovei, Iașii, unde tatăl său fusese voievod ⁵.

Pentru a realiza paraclisul, Grigore Ghica a dublat pereții de nord și de vest cu ziduri noi, al căror nivel de călcare este mai sus decât cele datînd din sec. al XVI-lea cu circa 30 cm.

Terminat de Constantin vodă Brincoveanu, paraclisul a devenit o dependență a curții domnești. Prima mențiune în documente a acestui paraclis datează din 1714, din timpul domniei lui Ștefan Cantacuzino, care reînnoiește scutirile clerului domnesc format din 5 preoți, doi diaconi, doi dascăli, 6 grămățici, un canonarh și 3 peveți, precum și din un anume «Negoiță ot oltariu de la biserică domnii mele i a bisericii domnii de sus, din curtea domnească» ⁶. Iată deci confirmarea documentară că *biserica Doamnei era aceeași cu «biserica de sus»*.

Din numeroase alte documente din sec. XVIII rezultă că la curtea domnească existau două biserici, numite uneori «de sus» și «de jos» ⁷. Într-un document din 25 nov. 1749 se specifică faptul că biserica «din curtea domnească de jos» avea hramul Buna Vestire (aceasta este biserica lui Mircea Ciobanul), iar biserica «din curtea domnească de sus» avea hramul Sf. Ioan Botezătorul ⁸.

Întrucît această biserică a dispărut, pentru localizarea ei ne vom servi de rezultatele cercetărilor arheologice. După cum arăta arheologul Panait I. Panait, biserica se afla în apropierea peretelui nordic al palatului domnesc, unde exista o vastă încăpere care avea 4 ferestre, din care s-au dezvelit numai trei «pe jumătatea de vest a peretelui nordic, cea de-a patra fiind astupată de dubloul adăugat de Grigore Ghica cu ocazia construirii paraclisului Sf. Ioan Botezătorul» ⁹.

5. Întrucît primul preot de la biserica Doamnei este amintit la 1670, nu se poate accepta ideea lui N. Vătămanu, după care paraclisul ar fi fost construit în a doua domnie a lui Grigore Ghica, adică între februarie 1672 și noiembrie 1673. (N. Vătămanu, *Bisericile Curții Vechi*, în «Glasul Bisericii», 1959, nr. 3—4, p. 290).

Menționăm că, la 1813, existau și la fosta curte domnească din Tîrgoviște tot două biserici: de jos și de sus (V. A. Urechia, *Istoria românilor*, X, A, p. 114).

6. Acad. R. S. România, ms. 907, f. 39 v și N. Vătămanu, *op. cit.*, p. 290.

În această vreme apartamentele doamnei — construite de C. Brincoveanu — constituiau curtea soției domnului sau casele «despre doamna». La 1 martie 1701 este amintit Mihai Dobroslovescu «vornicul za doamna», cel care avea în grija sa curtea doamnei (I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 85). Mai târziu — sub influența orientală — reședința doamnei s-a mai numit și harem.

7. G. Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București*, p. 333, 379, 383 și Arh. St. Buc., Mitr. Tării Rom., CCV/9 și 31 și CCLVI/8.

La Academia Română se păstrează ms. 403 purtînd titlul: «*Condica sîntelor și dumnezeștilor biserici domnești, de jos și de sus, din curtea domnească de aici din București, întru care coprînde toate sîntele și dumnezeștile odoară i odăjdii i cărți i alte vase, așîșderea și toate hrîsoavele și cărțile domnilor de scuteală i de alte mili, precum arată înăuntru anume. Iunie 1 dni, l[ea]t 1762.*»

8. G. Potra, *op. cit.*, p. 404. Vezi și V. A. Urechia, *Istoria românilor*, II, p. 57 (document din 1775) și VI, p. 80—82. Aceasta dovedește că Ionescu-Gion nu avea dreptate cînd spunea că Biserica Doamnei era «biserica de jos» (*Istoria Bucureștilor*, p. 134). Vezi și N. Vătămanu, *op. cit.*, p. 290—291.

8. «Buletinul Mon. istorice», 1973, nr. 2, p. 8.

9. «Rev. istorică română», 1943, p. 66.

După planul din 1799 — publicat și comentat de I. Ionașcu — fostul paraclis domnesc «se afla pe stînga actualei strade a Soarelui, cum mergi în lungul ei spre Covaci»¹⁰.

Mai multe lămuriri aflăm de la N. Vătămanu, care precizează că paraclisul se găsea «la o extremitate a palatului, și anume la cea opusă bisericii mari cu hramul Buna Vestire... Acolo, în cealaltă parte a palatului, a fost identificat paraclisul, atît pe planul de parcelare din 1799, cît și după amintirile lui I. Brezoianu; reconstituirea pe temeiul rezultatelor săpăturilor arheologice l-a situat tot acolo. Așadar, biserica «despre Doamna» era o bisericuță, un paraclis interior al casei domnești»¹¹. Curtea domnească «de sus» era cuprinsă între palatul domnesc și zidul Curții dinspre ulița Șelarilor. În acea curte îngustă în care se pătrundea prin «poarta din sus» era intrarea paraclisului, al cărui altar se îndrepta către interiorul palatului.

«Cu ocazia recentelor cercetări de la Palatul voievodal a fost precizat planul acestui paraclis care s-a ridicat pe colțul de nord-vest al cetății. Este un lăcaș cu plan dreptunghiular, cu nava estică ridicată pe un pat masiv de cărămidă făcută peste bolta subsolurilor domnești. Diametrul longitudinal al întregii construcții este de numai 11 m, lățimea fiind de 5,5 m. Se deosebesc evident zidurile inițiale de acelea datorate meșterilor lui Constantin Brîncoveanu. Tot acestui domn i se poate atribui placarea peretelui de vest al paraclisului cu plăci dreptunghiulare de piatră. S-a mai păstrat pe peretele respectiv o astfel de placă, precum și agrafele din fier ale celorlalte.

Accesul la biserica familiei voievodale se făcea direct din palat, cît și pe o scară ce străbătea o curte interioară, aflată pe latura de vest»¹².

Paraclisul Sf. Ioan Botezătorul a fost demolat pe la începutul sec. XIX; el este amintit ultima oară la 1799, nemaifiind menționat în hrisovul lui Constantin Ipsilanti din 1803. Ruinat și scos la vînzare împreună cu celelalte clădiri ale curții domnești la 1799, paraclisul a mai rezistat un număr de ani cînd curioșii se abăteau printre zidurile lui căzute ca să privească chipurile cuconilor și domnițelor¹³.

Locul paraclisului a fost cîștigat de ecleziarhul Luca, ce și-a luat obligația de a-l reface. La 15 ian. 1834 «mahalagiii» l-au reclamat la Mitropolie și la Departamentul pricinilor bisericesti că «zidește chilii pentru biserică și a vîndut acest loc al paraclisului drept taleri 4000, înstrăinîndu-l fără nici un cuvînt pravilnic și neunit cu altă pravilă în acest prințipat». Ca niște eforturi ce erau, enoriașii cer să se facă cerce-

10. N. Vătămanu, *op. cit.*, p. 289.

11. *Ibidem*, p. 291. Vezi și descrierea făcută de Horia Teodoru, în «Buletinul Com. mon. istorice», 1943, care arată că paraclisul se afla chiar pe locul arătat de I. Brezoianu și că «el avea în interior proporțiile și dimensiunile paraclisului de la Mitropolie».

12. Panait I. Panait și D. Almaș, *op. cit.*, p. 99.

13. N. Vătămanu, *op. cit.*, p. 291. I. Brezoianu, *Vechile instituțiuni ale României*, Buc., 1882, p. 72, susține că ruinele paraclisului «se coprindea în curtea caselor no. 2 din strada Soarelui, d-a stînga porților acestei curți».

tare la fața locului spre a se constata «noile zidiri, vînzarea sfîntului locaș al paraclisului și starea bisericii cei mari»¹⁴.

Incendiul din 1847 a desființat ce mai rămăsese din acest paraclis. În 1850, Departamentul Crediinței a cerut arhitectului mănăstiresc Schlatter să cerceteze ce s-a întîmplat cu resturile paraclisului; acesta răspunde că a identificat vechiul paraclis, pe zidurile căruia mai stăruiau urme de pictură. Paraclisul se găsea lângă Hanul Roșu, care aparținea familiei Goleșcu, iar dedesuptul său se păstrau încă pivnițele vechi, boltite, ale fostului palat¹⁵.

În prezent, vestigiile bisericii Sf. Ioan Botezătorul sînt consolidate în cadrul Muzeului Curtea Veche, aflîndu-se la parterul fostului palat, în imediata apropiere a sălii tronului. Din paraclisul respectiv se mai pot vedea astăzi partea inferioară a zidurilor, patul masiv de zidărie, arcul dublou din subsolul palatului, adăugat pentru mărirea rezistenței boltii, precum și un pînten de zid din latura nordică a lăcașului¹⁶.

IV. Biserica Sf. Anton sau «Biserica Pușcăriei»

După opinia lui N. Vătămanu, fosta biserică Sf. Anton a fost considerată pe nedrept ca biserică a curții domnești¹, deoarece nu era cuprinsă în teritoriul Curții Vechi nici în planul de parcelare al acesteia din 1799².

Construită în împrejurări rămase încă neclare pe la 1735³, ea a fost, în secolul al XVIII-lea, «biserica pușcăriei». Faptul acesta rezultă din mai multe mărturii, în primul rînd din două zapise ale unor meșteșugari care aveau, la 1768, prăvălii pe locul «clirosului domnesc» situate «după biserică Pușcăriei»⁴.

La 1804 a ars — printre alte acareturi de pe teritoriul fostei curți domnești — «pușcăria și bisericuța pușcăriei»⁵. În toamna aceleiași an,

14. Arh. St. Buc., Dep. pricinilor bisericesti, dos. A 1844/1834; «Glasul Bisericii», 1967, p. 571.

15. Arh. St. Buc., Min. Instr. Publice, dos. 1323/1847, f. 33; N. Vătămanu, *op. cit.*, p. 291.

16. Panait I. Panait, Aristide Ștefănescu, *Muzeul Curtea Veche. Palatul voevodal*, Buc., (f.a.), p. 52.

1. Horia Teodoru, în «Buletinul Comisiei Mon. istorice», 1943, p. 120.

2. N. Vătămanu, *op. cit.*, p. 293. Vezi și Panait I. Panait, *Observații arheologice pe șantierele de construcții din Capitală*, în vol. *Cercetări arheologice în București*, Buc., 1963, p. 143.

3. Singurul autor care s-a ocupat mai atent de această biserică este preotul profesor Nicolae Șerbănescu, *Măturii istorice despre monumentele religioase din București de altădată* («Biserica Ortodoxă Română», 1960, nr. 1—2, p. 109—111), care afirmă că «nu se cunosc ctitorii și nici împrejurările în care s-a zidit». Ea este cunoscută sub numele de: «biserica sf. Anton ot Pușcărie», «biserica Pușcăriei», «biserica sf. Anton din curtea Pușcăriei», sau «biserica sf. Anton de la temniță».

4. Acad. R. S. România, ms. 907, f. 63. După cum rezultă dintr-un document din 5 octombrie 1804, preoții curții domnești «au avut acea alierosită și milă domnească a zidurilor temniței vechi», care se găseau deci pe teritoriul fostei curți domnești. După ce temnița a fost reconstruită, pentru terenul pierdut preoții bisericii domnești au primit ca despăgubire cîte 150 de taleri anual din vama orașului Ploiești (G. Poitra, *op. cit.*, I, p. 650—651).

5. N. Iorga, *Manuscrisele mănăstirii Cernica*, p. 20—21.

Constantin vodă Ipsilanti arăta : «am zidit și am făcut din nou, mai întâi un departament îndăstulată cu odăi sus și jos pentru judecătorii i zapcii, un spital pentru vinovații bolnavi i un gros pentru cei cu bănuială de vinovați dă a nu pătimi împreună cu vinovații și cu ucigașii la o închisoare pînă a să cerceta și a să îndrepta, împlinind și zidurile ce era de lipsă și dărăpănate ale pușcării și alte împrejurimi făcînd, unde fiind trebuință la cea dimprejur îngrădire și zidire a închiderii curții, ca să să aleagă și să să descopere locul ce este domnesc al pușcării pe unde și cit iaste»⁶. Întrucît în acest document nu este amintită biserica pușcării, am putea crede că ea a rămas în afara împrejuririi temniței noi⁷.

La 1810 biserica Sf. Antonie se afla în mahalaua Pușcării, era de zid și avea «toate deplin»⁸. La 17 iulie 1826 a ars casa unui preot de la biserica Sf. Antonie⁹.

Pentru localizarea temniței, deosebit de interesant este un document datat 14 martie 1814, prin care se dă voie preoților «să facă prăvălii bisericii gospod (= domnești) pe o uliță părăsită, care uliță să începe de lîngă poarta pușcării în sus și este în Podul Tîrgului de Afară» (actuala Calea Moșilor) ; mai departe se precizează că ulița «este a bisericii și înăuntru curții gospod»¹⁰, ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că și *biserica pușcării se găsea tot pe vechiul loc al curții domnești*, unde se afla și pușcăria veche și *să considerăm această biserică printre cele 4 sfinte lăcașuri ce au existat pe teritoriul Curții Vechi*.

Nu dispunem de prea multe date despre trecutul acestei biserici¹¹. La 1843 se strîngeau materiale «pentru meremetul bisericii și facerea tîmplei», dar peste doi ani enoriașii se plîngeau Mitropoliei că biserica lor «se află în cea mai proastă stare», ploua în ea iar reparații nu se fă-

6. G. Potra, *op. cit.*, p. 650.

7. Vezi descrierea pușcării la 1827 — cînd se spune că era «foarte veche» și că avea trei «despărțituri» — la Ovid Stănculescu, *Cercetări asupra regimului penitenciar român din veacul al XIX-lea cu un studiu necunoscut al lui Constantin Moroiu*, Buc., 1933, p. XIV—XVI.

După cum arăta dr. Constantin Caracaș pe la începutul secolului trecut, temnița se afla «într-un loc jos și cu case multe, unde sînt măcelăriile. Această clădire, înconjurată cu ziduri, cu o curte spațioasă, se compune din cîteva camere mizerabile, umede, friguroase iarna și întunecoase, fără lumină din cauza ferestrelor mici, cu țare» (Pompei Samarian, *O veche monografie sanitară a Munteniei «Topografia Țării Românești» de dr. Constantin Caracaș, 1800—1828*, Buc., f.a., p. 178).

La 1830 se alcătuiă un plan pentru «facerea de iznoavă a pușcării în mănăstirea Sfîntului Spiridon» (E. Vîrtosu, I. Vîrtosu, H. Oprescu, *Începuturi edilitare 1830—1832. Documente pentru istoria Bucureștilor*, Buc., 1936, p. 7).

8. Al. Lapedatu, *Catagrafia bisericilor bucureștene la 1810*, p. 17.

9. Ilie Corfius, *Cronica meșteșugarului Ioan Dobrescu*, p. 375.

10. V. A. Urechia, *Istoria românilor*, X A, p. 845.

Un spectacol oribil care se petrecea în apropierea zidurilor pușcării era tragerea în țeață a criminalilor și expunerea capetelor celor uciși «la vederea publicului»; pentru a ascunde privirilor credincioșilor acest spectacol îngrozitor, eclisiarhul bisericii domnești ridicase niște prăvălii «spre zidul pușcării», ceea ce a atras protestul autorităților la 3 iunie 1814 (*ibidem*, p. 719). Pe acest loc numit «locul osindei», arheologul Panait I. Panait a descoperit numeroase schelete fără mîini și fără cap ca rezultat al suplicului la care au fost supuși cei decedați. Vezi N. Vătămanu, *Istorie bucureșteană*, Buc., 1973, p. 45—46.

11. Mai multe date sînt cuprinse într-o serie de dosare aflate în arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei, cercetate de preotul N. Șerbănescu, de la care împrumutăm parte din informație, căreia îi adăugăm numeroase date noi, nefolosite încă.

ceau, deși se strânseseră bani. Făcându-se cercetarea, se constată că enoriașii aveau dreptate și că vinovat de situația în care ajunsese lăcașul era epitropul Gheorghe Antoniu; biserica se afla «într-o poziție foarte proastă pentru slaba îngrijire ce a avut numitul epitrop, aflându-se învelitoarea veche, stricată cu totul încit curge înăuntru cînd plouă», din care pricină «s-au slăbit bolțile, iar pereții (sînt) crăpați prin multe locuri de cutremure, asemenea și pardoseala pã jos, cu jeturile vechi stricate». În această stare de ruină se găsea biserica la 23 martie 1847 cînd a căzut pradă focului, «arzînd pînă în pămînt»¹².

Parte din zestrea ei de odoare a fost salvată de un epitrop curajos. La 23 octombrie 1848, enoriașii bisericii Sf. Gheorghe Vechi cereau să li se dea argintăria scăpată, cărțile, adăjdiile și icoana hramului «ce se află la Sfîntul Ioan cel Mare», tîmpla «ce este la meșter, gata, nouă», cele 35 000 de ocale de var stins, «cărămida ce se va alege din zidurile bisericii», precum și banii ce va fi avînd, pentru ca să poată fi refăcută biserica Sf. Gheorghe Vechi, și ea căzută pradă marelui incendiu¹³.

Cererea enoriașilor a fost împlinită, «cu îndatorire însă ca pentru această facere de bine să se adauge în pomelnicul ctitorilor ei și numele ctitorilor bisericii Sfîntului Anton, ca să se pomenească totdeauna la sfîntul jertfelnic. Asemenea să se adauge, pe lîngă hramul Sfîntul Gheorghe, și hramul Sfîntul Anton și pã tot anul să să prăznuiască amîndouă deopotrivă...; icoana Sfîntului Anton să se așeze în biserică lîngă icoana Sfîntului Gheorghe, iar locul unde a fost sfînta masă la pomenita biserică a sfîntului Antonie să-l închiză cu zid și să pue o cruce deasupra, spre știință».

Hramul lăcașului desființat trebuia să treacă deci la biserica sfîntului Gheorghe Vechi, nu la biserica Buna Vestire.

După incendiul din 1847, pușcăria de la Curtea Veche a fost desființată, ca și biserica Sf. Antonie; la 1 iulie 1850 este amintit locul «unde a fost pușcăria veche»¹⁴.

După focul din 1847, pe locul pușcăriei, al bisericii Sf. Anton și al prăvăliilor din jur s-a creat o piață publică după planurile arhitectului Borroczyń ¹⁵.

În 1860 pe locul unde a fost biserica Sf. Anton a fost înălțat un stîlp comemorativ, avînd următorul text: «Într-acest loc s-a aflat zidită încă din vechime, din veletul 1735, o biserică în numele Sf. Antonie, dar la leatul 1847, martie 23, întîmplîndu-se un groaznic foc, tocmăi în ziua

12. Într-o scrisoare a lui Florian Aaren din 28 martie 1847 se arată că a ars, printre altele, «curtea veche și pușcăria» (N. Bănescu, *Arderea Bucureștilor la 1847. Mărturii contemporane*, în «Ramuri», 1908, p. 195).

Despre acest mare incendiu vezi A. Pann, *Memorabilul focului mare întîmplat în București din ziua de Paști, anul 1847 marte 23 și generozitatea prea îndălțatului nostru prinț Gheorghie D. Bibescu vv.*, Buc., 1847 și G. Severeanu, *Bucureștii sub focul cel mare din 1847* («Urbanismul», 1932, nr. 3—4, p. 87—96).

13. Vezi N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor leudale din București*, p. 286.

14. Acad. R. S. România, CMLXXIII, f. 3.

15. «Vestitorul românesc», 6 mai 1847, p. 137—138 și 13 sept. 1852, p. 289.

În planul Borroczyń din 1852 biserica nu mai figurează. Vezi «Buletinul Com. Mon. istorice», 1942, p. 171.

Sf. Paști, s-au mistuit și dînsa cu o parte de orașul care au scăpat. Numai o sfință icoană, a Sf. Antonie, s-au mutat la Sf. Gheorghie Vechi, cu blagoslovirea Prea Sf. Sale mit(ropolit) Neofit, ca să se prăznuiască ziua în toți anii. Și astăzi s-au rădicat acest monument, să fie spre pomenire, prin truda și a unui Petru sin Inciu din Serbia și cu ajutoru Sf. G. G. Vechiu, în zilele foștilor epitropi. M. Petrovici Fistovțanu și T. Rădulescu, în locul sf. prastol, pentru ca să fie apărute de orice necurățenie. Și va arde o candelă în toate nopțile cu cheltuiala Sf. G.G. Vechiu și în toate lunile se va face o sfeștanie, precum preoții de la sf. G. G. vin o lună, cei de la Sf. Nicolae-Șelar în altă lună; și așa va urma în veci, spre veșnică pomenire».

Restul textului este în limba sîrbă și are următoarea traducere: «Monument. Acest monument ridicatu-l-am eu, Petre Ilici, căprar sîrb de la agenția statului sîrbesc și fost sublocotenent în oștirea sîrbească, cu soția mea, Marina, și fiica mea, Efrosîna, întru numele și lauda Domnului Dumnezeuului nostru, tuturor rudelor mele și robilor lui Dumnezeu, pentru a le fi spre veșnica lor pomenire. În București, luna februarie, anul 1860. Tatăl Ilian, mama Bosnaca și Vasilachi și rudele mele, sîrbii noștri morți»¹⁶.

Monumentul a fost renovat în 1922 de Marin Popescu și N. Ionescu, probabil negustori în piața din jur. Acum monumentul se află în grija bisericii Buna Vestire — Sf. Anton, aflată în apropiere.

V. Clerul și personalul bisericilor domnești Buna Vestire și Sf. Ioan Botezătorul¹

Din studiul documentelor cercetate rezultă că bisericile domnești aveau un personal deservent destul de numeros: la 1629: doi preoți, un diacon și 4 grămățici; 1632: doi preoți și doi diaconi; 1650: un preot, doi diaconi, 6 grămățici și un logofăt; 1665: doi preoți, un diacon și 6 grămățici; 1689: 3 preoți, 3 diaconi, 3 dascăli, 6 grămățici și un cîntăreț (peveț); 1659: doi preoți de la biserica domnească, un preot de la biserica Doamnei, doi diaconi, 3 grămățici psalți și 6 grămățici mici; la 1714: 6 preoți, doi diaconi, doi dascăli, 6 grămățici, un canonic, 3 peveți; de la 1754 este menționat și un protopsaltis² etc. Toți aceștia alcătuiau în secolele trecute «clirosul» bisericii domnești.

16. V. Drăghiceanu, *Coloana din piața Sf. Anton, București* («Buletinul Comisiei Mon. istorice», 1916, p. 47). După cum arăta cu ani în urmă arhitectul Horia Todoru, monumentul ridicat la 1860 «nu a mai ocupat exact așezarea altarului de mult dărîmat, al cărui loc fusese luat de coșurile vînzătorilor». («Buletinul Com. Mon. istorice», 1942, p. 171—172).

1. Despre această problemă vezi și Ioan Dărvărescu, *Din trecutul bisericii domnești Curtea Veche din București — actuala biserică «Sfîntul Anton» Curtea Veche. Preoții slujitori ai bisericii domnești a Curtii Vechi din București (1594—1900)* («Glasul Bisericii», 1967, nr. 5—6, p. 555—590), care prezintă problema nesistematic, amestecînd succesiunea ecleziarhilor și preoților cu scutirile de dări și cu veniturile bisericii, înșirînd documentele cunoscute fără nici o ordine.

2. G. Potra, *op. cit.*, p. 419.

La 20 oct. 1758 personalul de la cele două biserici domnești este înșirat astfel: «popa Andrei ecleziarh împreună cu ceilalți preoți i diaconi și Șarban dascălul protopsalti i cu deftereu (cel care ținea defterele = condicile bisericii — n.a.) și cu

În fruntea acestui personal se afla un eclisiarh, funcție foarte importantă în veacurile trecute. După cum declara mitropolitul Dionisie la 14 dec. 1819, «din descălicătoarea acestei țări (de fapt de la Mircea Ciobanul — n.a.), stăpînirea, aici se vede că și cu sfat bisericesc, clirosului bisericii gospod au închipuit un preot deosebit dintr-înșii, numindu-l eclisiarh și, cu povățuirea mitropolitului, acesta îngrijea totdeauna mai virtos la pariile domnilor în biserică; după vremi, acest eclisiarh al bisericii curții gospod, avîndu-și petrecerea sa prea cinstită și fiind om cu idee și praccis, atît la cele bisericești, cît și politicești, se cinstea de toți, în deosebire persoana sa»³.

Unii dintre acești eclisiarhi au primit, într-adevăr, o deosebită cinstitie. De pildă, la 13 febr. 1763, după alegerea lui Filacto ca eclisiarh, mitropolitul Grigore al Ungrovlahiei declara: «văzînd smerenia noastră că se nevoiaște spre paza orînduielilor bisericii și spre podoaba ei, încă și întru citania slujbei și învățaturii, l-am cinstit și cu dregătoria schevofilaca (= schevofilax), dîndu-i și blagoslovenie cînd va sluji sfînta liturghie să poarte bederniță. Precum zice fericitul Pavel, preoții cea ce-și țin dregătoria bine, cu îndoită cinste să se învrednicească, mai ales celor ce să ostenesc în cuvînt și întru învățatură»⁴.

Cu privire la *modul cum se alegea eclisiarhul*, trebuie să spunem că, în secolele XVII-XVIII — cu unele mici excepții, el era ales dintre preoții mai bătrîni ai bisericii, după un anumit număr de ani de slujbă. Numeroși eclesiarhi sînt amintiți în documente mai întii ca preoți. Iată cîteva exemple: Dragul este menționat ca preot la 9 mai 1629 și 11 dec. 1632 și devine eclisiarh înainte de 6 ian. 1642; Barbu este amintit ca preot la 3 mart. 1660⁵ și ca eclisiarh la 27 april. 1664; Stoica era preot la 1665—1670 și eclisiarh la 1671; Nica a fost diacon la 1668, preot la 1689 și eclisiarh înainte de 1710; Dumitrașco era preot la 1689 și eclisiarh la 1714⁶ etc.

Cînd rămîneau fără eclisiarh, preoții și personalul bisericii alegeau dintre ei pe unul care să-i conducă. Ni s-a păstrat un document din 12 febr. 1763, dat de preoții celor două biserici domnești din București, care arată că — după ce fostul eclisiarh Theodosie a făcut «poretis» — s-au adunat cu toții la mitropolie, unde, «înaintea prea sfinții sale părintelui mitropolit, am ales pe sfinția sa (Filacto), cu tot săborul bisericesc, să ne fie eclisiarh».

Filacto a pus însă condiția că dacă îi vor da «zeciuala și alte venituri după vechiul obicei, așa va primi, iar de nu, nu primește». După ce soborul a acceptat condiția, Filacto a fost cerut «lui Vodă, în divan, fiind (prezenți) și toți veliții boeri».

După aceste formalități, preoții au dat «adeverință» lui Filacto «să-l avem ca pre un mai mare al nostru eclisiarh și să ne supunem la cele

toți cîntăreții i grămăticii» (G. Potra, *op. cit.*, p. 441). Același Șerban «protopsaltichi de la biserică domnească» este amintit la 25 febr. 1758, cînd stăpînea două prăvălii (*Documente privind istoria orașului București*, p. 104).

3. V. A. Urechia, *Istoria românilor*, III, p. 64.

4. G. Potra, *op. cit.*, p. 454.

5. Arh. St. Buc., Mitr. Țării Românești, CCV/1.

6. Vezi mai jos lista eclisiarhilor cu trimitere la documente.

ce va fi trebuință și slujbe ale bisericii» ; la rîndul său, Filacto era obligat să-i aibă pe preoți «ca pre niște frați» și să le facă dreptate ⁷.

A doua zi, 13 februarie 1763, mitropolitul Grigore a dat «cartea» sa de întărire lui Filacto în funcția de eclisiarh, poruncind «vouă preoților i diaconilor i dascălilor i grămăticilor să-i dați cinstea ce i se cade și să-i arătați supunere și ascultare la cele ce va porunci, ca unui mai mare și purtător de grijă al vostru». Filacto trebuia «să aibă a purta grijă de odoară și veșminte și de alte scule ale bisericilor de jos și de sus, fiindu-i asupră-i și să strîngă în mîna lui toate veniturile pînă la un ban, iar alt nimenea să n-aibă a să amesteca la nimic fără știrea lui». Din aceste venituri, eclisiarhul era obligat «să împartă pe dreptate fieștecăruia după slujba și osteneala lui ⁸».

Care erau atribuțiile și obligațiile eclisiarhului sau cliserului ?

Obligațiile sale erau în primul rînd — cum arăta mitropolitul în «cartea» sa citată mai sus — să aibă grijă de biserică și de odoarele sale, să strîngă toate veniturile acesteia și să le împartă cu subalternii săi într-un mod cît mai echitabil, după «slujba și osteneala» fiecăruia.

Pe lîngă aceste atribuții administrative și gospodărești, eclisiarhul avea și unele atribuții judecătorești.

Din primul document relativ la această problemă, dat de Matei Basarab la 6 ian. 1642, rezultă că eclisiarhul avea drept de judecată asupra personalului bisericii aflat în ascultarea sa : «iar care dintru ei vor face niscare greșale, popa Dragul cliseriul să aibă a-l judecarea și a-l globirea, iar ispravnicii scaunului să n-aibă treabă a intra în judecata lor» ⁹. Deci eclisiarhul avea nu numai drept de judecată, dar și pe acela de a amenda sau globi pe cei vinovați, aflați sub ascultarea sa.

Mai multe lămuriri căpătăm din cartea deja citată a mitropolitului, din 13 februarie 1763, în care — după ce se vorbește de supunerea datorată eclisiarhului de personalul bisericii — se spune : «iar carele să va arăta nesupus și neascultător la cele ce va porunci, ori din preoți, ori din diaconi, ori din ceilalți dascăli și grămătici, i-am dat voe în tot să-i învețe și să-i sfătuiască ; și de nu vor asculta, să-i certe ca pre niște nesupuși și neascultători. Și dă nu se vor îndrepta nici atunci, să ne facă știre și-i vom pedepsi și noi după pravilă și-i vom lipsi (— îndepărta) de la biserică și alții în locul lor să vor pune» ¹⁰.

În calitate de superior al celei mai importante biserici din București — biserica domnească — eclisiarhul lua parte la rezolvarea unor pricini sau tranzacții ivite între tîrgoveți, fiind citat ca martor printre primii, uneori chiar înaintea județului (= primarului) orașului.

Din vremea domniei lui Nicolae Caragea, după ce Curtea Veche a fost părăsită iar reședința domnească a devenit Curtea Nouă ¹¹, domnii greci au preferat eclisiarhului pămîntean un arhimandrit grec, pe care îl aduceau cu ei de la Istanbul și pe care-l numeau «al curții gospod».

7. G. Potra, *op. cit.*, p. 453—454.

8. *Ibidem*, p. 454—455.

9. *Ibidem*, p. 100.

10. *Ibidem*, p. 455.

11. N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, p. 35.

La 1819 se constata că arhimandritul a preluat încet, încet «toată îngrijirea datoriei eclisiarhului, mai mult pentru că totdeauna s-a aflat cu șederea sa în curtea gospod, aproape de biserica ce merge domnul, și aceasta urmîndu-se de la domn la domn pînă acum, iar eclisiarhul a rămas numai cu numirea, iar nu și cu lucrarea cea mai dinainte, căci și șederea sa mai mult s-au întîmplat a fi la biserica ot Curtea Veche și îngrijitor pentru cele de acolo, iar la pariisile domnești se arată și eclisiarhul numai pentru o aducere aminte a învechimii acestei dregătorii și cu prea puțină întrebuintare din celē se săvîrșește arhimandritul curții gospod».

Ținînd seama de această situație, la 1819 mitropolitul Dionisie Lupu a propus *desființarea funcției de eclisiarh*, care urma să fie înlocuit la biserica de la Curtea Veche de un proestos, însărcinat «cu purtarea de grijă (a) lucrurilor bisericii dintr-însa, cu paza slujbelor și cu curățenia bisericii».

La 20 dec. 1819, Alexandru Suțu hotărăște desființarea funcției de eclisiarh «ca un lucru de prisos», înlocuindu-l cu arhimandritul aflat la reședința domnească¹².

Cu toate acestea, din secolul trecut avem știri despre numeroși eclisiarhi, ceea ce arată că măsura luată în 1819 nu a avut urmări.

*

După această prezentare a modului cum era ales eclisiarhul și a atribuțiilor acestuia, iată acum *prima listă* (pe care o dorim cît mai completă) a clericilor care au ocupat această importantă funcție începînd din secolul al XVI-lea — cînd s-a construit biserica — pînă după mijlocul secolului trecut.

Neagu cel bătrîn a fost primul eclisiarh cunoscut, trecut primul și în pomelnicul vechi al bisericii; după cum declara Mihai Viteazul la 8 mai 1594 — după ce Neagu murise — acesta a fost «cinstit de către toți domnii trecuți»¹³. Neagu era deja în vîrstă în vremea domniei lui Alexandru vodă Mircea (1568—1577), care i-a făcut o danie.

Borcea este cunoscut pe la începutul sec. XVII; el a obținut de la domnie scutire de dări pentru preoții, diaconii și grămăticii domnești la 5 mai 1629¹⁴. Era un personaj important al orașului, fiind citat adeseori ca martor la diverse tranzacții, alături de boieri și tîrgoveți pînă în 1634¹⁵.

Dragu este menționat în scutirea de dări acordată de Matei Basarab la 6 ian. 1642, cînd avea și drept de judecată asupra preoților bisericii¹⁶.

12. V. A. Urechia, *Istoria românilor*, III, p. 64—65.

13. DRH, B, vol. XI, p. 64—65.

14. *Ibidem*, vol. XXII, p. 494.

15. *Ibidem*, vol. XXIV, p. 135, 136, 185, 300, 335 (document din 1 mai 1634, unde Borcea dă o mărturie cu mai mulți boieri), 369, 430.

După cum rezultă dintr-un document din 28 mai 1639, preotul Borcea a fost eclisiarh al bisericii încă din prima domnie a lui Radu vodă Mihnea (1611—1616), cînd căpătase de la domn un vad de moară pe Dîmbovița (Acad. R.S. România, con-dica DCCCCV, f. 2 și 11).

16. G. Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București*, I, p. 100.

Fotie este pomenit în cartea patriarhală de întărire a milelor bisericii din 17 sept. 1650¹⁷.

Gheorghe «clisierul» este menționat la 18 aug. 1657 și 5 iulie 1658¹⁸.

Barbu este amintit adeseori că eclisiarh la 27 aprilie 1664 (cînd semnează un zăpis înaintea județului = primarul orașului)¹⁹, 4 febr. 1665, 2 iulie 1667, 13 ian. 1669 și 8 mai 1670 și 15 nov. 1670²⁰.

Manta este menționat la 17 nov. 1669, cînd e citat ca martor fiul său, *Gheorghe* logofătul²¹.

Stoica i-a urmat lui *Barbu*, fiind pomenit la 10 oct. 1671²².

Baldovin figurează în cartea de scutiri acordată bisericii la 31 ian. 1689²³.

Fotie este menționat la 23 april. 1698²⁴ în «cartea preoților de la biserica domnească den București pentru banii de mir ce li se dă pre an».

Iosif, pomenit la 28 febr. 1702²⁵.

Nica a fost eclisiarh înainte de 5 nov. 1710, cînd fiul său dă un zăpis²⁶. Acest *Nica* este fostul diacon de la 1668, el însuși fiul lui *Gheorghe* eclisiarhul, amintit mai sus.

Dumitrașco este menționat la 24 iulie 1714, 30 mai 1716 și 30 mai 1717²⁷.

Gheorghe, amintit la 19 august 1745, cînd se spune că își cumpărase lemne și făcuse o prăvălie cu pivniță pe locul bisericii, pe care o lăsase ginerelui său²⁸.

Radu, menționat la 16 sept. 1746, 25 nov. 1749 și 21 mai 1751 ca eclisiarh al bisericilor de jos și de sus²⁹.

Andrei, pomenit la 1756 și în scutirea de dări din 20 oct. 1758³⁰.

Teodosie, menționat la 21 aug. 1760³¹, și-a făcut «paretisis de eclisiarhie» la 12 febr. 1763³², cînd în locul lui a fost ales.

Filacto, pomenit cu numele *Filaton* eclisiarhul la 26 april. 1765³³.

Toma, amintit la 1775 și 1777³⁴.

17. *Ibidem*, p. 105.

18. Arh. St. Rom., Mitr. Țării Rom., CCLXV/2 și 3. La 5 oct. 1668, fiul lui *Gheorghe*, *Nica* diacon la biserica de la curtea domnească, este citat și el ca martor (*Documente privind istoria orașului București*, Buc., 1960, p. 38).

19. I. Ionașcu, *Documente bucureștene privitoare la proprietățile mănăstirii Colțea*, Buc., 1941, p. 51.

20. G. Potra, *op. cit.*, p. 124, 135, 142, 149 și Arh. St. Buc., Mitr. Țării Rom., CCV/3.

21. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 24.

22. G. Potra, *op. cit.*, p. 160.

23. *Ibidem*, p. 195.

24. «Studii și mat. de istorie medie», V, 1962, p. 390.

25. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 60. La 5 febr. 1708 este amintit popa Iane de la biserica domnească (Arh. St. Buc., Mitr. Țării Rom., VIII/19).

26. *Documente privind istoria orașului București*, p. 74.

27. «Glasul Bisericii», 1967, p. 560—561.

28. G. Potra, *op. cit.*, p. 376.

29. *Ibidem*, p. 383, 403, 408.

30. *Ibidem*, p. 441 și «Rev. istorică», 1919, p. 189.

31. *Acad. R. S. România*, ms. 907, f. 56.

32. G. Potra, *op. cit.*, p. 453.

33. Arh. St. Buc., Mitr. Țării Rom., CCV/49.

34. V. A. Urechia, *Istoria românilor*, II, p. 57 și *Acte judiciare din Țara Românească, 1775—1781*, Buc., 1973, p. 466.

Toma, menționat la 1793³⁵ (poate același cu precedentul).

Antonie semnează grecește la 23 oct. 1801³⁶.

Hriso funcționează între 1806—1816³⁷.

Eclisiarhul Luca al «curții gospod» înseamnă, la 1 aprilie 1823, pe un document contemporan, că la data respectivă «m-am orînduit eu eclisiarh al bisericilor domnești de către prea înălțatul și prea luminatul domn, Io Grigorie Dimitrie Ghica voievod, prin alegerea prea sfinției sale părintelui mitr(opolit) chir Grigorie și a dumnealor prea cinștiților boieri ai divanului, în zi vineri, după divanu. Însemnau ca să știe»³⁸; el este menționat și la 25 aprilie 1832³⁹.

Teodosie este amintit la 4 april. 1840⁴⁰.

Proin protopopol Ioan din nov. 1840 în martie 1844⁴¹.

Arhimandritul Visarion, între martie 1844⁴² și 1856 și din nou în 1861—1863⁴³. Visarion a condus și a realizat restaurarea bisericii după focul din 1847 și tot el a înzestrat lăcașul cu numeroase obiecte de cult, precum și cu primul cor al bisericii (1845).

35. V. A. Urechia, *op. cit.*, VI, p. 83.

36. *Documente privind istoria orașului București*, p. 185.

37. El semnează ca eclisiarh, la 3 iulie 1806, pe un Minei al bisericii Curtea Veche (nr. inventar 355). Tot el este amintit și în catagrafia din 1810, când biserica avea doi preoți (Al. Lapedatu, *Catagrafia bisericilor bucureștene la 1810*, p. 18). Vezi și Acad. R. S. România, ms. 907, f. 74 v. Hrisu eclisiarh cerea voie domnului să facă niște prăvălii la 14 martie 1814 (V. A. Urechia, *op. cit.*, p. 845).

38. Acad. R. S. România, ms. 907, f. 1.

39. G. Potra, *op. cit.*, II, p. 365. La 5 iulie 1828 eclisiarhul Luca arăta domnului că biserica este dezvelită de vînt și nu dispune de mijloace pentru reparare (Arh. St. Buc., Biserica Curtea Veche, I/40). Luca a murit la 1837 («Glasul Bisericii», 1967, p. 570).

40. «*Rev. istorică*», 1919, p. 191.

41. Acad. R. S. România, ms. 718, f. 319.

În conдика de cheltuieli a bisericii Curtea Veche, 1835—1855, f. 22 v., se găsește următoarea însemnare: «părintelui ecleziarh Ioan, leafa pe 4 luni, septembrie-decembrie, de cînd s-au întărit în postul eclisiarhiei prin ofisul Măriei Sale lui vodă nr. 543, lei 1200».

În 1842 eclisiarhul Ioan cerea Departamentului Credinței un exemplar din «testament», tipărit pentru candidații de profesori de sat (Arh. St. Buc., Min. Cultelor și Instr., dos. 2882/1842).

42. În conдика de cheltuieli a bisericii pe anul 1844, f. 34, se află însemnarea: «leafa îngrijitorului de ecleziarh, arhimandritul Visarion, de la 20 martie — 30 decembrie, lei 2800». Din aceeași condică rezultă că pînă la 20 martie funcția de eclisiarh a fost ocupată de Ioan.

Se păstrează, de asemenea, la Acad. R. S. România, ms. 718, f. 387—400, o «catagrafie de toată zestrea ce are biserica Domnească ot Curtea Veche din București, aflată în ființă la lt. 1844, cînd s-au orînduit eclisiarh sfinția sa părintele arhimandrit Visarion».

43. Acad. R. S. România, ms. 718, f. 387, 401, 427(La 1852 i se spune «îndeplinitorul postului de eclisiarh». Despre activitatea sa vezi pe larg. I. Dărvărescu, *Din trecutul bisericii domnești Curtea Veche, actuala biserică «Sf. Anton» — Curtea Veche din București. Arhimandritul Visarion* («Glasul Bisericii», XVI, 1957, nr. 10—11, p. 692—718), care-i exacerbează mult meritele lui Visarion.

Visarion a fost atacat destul de vehement în presa vremii, pe motivul că «îndată ce s-a numi (eclisiarh) puse în strana din dreapta cîntăreț grec, merse și mai departe..., silind și pe un preot român de acolo, care cunoaște limba muscălească, ca să leturgisească în acea limbă și limba nații să fie scoasă afară pentru că i-a dat plînea ce-i lipsea» («Biserica», 1862, p. 13). El a fost apoi acuzat de lăcomie, deoarece a închiriat curtea bisericii unor rogojinari (*ibidem*, 1863, p. 17—18).

Ioan Steleanu (de la mănăstirea Stelea) de la 1 august 1856⁴⁴ (dată la care Visarion fusese îndepărtat din funcție) pînă în 1861.

Din această vreme funcția de eclisiarh s-a desființat. La 1871, «superiorul catedralei Curtea Veche» *Spiridon Bădescu* tipărea *Predicile Duminicilor și sărbătorilor de peste tot anul*. El a fost urmașul lui Visarion, dar nu a mai purtat titlul de eclisiarh.

*

Cu privire la *pregătirea clericilor* de la Biserica Domnească în secolul al XVIII-lea ni s-a păstrat un document foarte important, eliberat de Constantin vodă Mavrocordat la 28 decembrie 1761, document neutilizat pînă acum. În acest document, domnul — care a fost preocupat de pregătirea preoților și în Moldova — constata că membrii clerului Bisericii Domnești erau scutiți de dajdie și se bucurau de o serie de «privileghiuri» și venituri din care «să să dea clericilor și anaghoștilor plata lor». Domnul arăta mai departe că, încă din tinerețele sale, fusese preocupat «pentru clericii Bisericii Domnești ca să învețe carte», dar că aceștia «n-au stătut apristan asupra învățaturii».

Ținînd seama de această situație nu prea bună, domnul a hotărît ca mitropolitul «să le ia seama tuturor clericilor ai bisericii Domnești și cari or fi dă vîrsta lor a intra să învețe carte, carte să învețe, iar care vor fi dă anaghoșit să facă anaghoșit; iar cei ce nu vor vrăa nici una nici alta, afară să fie dintre clerici și priveleglomul (= privilegiul) lui și dajdea să să dea celui ce va intra în locul său, acelaia zicem ce va urma învățaturii, cum hotărîm»^{44bis}.

Domnul a hotărît deci să *rămînă între clerici numai cei care vor vrăa să învețe carte*, făcînd răspunzător pe mitropolitul țării de pregătirea lor. Nu știm ce urmări a avut hotărîrea domnească, dar bănuim că ea a contribuit la o mai bună pregătire a clerului de la biserica curții domnești, într-o vreme în care nu existau încă școli speciale pentru această pregătire.

Dacă rostul eclisiarhului, al preoților și diaconilor ne este cunoscut, întrebarea este ce făceau grămăticii, destul de numeroși? Din lista noastră s-a văzut că sînt două categorii de grămătici: psalți și mici; primii, desigur, cîntau în biserică. Ceilalți scriau documentele și actole bisericii, precum și diverse zapise pentru orașeni. Din secolele XVII—XVIII ni s-a conservat numeroase astfel de zapise scrise de grămătici «de la besearica domnească», precum își spunea Vlădilă la 18 iunie 1665, 2 iulie 1667, 5 oct. 1668, 8 mai 1670 etc.⁴⁵.

44. Acad. R. S. România, ms. 718, f. 413.

Pentru preoții care au slujit la biserica Bună Vestire pînă spre sfîrșitul sec. trecut vezi datele expuse de I. Dărvărescu în «Glasul Bisericii», 1967, p. 574—584.

44 bis. Arh. St. Buc., Mitrop. Țării Românești, DLXIV/2. La origine, în Roma antică, anaghoștii erau sclavii însărcinați să facă lectură în timpul mesei sau al băii stăpînilor, să copieze manuscrise etc. În cazul de față, este vorba, foarte probabil, de grămăticii bisericii domnești.

45. *Documente privind istoria orașului București*, p. 36 și G. Potra, *op. cit.*, p. 135, 141, 149. *Grămăticii de la biserica domnească nu trebuie confundate cu cei de la cancelaria domnească a lui C. Brîncoveanu*, așa cum face I. Dărvărescu («Glasul Bisericii», 1967, p. 560).

După cum rezultă din catagrafiile bisericii Buna Vestire, aceasta păstra numeroase documente de proprietate ca și condici de venituri și cheltuieli, scrise de logofeții sau grămăticii bisericii. Tot ei treceau în condici hrisoavele prin care se acordau diverse «mile» domnești bisericii (vezi ms. 403 și 907 la Acad. R. S. România).

Foarte apreciați erau apoi protopsalții, cei care, înzestrați cu voci frumoase, cântau în fața domnului la slujbele deosebite; la 1793 protopsaltul Dimcea primea simbria 360 de taleri anual (cite 30 de taleri pe lună), simbria egală cu a eclisiarhului⁴⁶. Cântăreții sau peveții au căpătat o deosebită importanță în timpul domniei lui Constantin Brîncoveanu, când erau și ei scutiți de dări⁴⁷.

Printre protopsalții bisericii s-a aflat la 1842—1844 și vestitul Anton Pann, transferat de la Biserica Albă⁴⁸. Ieromonahul Macarie, autorul *Irmologhionului*, vorbește cu admirație de protopsalții de la biserica Curtii Vechi, Arsenie Cozianu și Șerban⁴⁹.

Biserica a avut și o formație corală, începînd de la 1845⁵⁰, cel dintîi cor bisericesc din capitală.

Pr. DINU PROVIAN

46. V. A. Urechia, *Istoria românilor*, VI, p. 82—84.

47. «Glasul Bisericii», 1967, p. 560.

48. În martie 1842 enoriașii se plîngeau mitropolitului Neofit că biserica lor «pătîmește» de lipsa unui cîntăreț care să întocmească armonia și tipicul. Mitropolitul a aprobat mutarea lui A. Pann la biserica Curtea Veche, cu o leafă de 2000 lei anual; suma nefiînd îndestulătoare pentru întreținerea sa și a familiei, Pann a cerut mărirea simbrii, ceea ce i s-a aprobat în iunie 1842; de cînd primea 3000 lei anual. La 1844 însă, cînd a venit eclisiarh Visarion, între cei doi s-a iscat un conflict cu privire la modul cum să se cînte în biserică: Visarion era adeptul introducerii muzicii corale, pe cînd vechiul protopsalt și cîntăreț de strană dorea să cînte mai departe după vechiul tipic. Din aprilie 1844 Pann și-a pierdut postul (G. Moisescu, *O sută de ani de la moartea lui Anton Pann*, în «B.O.R.», 1955, nr. 1—2, p. 174—177).

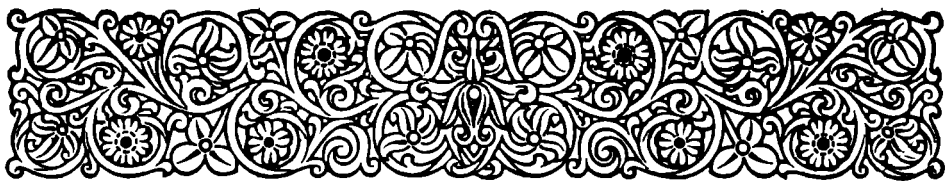
49. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, p. 541.

50. «Glasul Bisericii», 1967, p. 585—588. La 2 februarie 1845, Departamentul Credei arăta lui Gheorghe vodă Bibescu că «e de neapărată trebuință a se înființa un cor de cîntăreți pentru muzica vocală pe lângă biserica domnească a Curtii Vechi, atît pentru folosul ce s-ar putea ajuta la înlesnirea seminarelor, cît și pentru bisericeasca podoabă», propunere aprobată de domn la 10 februarie; astfel a luat ființă «așezămîntul horal», condus de arhimandritul Visarion (Victor Papacostea și M. Regleanu, *Seminarul Central, 1836—1936*, p. 189—191 și «Glasul Bisericii», 1957, nr. 10—11, p. 694—695).

Înainte de a înființa corul de la biserica Curtii Vechi, Visarion organizase «horul trupii vohale» la 1836 și «horul ștabului oștirii» la 1840. Vezi Stela Sava, «*Corul ștabului oștirii*» («Studii muzicologice», 1956, vol. I, p. 11).

În ziarul «*Vestitorul românesc*» din 13 iulie 1846 se află o știre despre examenul școlarilor de la «așezămîntul horal» al catedralei Curtea Veche. Nu insistăm aici asupra modului cum funcționa corul în secolul trecut, problemă tratată pe larg de I. Dârvărescu.

Semnalăm doar faptul că la Arh. St. Buc., în fondul Min. Cultelor și Instrucțiunii, se află o serie de dosare despre modul cum funcționa corul (dos. 1783/1844, 26—14/1849, 2159/1851 etc.).

ȘTIRI DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI

AGENDA

PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST AL BISERICII ORTODOXE
ROMÂNE, PE LUNILE IULIE ȘI AUGUST 1987

Luna iulie 1987

Joi 2 iulie a.c. Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST însoțit de Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul a participat la recepția oferită de Federația Comunităților evreiești din România.

Vineri 3 iulie a.c. — Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a primit pe Dl. THEO KLEIN, Președintele Congresului Evreiesc European, însoțit de SERGE CWAIGENBAUM, Director executiv al Congresului. A fost de față Eminentă Sa Dl. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic din țara noastră. A participat Dl. Victor Grecea, Consilier la Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Socialiste România. La primire a luat parte Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul.

— În după-amiaza aceleiași zile, Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a luat parte la recepția oferită de Ambasada S.U.A. la București, cu prilejul zilei naționale a acestei țări. Prea Fericitul Sa a fost însoțit de Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul.

Luni 6 iulie a.c. — Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST împreună cu o parte din membrii Sf. Sinod, au luat parte la deschiderea cursurilor de specializare a cadrelor didactice din învățământul seminarial al Patriarhiei Române.

Marți 7 iulie a.c. — Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a prezidat lucrările Sinodului Permanent, care a rezolvat problemele curente.

Miercuri 8 iulie a.c. — A prezidat Permanența Consiliului Național Bisericesc.

Între 11—29 iulie a.c. — A făcut o vizită de lucru la Arhiepiscopia Iașilor, rezolvând probleme administrative la Centrul Eparhial de la Iași și vizitând șantierul în lucru de la mănăstiri și alte unități bisericesti din această Eparhie.

Joi 30 iulie a.c. — La Catedrala Patriarhală din București s-a săvârșit pomenirea Patriarhului Iustin Moiescu, la împlinirea unui an de la

deces, cu care prilej Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a rostit un pios cuvînt de omagiere a vieții, operei și activității defunctului. Au fost prezenți o parte din membrii Sf. Sinod, Consilieri patriarhali și mitropolițani, membrii familiei defunctului și credincioși.

Luna august 1987

Miercuri 5 august a.c. — Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a primit pe Excelența Sa Dl. JEAN MARIE LEBRETON, ambasadorul Republicii Franceze la București. La primire a fost de față Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul.

Vineri 7 august a.c. — A primit pe Excelența Sa Dl. ANTONIO SABINO CANTUARIA CUIMARES, ambasadorul Braziliei la București, după care Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a primit pe Excelența Sa Dl. MAURICE BASSOUS, ambasadorul Libanului la București. La ambele primiri a asistat P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul.

Marți 11 august a.c. — Împreună cu P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul și P. C. Pr. Consilier Ioan Neamu, Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a făcut o vizită de lucru la Șantierul de construcții de la Institutul Teologic și Centrul Ecumenic din București, la șantierul Ateliereleor Institutului Biblic de la Popești-Leordeni și la șantierul de la Biserica Sf. Spiridon-Nou din București.

Între 12—20 august a.c. — Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a făcut o vizită de lucru în Arhiepiscopia Iașilor rezolvînd probleme administrative la Centrul eparhial de la Iași, iar la 15 august în ziua praznicului Adormirii Maicii Domnului, Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a participat la tradiționalul hram al mînăstirii Putna, cu care prilej a binecuvîntat și încheierea lucrărilor de restaurare a Casei Domnești.

21 august a.c. — În după amiaza zilei de vineri 21 august a.c. Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST însoțit de P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul au luat parte la recepția oficială oferită de Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România, cu prilejul zilei de 23 august — sărbătoarea națională a poporului român.

Sîmbătă 22 august a.c. — Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST, însoțit de P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul a participat la Adunarea festivă consacrată zilei de 23 August, care a avut loc la Sala Palatului Republicii.

Sîmbătă 29 august a.c. — Primirea la Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a unui grup de congresmeni americani, condus de STENY HOYER — președintele Congresului american pentru securitate și Cooperare în Europa. La primire au fost de față P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul și P. C. Pr. Consilier Alexandru Tudor.

Luni 31 august a.c. — În cursul dimineții Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a acordat un interviu publicației italiene «Il Regno» din Bologna, prin redactorul Francesco Strazzari. A fost de față P. C. Pr. Consilier Alexandru Tudor.

În după-amiaza aceleiași zile Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST însoțit de P. S. Episcop Vicar Patriarhal Vasile Țirgovișteanul a luat parte la o recepție oferită de Ambasada S.U.A. la București.

Pr. ION BĂNAȚEANU

Secretarul cabinetului patriarhal

CEA DE A II-A CONFERINȚĂ PREOȚEASCĂ A CLERULUI DIN CUPRINSUL ARHIEPISCOPIEI BUCUREȘTILOR

Între 12 și 27 mai a.c. s-a desfășurat, pe protoierii, cea de a II-a Conferință preoțească a clerului din Arhiepiscopie, sub președinția delegaților chiriarhali.

Cu acest prilej s-a dezvoltat tema: *«Biserica Ortodoxă Română și contribuția ei la promovarea unității panortodoxe și a unității creștine (cu prilejul împlinirii a 1200 de ani, de la Sinodul VII Ecumenic.)*

Conferința s-a deschis prin oficierea unui Tedeum de către preoții participanți după cum urmează:

La protoieriile: Călărași, Slobozia, Țirgoviște și Urziceni a prezidat P. S. Episcop Roman Ialomițeanul.

La protoieriile I Capitală și III Capitală a prezidat P. C. Pr. Profesor Dumitru Radu, Prorectorul Institutului Teologic.

La protoieriile Giurgiu Sud și Turnu Măgurele a prezidat P. C. Preot Vicar Octavian Popescu.

La protoieriile Cîmpina, Cîmpulung și Titu P. C. Pr. Vasile Bria consilier mitropolitan.

La protoieriile Oltenița, II Capitală și Giurgiu Nord, a prezidat P. C. Preot Consilier Ilie Georgescu.

La protoieria Ploiești a prezidat P. C. Pr. Constantin Galeriu profesor universitar.

La protoieriile Videle și Văleni de Munte a prezidat P. C. Preot consilier Dinu Provian.

La protoieria Sectorul agricol Ilfov a prezidat P. C. Preot Nicolae Turcu consilier mitropolitan.

La protoieria Găiești a prezidat P. C. Pr. Inspector V. Diaconescu.

După oficierea serviciului religios, clerul prezent a trecut în sălile de ședințe și a continuat programul propriu-zis. În referatele prezentate, precum și în completările și discuțiile avute pe marginea temei, s-a arătat că în doctrina noastră ortodoxă administrația și organizația este sobornicească, adică este construită pe temelia celor 7 sinoade ecumenice, hotărârile acestora au ajutat la păstrarea și promovarea adevărilor de credință, și fixarea dogmelor, așa precum se vede în simbolul credinței și în Sfânta Tradiție. La unele din aceste sinoade au luat parte și episcopi din ținuturile noastre și au adus aici sămînța directă a învățăturii evanghelice.

Astfel, anul acesta s-au comemorat 1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic de la Niceea, din anul 787, care a constituit o sinteză a tuturor celorlalte sinoade din punct de vedere doctrinar. Pe lângă aceasta mai

are o însemnătate deosebită, pentru că atunci s-a statornicit dreapta credință împotriva acelor care au dorit să o zdruncine, nesocotind Sfintele Scripturi și Sfânta Tradiție. De asemenea a hotărît și cinstirea Sfintelor icoane ale Bisericii, împreună cu Sfânta Cruce și sfintele moaște, precum și a obiectelor sfințite și a sfintelor locașuri, lucru repetat și mai târziu, la sinodul din 843, când s-a fixat prima duminică din Postul Mare ca Duminică a Ortodoxiei.

S-a subliniat, în mod deosebit, contribuția dată, pe linie istorică, pe care Biserica Ortodoxă a dat-o Bisericii în general, după marea schismă din 1054 și pînă în anii epocii moderne și chiar în prezent.

Conferința a arătat, de asemenea, ajutoarele românești acordate de Biserica noastră Patriarhiilor apostolice, locurilor sfinte și minăstirilor de la Sfîntul Munte Athos. La fel au fost amintite ajutoarele pe care Biserica, din țara noastră, le-a acordat prin sprijin și adăpost la numeroși ierarhi, patriarhi din Răsărit care au călătorit prin țările noastre. Au fost amintite figuri de mari ierarhi ca : Ieremia al II-lea, Meletie Pigas, Ciril Lucaris, Partenie I, patriarhi ai Alexandriei, Macarie al II-lea și Paul de Alep, Patriarhul Nifon și alții.

Revenind la actualitatea zilelor noastre, s-a subliniat spiritul de dragoste creștină și prietenie între confesiunile creștine, lărgindu-se și la alte culte, spiritul frăției ecumenice. Acestea au dus la o coexistență pașnică și la promovarea desfășurării unui nou sinod panortodox. Cele patru conferințe de la Rodhos, care au reluat pe cele de la Vatoped (1930) și Constantinopol (1953), au fixat temele ce urmează a se discuta și care au început să se desfășoare în dialogurile cu toate bisericile creștine.

Biserica ortodoxă, prin reprezentanții ei, au prezentat nu numai poziția ei, dar a subliniat și spiritul de întărire a sentimentului de prietenie între popoare și de apărare a păcii, probleme majore ale contemporaneității. C.E.B., C.B.E. și C.C.P. organizații internaționale ale Bisericilor, sînt tribune la care glasul Ortodoxiei Românești este auzit cu deosebită atenție.

Vom spicui din cuvintele spuse de vorbitori la această Conferință. Astfel :

P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, declara la protoieria Călărași :

«Substanța și orientarea sinoadelor, ecumenice pot fi integrate în atmosfera ecumenistă a zilelor noastre, care caută, cu înfrigurare, apropierea între creștini și între necreștini. Ele au fost ținute în momente trecute de viața noastră, dar conțin elemente viguroase, sădite de puterea Duhului Sfînt, Care le-a insuflat, le-a îndreptat și le ține mereu orientate spre viața cea veșnică».

P. C. Vicar Octavian Popescu spunea la protoieria Giurgiu Sud : «Biserica este zidită pe o stîncă și rezistă tuturor intemperiilor. Aceasta este Hristos. El a zidit Biserica și cînd au venit asupra sa persecuțiile și ereziiile ea a rămas și s-a întărit prin rugăciunile și minunile sfinților. În ceea ce privește cinstirea icoanelor, aceasta nu se referă nici la materialul din care sînt făcute, nici la culoare etc, ci la chipul pe care îl reprezintă și prin ele se fac minuni pînă în zilele noastre».

P. C. Preot consilier Dinu Provian spunea la protoieria Videle : «Biserica ortodoxă, în general, a fost și a rămas credincioasă și păstrătoare a doctrinei stabilite de către cele șapte sinoade ecumenice, totuși ea, a păstrat legătura cu celelalte biserici. Noi, ortodocșii, deși nu cedăm nimic din dogmele noastre, rămânem uniți, mai ales în îndatorirea de a lupta pentru pace, colaborare, și cooperare între popoare, pe principiul frăției și al dragostei frățești și umanității».

Preotul Găină Dumitru, venit în țară, slujitor al comunității ortodoxe române din Melbourne (Australia) evidențiază rolul pe care Biserica ortodoxă îl joacă în viața comunităților românești de peste hotare. Ea strânge în jurul ei pe toți cei care trăiesc pe acele meleaguri și accentuează sacrificiile pe care ea le face pentru ajutorul și bunul mers al acestor comunități.

Preotul Bățăuș Ion, de la protoieria Alexandria, arată că poporul român este singurul popor din lume care s-a născut creștin. Unitatea de limbă, de credință, de tradiție și cultură, a fost liantul care a ținut întotdeauna pe români, în ciuda faptului că de multe ori, hotarele geografice impuse de alții l-au despărțit.

Preotul Teodor Georgescu, de la parohia Telega, arată că epoca noastră caută o apropiere între Biserica Ortodoxă Română și celelalte Biserici creștine. Omenirea contemporană caută realizarea idealului păcii și libertății, aducând contribuții sub toate formele în toate forurile mondiale.

Preotul Ilie Georgescu, consilier mitropolitan, vorbind despre pregătirile Marelui Sinod Panortodox, arată că pînă în prezent s-a ajuns la stabilirea a patru teme importante : A. *Autonomie și Autocefalie*. B. *Diaspora*. C. *Postul*. D. *Probleme sociale contemporane*.

Pe această linie se situează și vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la Patriarhia Ecumenică.

Pr. Gheorghe Ion de la protoieria Slobozia, arată că «Biserica a avut un rol deosebit în privința unității neamului nostru. Avem aceeași limbă, credință și obiceiuri. Cărțile de cult și de învățătură au circulat în toate regiunile țării și au ajutat la menținerea unității poporului nostru».

În general, spiritul conferinței a fost de a se sublinia sinodalitatea Bisericii Ortodoxe, organizarea și unitatea sa, care este un atribut principal al ei, o realitate organică a Trupului lui Hristos. Ea a fost creată, testamentar și solemn, de Mîntuitorul Iisus Hristos în rugăciunea arhierescă, pentru ca «*Toți să fie Una*». Ea este o pirghie principală a vieții Bisericii și ni se cere să o apărăm, cu evlavie, cu dragoste și cu răbdare, întrucît avem : «Un Domn, O credință și Un Botez».

Astfel, conferința preoțească a prezentat nu numai interes pentru întreaga preoțime, dar și un omagiu adus înaintașilor și sfinților Părinți, care la cele șapte sinoade ecumenice, au statornicit doctrina noastră și ne-a trasat linia de comportare pentru mîntuire, îndeosebi celor de la cel de al șaptelea Sinod, care ne-a lăsat pietatea, puterea și bucuria de a avea sfintele noastre icoane, de la care am sărbătorit 1200 de ani.

Pr. DAVID POPESCU

SFINȚIREA LUCRĂRILOR DE RESTAURARE DE LA BISERICA MÎNĂSTIRII ȚIGĂNEȘTI

În frumoasa duminică de 31 mai 1987, într-un cadru ceremonial deosebit, a avut loc sfințirea lucrărilor de restaurare a bisericii și a picturii murale de la Biserica Mare a Mînăstirii Țigănești, Comuna Ciolpani, Sectorul Agricol Ilfov.

Prea Sfințitul Episcop Vicar Roman Ialomiteanul, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în fruntea unui deosebit sobor de preoți și diaconi, a săvîrșit rînduiala sfințirii. Au luat parte la serviciul divin : P. P. C. C. Preoți Sabin Verzan, Constantin Bădescu consilieri patriarhali, P. Cuv. Chesarie Gheorghescu, Exarhul Mînăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, P. C. Preot Ion Paraschivescu, protoiereul Sectorului Agricol Ilfov, P. C. Preot David Popescu, de la Centrul Eparhial, P. C. Arhidiaconi Evghenie Dascălu și Nicanor Motorga, precum și preoți din parohiile vecine cu Mînăstirea.

După rînduiala sfințirii apei și ocolirea Bisericii, a urmat Sfînta Liturghie arhierescă, în cadrul căreia a fost și o hirotonie. Predica zilei, despre rugăciune și unitatea credinței a fost rostită de către P. C. Preot David Popescu.

În continuare, a luat cuvîntul P. Cuviosul Arhimandrit Chesarie Gheorghescu și a arătat că marea sărbătoare a Mînăstirii Țigănești a bucurat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și a trimis părintești binecuvîntări Întregului Așezămînt și Conducerii Mînăstirii și tuturor viețuitoarelor de aici, prin următoarea scrisoare :

Către Prea cuvioasa Maică Stareță și Soborul Mînăstirii Țigănești.

«Cu multă bucurie am luat cunoștință de lucrările valoroase săvîrșite la Biserica Sfintei Mînăstiri și am dorit să particip personal la sfințirea lor, dar timpul nu mi-a îngăduit.

Prețuind strădania depusă de Conducerea Mînăstirii, precum și aprobările acordate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin pentru îndeplinirea lor, am delegat pe Prea Sfințitul Roman Ialomiteanul Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, să binecuvinteze și să sfințească aceste lucrări, din încredințarea Noastră.

Nădăjduim că slujba de sfințire va însemna, atît în viața obștei, cît și în viața fiecărei monahii din Mînăstirea Țigănești, un prilej de întărire al nădejdiei și al dragostei de a sluji Biserica și de a tinde spre desăvîrșire.

Împărtășim tuturor arhieresti binecuvîntări».

Teoctist, — Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Cuvioasa Maica Stareță Heruvima, a rostit un cuvînt sărbătoresc, plin de căldură și frumusețe, spunînd, printre altele :

«Să numim Ziua de azi «Ziua Maicii Domnului», care se roagă pentru noi Sfintei Treimi. Maica Domnului ne-a ajutat și am ajuns să

îndeplinim aceste doruri de muncă și realizări, de rugăciune și trăire duhovnicească. Biserica este Maica Noastră cea adevărată. Ei îi spunem toate nevoile și necazurile noastre».

În continuare, prezentăm un istoric al Mănăstirii, arătând că monahiile sînt fiice ale lui Mihai Viteazu, care a trecut pe aici. Mai întii mănăstirea a fost de călugări și apoi au venit monahiile. Subliniază că începînd cu veacul al XIX-lea, unele familii înstărite ca cele ale lui Radu Golescu și I. Florescu, cu starețul Dosoftei, au făcut unele reparații Mănăstirii. După 1812 a mai suferit unele reparații în anii 1833, 1883, 1895. În 1911 i s-a spălat pictura, iar în anul 1929 a fost înzestrată cu o pictură nouă de către pictorul Belizarie, care a fost restaurată în anii 1940 și 1952. Cutremurul din anul 1977 a avariat greu clădirea și au fost luate măsuri de consolidare a bisericii, iar pictura a fost restaurată între anii 1984 — 1987 de către maestrul profesor Gheorghe Răducanu și lucrările continuate de pictorii D-na și Domnul Gh. Trăsculescu. Cheltuielile au fost acoperite din veniturile Mănăstirii și cu ajutorul Arhiepiscopiei Bucureștilor, al Fondului Central Misionar, al preoților și credincioșilor donatori. Iși ia angajamentul, în numele tuturor monahiilor, să păstreze frumusețea și podoaba Bisericii așa cum se vede.

Aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, asigurîndu-l de întregul devotament și ascultare fiască.

Mulțumește Prea Sfințitului Episcop Vicar Roman Ialomițeanul, cu adîncă recunoștință, soborului preoților și tuturor credincioșilor.

În continuare, a luat cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Roman, care, după ce aduce binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, într-o frumoasă și adîncă învățătură, prezintă doctrina Unității și legătura noastră cu Dumnezeu, prin rugăciune și Biserică. Prea Sfinția Sa spunea :

«După zece ani au luat sfîrșit lucrările de reparații și restaurare a Bisericii Mănăstirii Țigănești. Este o zi de bucurie. Maicile oferă Domnului Nostru Iisus Hristos aceste daruri de lucrări, iar Mîntuitorul le dă înapoi încărcate cu daruri duhovnicești. Sfințirea aduce o realitate a darului lui Dumnezeu, căci este biserica sfințită cu Sfințul și Marele Mir, cu darul Duhului Sfînt. Este o biserică frumoasă. Ea adăpostește altarul, prin care comunicăm cu Dumnezeu, prin jertfa de slavă, de laudă și de mulțumire. Aici se aduce jertfa supremă a Sfintei Euharistii care este darul lui Dumnezeu, prin care ne oferă posibilitatea de a ne uni cu El. Mîntuitorul Iisus Hristos, se jertfește pe acest altar și se dăruiește nouă din sfințul potir. Altarul trebuie să fie împodobit cu cele mai frumoase lucruri, și să întrecă alte daruri. Ele trebuie să ne ridice mintea la cele înalte.

Picturile, icoanele, sfinții care sînt zugrăviți, potrivit erminiei Bisericii, 'ne ridică mintea la lumea nevăzută, la mucenicii care s-au luptat cu rîvnă și au zburat la înălțimea desăvîșirii.

Aici, în biserică «toată grija cea lumească să o lepădăm, ca să primim pe Împăratul ceresc».

Referindu-se la pericopa evanghelică citită, care vorbește de rugăciunea lui Iisus din grădina Ghetsimani, mai înainte de patima Sa, — pentru ca «toți să fie una» Prea Sfinția Sa arată că această unitate în Hristos nu se poate realiza decât în Biserica Sa și prin participarea tuturor la rugăciunea comună, cu smerenie, «pentru că Dumnezeu, numai celor smeriți le dă har».

În încheiere, Prea Sfințitul Episcop Roman spunea : «Lumea are azi mare nevoie de rugăciune, pentru ca Dumnezeu să ne dăruiască, viață, pline, liniște și pacea, de care avem atîta trebuință».

Ceremonia sfințirii frumoaselor lucrări, realizate la Mînăstirea Țigănești, care s-a desfășurat într-un cadru sărbătoresc deosebit, s-a încheiat printr-o agapă frățească.

Pr. DAVID POPESCU

ȘTIRILE

din cuprinsul Episcopiei Buzăului
pe lunile aprilie — iunie 1987

I. Sfințiri și resfințiri de biserici.

1. Resfințirea bisericii «Sf. Gheorghe-Nord» din municipiul Focșani — protopopiatul Focșani.

Duminică 24 mai, după terminarea lucrărilor de consolidări, reparații exterioare și interioare, precum și terminarea lucrărilor de pictură în tehnica «fresco», P. S. Episcop EPIFANIE dăd curs dorinței preotului paroh și credincioșilor parohiei, însoțit de la Centrul eparhial de către P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, arhid. Gabriel Sibiescu și diac. prof. Petre Matei, precum și un ales sobor de preoți slujitori din împrejurimi, a oficiat resfințirea acestui sfânt locaș.

După resfințire, s-a oficiat, în continuare, Sf. Liturghie arhierescă, predica zilei fiind ținută de P. C. Pr. Dr. Ștefan Slevoacă, iar la sfârșit P. C. Pr. Protoiereu Nicolae Tătaru a adresat mai întâi un cuvânt de salut P. S. Episcop Epifanie, după care a menționat că această biserică așezată la poalele munților Vrancei a fost împodobită cu pictură nouă, iar credincioșii din această parohie și-au unit credința și dragostea față de casa Domnului, redându-i frumusețea cea dintâi.

De asemenea, a evidențiat contribuția celor doi preoți Gheorghe Dumbravă-tatăl și Nicolae Dumbravă-fiul, primul cu experiență pastorală începând aceste lucrări, iar fiul cu elan tineresc și bun gospodar, împreună au reușit să facă reparații exterioare și interioare precum și minunata pictură murală.

Luind cuvântul preotul paroh Nicolae Dumbravă a făcut mai întâi un istoric al parohiei, arătând că acest Sf. locaș s-a construit în anul 1819, după care a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor de consolidare, restaurare și pictură din nou ce s-au executat, mulțumind respectuos P. S. Epifanie pentru toate îndrumările date cu ocazia vizitelor canonice și pentru ajutorul material acordat în terminarea lucrărilor.

A luat apoi cuvântul P. S. Episcop Epifanie care a spus printre altele :

«Am oficiat astăzi slujba de resfințire a bisericii cu hramul Sf. Mare Mucenic Gheorghe, din municipiul Focșani, oraș cu rezonanță istorică, când la 1859 cele două țări — Moldova și Muntenia — s-au unit pentru totdeauna». În continuare P. S. Sa a arătat că s-a sfințit și clopotnița, care împreună cu biserica sînt monumente de arhitectură.

În continuare P. S. Episcop Epifanie a îndrumat pe toți credincioșii să fie păstrători ai drepte credințe, să cinstească pe înaintașii care s-au jertfit pentru liniștea noastră, contribuind pentru bună-înțelegere, căci «dacă nu am fi avut-o, acum nu am mai fi fost la un loc, în această bi-

serică, nu am fi putut face slujba de resfințire, nu am fi putut să ne rugăm lui Dumnezeu».

Pentru strădania și munca depusă la înfrumusețarea casei Domnului preotului paroh Nicolae Dumbravă i s-a acordat cel mai înalt rang de «iconom stavrofor», căruia i s-a făcut și rugăciunea de hirotésie în fața credincioșilor.

2. Resfințirea bisericii parohiale din Pătirlagele, protopopiatul Pătirlagele, județul Buzău

După terminarea lucrărilor de reparații exterioare-interioare și împodobirea bisericii cu pictură din nou, duminică 31 mai 1987, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, P. S. Gherasim, Arhiepiscop-Vicar, însoțit de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu, Vicar ad-tiv, împreună cu arhid. Gabriel Sibiescu și diac. prof. Gheorghe Sava și un diștins sobor de preoți din împrejurimi a resfințit biserica parohială din Pătirlagele la care a participat și mulți credincioși.

După resfințirea bisericii s-a oficiat, în continuare, Sfânta Liturghie, la momentul potrivit predica zilei fiind ținută de P. C. diac. prof. Gheorghe Sava, iar la sfârșit P. C. Protoiereu. Gheorghe Furtună a rostit un scurt cuvânt, exprimând bucuria preoților și credincioșilor din acest protopopiat, mulțumind totodată P. S. Episcop Epifanie pentru delegarea P. S. Gherasim să officieze resfințirea acestui sfânt locaș.

Apoi preotul paroh Vasile Angelescu face o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor efectuate mulțumind tuturor credincioșilor pentru sprijinul și ajutorul material pe care i l-au dat pentru terminarea lucrărilor, încît astăzi toți se bucură la această rugăciune comună.

În încheiere, luînd cuvîntul P. S. Gherasim, Arhiepiscop-vicar, transmite arhieresti binecuvîntări, doriri de bine și multă sănătate din partea P.S. Episcop Epifanie tuturor credincioșilor, felicitîndu-i în frunte cu preotul, pentru munca depusă la înfrumusețarea casei Domnului, cu îndemnul de a păstra credința strămoșească, să participe la rugăciune mai ales acum după împodobirea Sf. locaș cu pictură nouă, să trăiască în pace și dragoste creștină unii cu alții.

Slujba de resfințire s-a terminat cu îndătinatul polihroniu.

Resfințirea bisericii Pătirlagele

3. Resfințirea bisericii parohiale din Mărunțișu protoieria Pătirlagele, județul Buzău.

După terminarea importantelor lucrări de consolidare și reparații exterioare și interioare, în urma cutremurului din 1977, precum și impodobirea bisericii cu pictură nouă, P. S. Episcop Epifanie, însoțit de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu, Vicar ad-tiv, arhid. Gabriel Sibiescu și P. C. Diac. prof. Petre Matei și un sobor de preoți din împrejurimi, la data de 7 iunie 1987, a resfințit biserica parohiei Mărunțișu, în prezența unui mare număr de credincioși.

După momentul solemn de resfințire al bisericii cu Sfântul și Marele Mir, s-a oficiat Sf. Liturghie, predica zilei fiind rostită de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu, Vicar ad-tiv, care a vorbit credincioșilor despre rolul și lucrarea Sf. Duh în Biserică.

Resfințirea bisericii parohiale Mărunțiș, Jud. Buzău, 7 iunie 1987

La sfârșitul Sf. Liturghii luind cuvântul P. S. Episcop Epifanie mai întâi a felicitat pe preotul paroh și pe credincioși pentru lucrările realizate la biserică, în special pentru pictura executată atât de frumos, arătând ce rol are pictura pentru credincioși, aceasta fiind biblia deschisă pentru înțelegerea dogmelor, iar scenele pictate predisun la rugăciune și meditație. În continuare, vorbind despre importanța Sf. Icoane, unii sectanți spun că sînt idoli și chipuri cioplite, iar P. S. Sa arată diferența dintre idol și icoană, specificînd : «noi nu cinstim lemnul sau materialul din care este făcută icoana, ci văzînd chipul celui zugrăvit sau scena

respectivă pictată ne ducem cu mintea la cel reprezentat». De asemenea, P. S. Episcop referindu-se la semnificația mării sărbători de azi arată lucrarea Sf. Duh asupra bisericii, care a fost întemeiată în chip văzut la Cincizecime — și îndeamnă pe credincioși să păstreze credința moștenită de la înaintași avînd ca exemplu pe marii domnitori : Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brîncoveanu și alții care au zidit biserici și le-au înfrumusețat cu pictură și odoare. Exemplul lor să ne fie călăuză și îndemn pentru păstrarea credinței adevărate.

În încheiere P. S. Sa a îndemnat pe toți să trăiască în pace unii cu alții spunînd că : «dacă ne-am putut bucura de această minunată zi se datorește și faptului că avem pace și să ne rugăm lui Dumnezeu pentru liniște, să contribuim fiecare la locul nostru de muncă pentru înflorirea și prosperitatea scumpei noastre Patrii».

În continuare P. C. Protoiereu Gheorghe Furtună a făcut o scurtă dare de seamă privind activitatea gospodărească a preoțimii din protoieria Pătîrlagele, mulțumind cu recunoștință P. S. Episcop EPIFANIE pentru grija deosebită ce o poartă și îndrumările pastorale duhovnicești și gospodărești date preoților și credincioșilor din Eparhie și din acest protopopiat, pentru binele și prosperitatea bisericii.

În încheiere, luînd cuvîntul preotul paroh Gheorghe Vasiloiu mulțumește P. S. Episcop Epifanie pentru dragostea arătată credincioșilor, venind personal să binecuvînteze munca lor prin resfințirea sfîntului locaș. Apoi a făcut o dare de seamă a tuturor lucrărilor executate, aducînd mulțumiri bunilor credincioși pentru sprijinul și ajutorul material și în numele lor mulțumește P. S. Episcop Epifanie pentru ajutorul material acordat spre ducerea la bun sfîrșit a lucrărilor de la această biserică.

Ca o răsplată a celor săvîrșite din punct de vedere pastoral și gospodăresc preotului paroh Gheorghe Vasiloiu i s-a acordat rangul onorific «iconom» căruia i s-a făcut rugăciunea de hirotésie în fața credincioșilor.

II. Tradiționala întîlnire a Chiriarhului nostru cu personalul Centrului Eparhial și cu preoții din Buzău în ziua Învierii

Este o datină străveche ca de Sf. Paști cînd la Catedrala episcopală se oficiază slujba «celeia de a doua învieri», să participe pe lîngă numărul mare de credincioși, salariații. Centrului Eparhial și preoții din municipiul Buzău.

Mai întîi P. S. Episcop Epifanie s-a întîlnit cu salariații Centrului Eparhial, cu părinții profesori ai Seminarului Teologic din localitate și cu preoții din municipiul Buzău, în sala de recepție a palatului episcopal unde s-a intonat «Imnul arhieresc», «troparul învierii» și frumoasa cîntare «Ziua învierii», după care P. C. Diac. prof. Petre Matei a rostit un scurt cuvînt privitor la sărbătoarea «Învierii Domnului», spunînd printre altele :

«Mîntuitorul Hristos, în activitatea sa pămîntească, a arătat Sfinților Săi Apostoli și prin ei și nouă creștinilor de astăzi, că orice vor cere

cu credință de la Tatăl ceresc li se va da lor și iată că astăzi am ajuns să ne închinăm Sfintei Învieri.

La acest important popas duhovnicesc am găsit cu cale, cum de altfel e și obiceiul, să venim la părintele nostru sufletesc, noi, salariații Centrului eparhial, profesorii Seminarului Teologic și preoții orașului Buzău, să Vă aducem prinosul nostru de recunoștință și mulțumire pentru grija deosebită ce ne-o purtați nouă și «Bisericii lui Dumnezeu pe care a cîștigat-o cu Însuși sîngele Său» (Fapte XX, 28) și dorim să Vă asigurăm că Vă ascultăm și Vă urmăm cu dragoste și supunere fiască, în unitate de idei și de acțiune, să ne menținem aceiași sîrguincioși următori și apărători ai spiritualității ortodoxe, moștenite de la înaintașii noștri și păstrată în Biserică, stîlpul și temeliala adevărului, care este una, sfîntă, sobornicească și apostolească. Totodată rugăm pe Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască zile îndelungate cu multă sănătate, putere de muncă, fericire și bună sporire în propovăduirea cuvîntului adevărului și în cîrmuirea turmei celei cuvîntătoare pe calea mîntuirii și să Vă păzească întru mulți ani».

În încheiere, luînd cuvîntul P. S. Episcop EPIFANIE, a salutat pe cei prezenți cu salutul creștinesc «Hristos a înviat» și totodată, a mulțumit P. C. Diac. prof. Petre Matei pentru frumosul cuvînt rostit în care a accentuat importanța praznicului de astăzi. În continuare, P. S. Sa a spus printre altele : «Ne-a ajutat Bunul Dumnezeu să petrecem Sfîntul și marele post cu sănătate și astăzi ne-am întîlnit împreună la această sărbătoare a bucuriei «Învierea Domnului». Cum este și normal și unii și alții greșim, dar totuși la acest mare praznic să ne gîndim la cîntarea bisericască care spune : «să iertăm toate pentru înviere», să fim mai buni, mai conștiincioși, întru împlinirea misiunii pastorale spre binele Bisericii străbune și al Patriei scumpe».

În încheiere P. S. Sa a transmis tuturor celor prezenți cît și familiilor multă sănătate, iar sfintele sărbători să le petreacă în pace și liniște.

După aceasta P. S. Episcop EPIFANIE înconjurat de preoțimea prezentă a oficiat slujba «celeia de a doua învieri» în catedrala episcopală în prezența unui impresionant număr de credincioși, la sfîrșit rostind un scurt cuvînt în legătură cu praznicul Învierii, adresînd tuturor credincioșilor creștinescului «Hristos a înviat», această solemnitate încheindu-se cu imnul arhieresc.

III. Conferințe.

1. Conferința administrativă din luna aprilie 1987

În perioada 7—10 aprilie a.c., la cele șase protopopiate din Eparhie s-au desfășurat lucrările conferinței ad-tive, avînd ca temă : «Răspunderea și rolul misionar al organelor parohiale în viața duhovnicească a enoriașilor».

Conferința de la protoieria Rîmnicu-Sărat din 7 aprilie a fost prezidată, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către P. C. Pr. Gheorghe Guță — consilier economic, iar cea de la protoieria Focșani din 7 aprilie a.c. de către P. C. Pr. Dionisie Grigore, consilier administrativ.

Conferința de la protoieria Pătirlagele din 8 aprilie a.c. a fost prezidată de către P. C. Pr. Nicolae Popescu, inspector eparhial, iar cea de la protoieria Panciu din 8 aprilie a.c., de către P. C. Pr. Dionisie Grigore, consilier administrativ.

Conferința de la protoieria Brăila din 9 aprilie a.c. a fost prezidată de P. C. Pr. Gheorghe Guță, consilier economic, iar cea de la protoieria Buzău din 10 aprilie a.c. de P. C. Pr. Nicolae Popescu, inspector eparhial.

Referatele întocmite și cercetate de comisiile de lectură au fost alcătuite judicios, iar preoții care s-au înscris la cuvînt au făcut completări prețioase pe marginea subiectului tratat.

Arătînd importanța subiectului tratat putem concluziona că s-a arătat atît rolul consiliului cît și al comitetului parohial care reprezintă factorii esențiali dintre preoți și credincioși. Pentru ca Biserica — această instituție divino-umană să prospere este nevoie de multă muncă, iar acest lucru nu-l poate face numai preotul singur, ci în strînsă colaborare cu organele parohiale, care prin viața și trăirea lor religioasă contribuie la sporirea și apărarea credinței străbune, a tradițiilor și obiceiurilor credincioșilor, iar prin dragostea și exemplul personal, membrii Consiliului și Comitetului parohial pot să contribuie la apărarea celorlalți credincioși de influențele prozelitismului sectar.

2. Conferința preoțească din luna mai 1987

Cea de a doua conferință preoțească din anul acesta, la cele șase protopopiate din Episcopia Buzăului s-a desfășurat în perioada 12—20 mai 1987, avînd ca temă: «Biserica Ortodoxă Română și contribuția ei la promovarea unității panortodoxe și a unității creștine» (cu prilejul împlinirii a 1200 ani de la Sinodul VII Ecumenic).

Conferința de la protoieria Pătirlagele s-a desfășurat la data de 13 mai 1987, fiind prezidată, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către P. C. Pr. Dionisie Grigore consilier ad-tiv, iar referatul a fost susținut de P. C. Pr. Eugen Cucu de la parohia Fundeni.

Conferința de la protoieria Pătirlagele s-a desfășurat la data de 13 mai 1987, fiind prezidată, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către P. C. Pr. Gheorghe Guță, consilier economic, iar referatul a fost susținut de către P. C. Pr. Costică Panaite de la parohia Goidești.

Conferința de la protoieria Buzău s-a desfășurat la data de 14 mai 1987, fiind prezidată de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu, Vicar ad-tiv, iar referatul a fost susținut de către P. C. Pr. Constantin Dușu de la parohia Merei.

Conferința de la protoieria Focșani, s-a ținut la data de 19 mai 1987, fiind prezidată, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către P. S. Gherasim, Arhiereu-Vicar, iar referatul a fost susținut de către P. C. Dumitru Ionescu de la parohia Jariștea.

Conferința de la protoieria Brăila s-a ținut la data de 20 mai 1987, fiind prezidată, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie de către P. C. Pr. Nicolae Popescu, inspector eparhial, iar referatul a fost susținut de către P. C. Pr. Ștefan Gheorghe de la parohia Victoria.

La protoieria Panciu conferința s-a ținut tot la data de 20 mai 1987 și a fost prezidată, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către

P. S. Gherasim, Arhiepiscop-Vicar, iar referatul a fost susținut de către P. C. Pr. Fănică Cioarec de la parohia Garoafa.

La toate protopopiatele preoții desemnați, de comisiile de lectură, au întocmit referate bine documentate, iar cei care s-au înscris la cuvânt au făcut completări prețioase.

P. S. Episcop Epifanie participând la conferința de la protoieria Paniciu a dat prețioase îndrumări preoților spunând printre altele :

«Conferința de astăzi este o aniversare a 1200 de ani de la ultimul Sinod ecumenic de la Niceea din 787, prin care Biserica creștină a statornicit pentru totdeauna cultul Sf. Icoane.

În cadrul întâlnirilor intercreștine și interortodoxe, ce au loc în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și ale Conferinței Bisericilor Europene, la cele panortodoxe sau pentru pace, la toate, Biserica Ortodoxă Română, prin ierarhii săi, prin preoți și profesori și-au adus contribuția din plin la rezolvarea unor probleme ce frământă Biserica și lumea de astăzi.

Tot în cadrul inițiativelor de apropiere dintre Bisericile Ortodoxe, o delegație a Bisericii noastre condusă de Întâistătătorul Patriarhiei Române P. F. Patriarh TEOCTIST însoțit și de alți ierarhi și clerici, a făcut o vizită frățescă Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol, unde s-au abordat și importante probleme cu privire la Sfântul și Marele Sinod, și de apropiere între creștini, în general. Iată deci că Biserica noastră, prin reprezentanții săi, este în plină acțiune și ca întotdeauna delegațiile noastre au reprezentat cu cinste peste graniță, și Biserica și credincioșii și țara. Să fim mândri de aceasta, iar lucrul acesta îl datorăm condițiilor de libertate de care se bucură Biserica noastră, condiții create de înalta conducere de stat în frunte cu Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu».

În încheiere P. S. Sa a îndrumat pe preoți să-și facă conștiincios datoria, și drept urmare în rindul tuturor credincioșilor să domnească pacea și buna înțelegere.

IV. *Cursuri misionare de scurtă durată*

La data de 4—8 mai 1987 în Eparhia Buzăului s-au organizat trei serii de cursuri cu preoții din parohiile misionare, la protopopiatele : Rm. Sărat, Brăila și Focșani.

Potrivit îndrumărilor Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române P. S. Episcop EPIFANIE a organizat aceste cursuri cu scopul ca preoții din parohiile misionare să-și adâncească și mai bine cunoștințele de doctrină.

Aceste cursuri au fost conduse de delegați ai Centrului eparhial după cum urmează : P. C. Pr. Teofil Dumitrescu la protopopiatul Rm. Sărat ; P. C. Pr. Dionisie Grigore la protopopiatul Brăila ; P. C. Pr. Nicolae Popescu la protopopiatul Focșani.

Prelegerile cu temele fixate de Centrul Eparhial, au fost susținute de profesori de la Seminarul Teologic Buzău și de preoți cu o bună pregătire teologică din cele trei protopopiate, făcându-se seminarizare după fiecare prelegere și lămurindu-se problemele nefințese.

Tot în această perioadă s-au făcut și exerciții de cântare omofonă cu cântăreții din toate parohiile protopopiatelor Rm. Sărat, Focșani și

Brăila sub îndrumarea P. C. Profesor Arhid. Tudor Mihalache la Rm. Sărat ; P. C. Diac. Prof. Petre Matei la Focșani și P. C. Arhid. Gabriel Sibiescu la Brăila.

P. S. Episcop Epifanie participînd la aceste cursuri a îndrumat pe preoții cursanți să-și adîncească cunoștințele teologice, să facă pastorație cu timp și fără timp, să fie exemple bune pentru păstoriții încredințați și să vegheze la păstrarea credinței și a datinilor străbune.

De asemenea, P. S. Sa adresîndu-se cîntăreților i-a îndrumat să fie ascultători și buni colaboratori ai preoților, să se îngrijească de curățenia și înfrumusețarea sfintelor locașuri, să pună cît mai mult în practică cîntarea omofonă la toate slujbele religioase, și mai ales la Sf. Liturghie.

În încheiere P. S. Sa a îndrumat pe toți preoții cursanți și pe cîntăreți să fie apărători ai credinței strămoșești și ai păcii.

*V. Din agenda de lucru a P. S. Episcop EPIFANIE
pe lunile : aprilie, mai, iunie 1987*

- 5 aprilie 1987** — a oficiat slujbă misionară la biserica parohiei Nehoiu, prot. Pătîrlagele. Tot în aceeași zi a făcut vizite canonice la bisericile : Siriu, cimitirul eroilor din aceeași parohie, Păltineni, Valea Lupului, Chirlești filiala parohiei Valea Lupului, toate din protopopiatul Pătîrlagele.
- 6 aprilie 1987** — a făcut vizite canonice la parohiile Tăbărăști I prot. Buzău, Filipești și Urleasca, prot. Brăila.
- 12 aprilie 1987** — a oficiat slujbă misionară la biserica parohiei «Sf. Împărați» din Brăila. Tot în aceeași zi a făcut vizită canonică la parohia «Sf. Ioan» din Brăila. Seara a participat la denia din catedrala episcopală.
- 13 aprilie 1987** — a participat la denia de la catedrala episcopală.
- 14, 15, 16, 17 aprilie 1987** — a participat la denii în catedrala episcopală.
- 19 aprilie 1987** — a oficiat slujbă de Sf. Paști în catedrala episcopală. Tot în aceeași zi a oficiat Vecernia (a doua înviere) și a primit pe salariații Centrului Eparhial și preoții din oraș cu prilejul acestui praznic.
- 20 aprilie 1987** — a oficiat slujbă misionară la biserica «Cuvioasa Paraschiva» din Buzău.
- 21 aprilie 1987** — a făcut vizite canonice la bisericile : Vernești, Nișcov, M-rea Ciolanu toate din prot. Buzău.
- 23 aprilie 1987** — a oficiat slujbă misionară la biserica parohiei Păltiniș, hirotessind «iconom stavrofor» pe preotul

Gheorghe Furtună. Tot în aceeași zi a făcut vizite canonice la bisericile : Bisca Rosiliei, Gura Teghii, Varlaam filiala parohiei Gura Teghii, toate din protoieria Pătârlagele.

- 24 aprilie 1987 — a oficiat slujbă misionară la M-rea Ciolanu (de Izvorul Tămăduirii).
- 25 aprilie 1987 — a făcut vizită canonică la biserica Vadu Pașii, protoieria Buzău.
- 25 aprilie 1987 — a oficiat Sf. Liturghie la catedrala episcopală din Buzău.
- 3 mai 1987 — a oficiat slujbă misionară la M-rea Rătești.
- 4 mai 1987 — a participat la cursurile misionare cu preoții și la exercițiile de cântare omofonă cu cîntăreții la propopiatul Brăila.
- 5 mai 1987 — a participat la cursurile misionare cu preoții și exercițiile de cântare omofonă cu cîntăreții la protoieria Focșani.
- 10 mai 1987 — a oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală.
- 12 mai 1987 — a făcut vizite canonice la metohul Dălhăuți și Casa de odihnă Rogozu.
- 14 mai 1987 — a însoțit delegația B.O.R. la aeroport, condusă de P. F. Patriarh TEQCTIST, care a plecat la Constantinopol, pentru a face vizită Patriarhiei Ecumenice.
- 15 mai 1987 — a făcut vizite canonice la bisericile : Gălbinași, C.A. Rosetti, Rușețu, Luciu, Cilibia din protoieria Buzău.
- 17 mai 1987 — a oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală.
- 21 mai 1987 — a făcut vizite canonice la bisericile : Gălbinași, Mînză filiala parohiei Cilibia, Vadu Pașii. Bîlhacu filiala parohiei Cotu Ciorii, C. A. Rosetti toate din prot. Buzău ; la bisericile Făurei și Jirlău din protoieria Brăila.
- 24 mai 1987 — a resfințit biserica «Sf. Gheorghe Nord» din Focșani hirotosind «iconom stavrofor» pe pr. Nicolae Dumbravă.
- 26 mai 1987 — a făcut vizite canonice la M-rile Ciolanu și Rătești.
- 28 mai 1987 — a oficiat slujbă misionară la biserica «Înălțarea Domnului» din Brăila și a făcut vizită canonică la biserica «Buna Vestire» din Brăila.
- 31 mai 1987 — a oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală din Buzău.

- 1 iunie 1987 — a făcut vizite canonice la biserica Bizighești, filială a parohiei Făurei, la noul sediu al Protopopiatului Panciu, biserica Sirbi, biserica Tufele toate din protoieria Panciu, la biserica nouă din Gugești, protoieria Focșani.
- 3 iunie 1987 — a făcut vizite canonice la M-rea Ciolanu, schitul Cetățuia și M-rea Rătești.
- 7 iunie 1987 — a resfințit biserica parohiei Mărunțișu, protoieria Pătirlagele, hirotosind «iconom» pe preotul Gheorghe Vasiloiu. Tot în aceeași zi a făcut vizite canonice la parohiile : Cislău și Cîndești din prot. Pătirlagele.
- 8 iunie 1987 — a oficiat Sf. Liturghie, cu prilejul hramului la M-rea Rătești.
- 13 iunie 1987 — a oficiat Sf. Liturghie, cu prilejul hramului, la biserica Poiana Mărului și a făcut vizită canonică la biserica Bicești, protoieria Focșani.
- 17 iunie 1987 — a făcut vizite canonice la metohul Dălhăuți, gospodăria anexă a Eparhiei și la biserica Cotești (fosta minăstire).
- 18 iunie 1987 — a participat la Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste.
- 19 iunie 1987 — a însoțit la aeroport delegația B.O.R. condusă de P. F. Patriarh TEOCTIST, care a plecat în vizită la Viena.
- 20 iunie 1987 — a făcut vizite canonice la M-rea Ciolanu și Rătești.
- 21 iunie 1987 — a oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală din Buzău.
- 24 iunie 1987 — a oficiat slujbă misionară la biserica de la Rogozu, cu prilejul hramului.
- 27 iunie 1987 — a făcut vizite canonice la minăstirile Ciolanu și Rătești.
- 28 iunie 1987 — a oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală din Buzău.
- 29 iunie 1987 — a făcut vizite canonice la bisericile : Rubla, Boldu, Băile, Balta Albă, protoieria Rm. Sărat, la bisericile: Gradiștea, Salcia Tudor, Gulianca, Latinu, Voinești filiala parohiei Latinu, Sf. Mina, oraș Brăila, Radu Negru, oraș Brăila, Lacu Sărat și Urleasca, toate din protoieria Brăila.
- 30 iunie 1987 — a prezidat ședința Consiliului Eparhial, Consfătuirea cu protopopii, misionarii protopopești și contabilii protoieriilor.

VI. Slujbe arhieresti misionare, vizite canonice și administrative

În lunile aprilie, mai și în prima lună de vară — iunie, timpul devenind favorabil, a dat posibilitatea P. S. Episcop EPIFANIE și P. S. Gherasim, Arhiepiscop-Vicar să officieze mai multe slujbe arhieresti-misionare precum și vizite canonice și administrative după cum urmează :

a) Slujbe arhieresti misionare la parohiile : Nehoiu, Păltiniș, Pătirlagele din protoieria Pătirlagele ; la parohiile : Sf. Gheorghe, Cuvioasa Paraschiva, Gîrlași, Buna Vestire (Banu) din protoieria Buzău și M-rea Ciolanu tot din protoieria Buzău ; la parohiile : Sf. Împărați, Buna Vestire, Radu Negru, Înălțarea Domnului din protoieria Brăila, la parohiile : Dumitrești și fostul schit Poiana Mărului din protoieria Focșani, la parohiile : Mănăstioara și Soveja din protoieria Panciu.

b) Vizite canonice și administrative la parohiile : Budișteni, Dara, Monteoru, Gomoiești, Săhăteni, Stilpu din protoieria Buzău ; la parohiile : Brărăști, Pătirlagele, Buda, Cislău, Tronari, Viperești, Ciuta, Siriu, Păltineni, Valea Lupului din protoieria Pătirlagele ; la parohiile : Jitiă, Sf. Ioan-Focșani, Milcovul, Bordești, Cîndești, Lăstuni, Dumitrești din protoieria Focșani ; la parohiile : Panciu, Mănăstioara, Cîmpuri, Soveja din protoieria Panciu ; la parohiile : Adormirea Maicii Domnului — Rm. Sărat, Rîmnicelu, Măcrina, Puieștii de Sus, Pruneni, Roșioru, Ziduri, din protoieria Rm. Sărat.

Cu ocazia slujbelor arhieresti-misionare cît și a vizitelor canonice atît P. S. Episcop EPIFANIE cît și P. S. Gherasim, Arhiepiscop-vicar au îndrumat pe preoții slujitori de a fi păstori buni și veghetori la păstrarea dreptei credințe care dăinuie deodată cu poporul român, iar pe credincioși i-au îndemnat să frecventeze sfînta biserică în duminici și sărbători, să se preocupe de buna gospodărire a sfintelor locașuri și să fie buni cetățeni, lucrînd fiecare la locul de muncă, conștiincios, contribuind la înflorirea și prosperitatea patriei.

VII. Consiliul Eparhial

La data de 30 iunie 1987, a avut loc ședința Consiliului Eparhial, condusă de P. S. Episcop EPIFANIE, ca președinte, la care a participat, P. S. Gherasim, Arhiepiscop-Vicar, membrii de drept ai Consiliului Eparhial, precum și părinții protopopi cu drept consultativ care nu fac parte din Consiliul Eparhial.

La începutul ședinței P. S. Episcop Epifanie, a salutat prezența părinților protopopi, a preoților misionari, d-lor contabili de la protopopiate, d-lor inspectori de specialitate, iar la momentul potrivit și a membrilor civili ce fac parte din Consiliul Eparhial.

În prima parte a ședinței s-a analizat cu d-nii contabili și d-nele contabile de la protopopiate, problemele financiare de la protopopiate, scoțîndu-se în evidență atît părțile pozitive, dar mai ales deficiențele constatate la unii preoți și măsurile luate pentru îndreptarea lor.

În continuare, s-a analizat activitatea părinților misionari pe semestrul I 1987, constatîndu-se că deși de la Centrul Eparhial se depun eforturi sporite de toți factorii de răspundere și în special de P. S. Episcop

EPIFANIE și P. S. Gherasim, Arhiereu-Vicar care se ocupă de problema misionară, totuși unii dintre preoții misionari trebuie să depună mai multe eforturi pentru îmbunătățirea activității misionare, să se deplaseze în parohiile misionare pentru a impulsiona activitatea preoților parohi și acolo unde e cazul să se facă cunoscute, în conferințe, scăderile acestora pentru îndreptarea lor.

De asemenea, s-a făcut o analiză pe scurt a activității P. C. Protopopi, scoțindu-se în evidență mai ales deficiențele constatate la unele parohii din cauza lipsei de preocupare din partea preoților respectivi.

P. S. Episcop Epifanie a atras atenția P. C. Protopopi să fie mai atenți asupra problemelor administrative și gospodărești din raza protopopiatului respectiv, să controleze mai des în special preoții certați cu disciplina, cu scăderi morale și deficiențe financiare pentru a putea fi îndreptați la vreme.

În partea a doua a ședinței P. C. Secretar eparhial a dat citire hotărârilor luate de Permanență, ele fiind ratificate de către Consiliul Eparhial.

În continuare, s-au rezolvat lucrări de ordin administrativ-bisericesc ca : numiri și transferări de preoți și cîntăreți la parohii, iar la sectorul economic s-au rezolvat probleme ca : acordarea de ajutoare unor parohii pentru lucrări de reparații și de pictură, aprobări întrajutorare între parohii, dotații pentru lucrări la mînistirile din Eparhie, expriieri terenuri, aprobarea unor oferte pentru diferite lucrări ale Eparhiei, etc.

În sfîrșit, P. S. Episcop Epifanie, a mulțumit tuturor membrilor Consiliului Eparhial pentru participare și pentru buna rezolvare a lucrărilor.

La agapa frățească unde au participat toți membrii Consiliului Eparhial, P. C. Pr. Teofil Dumitrescu, Vicar ad-tiv a rostit un emoționant cuvînt cu prilejul împlinirii a 5 ani de slujire a P. S. Episcop Epifanie la Buzău, spunînd printre altele : «Ședința Consiliului Eparhial de astăzi s-a desfășurat într-o atmosferă sărbătorească, prin faptul că a avut loc în preajma zilei de 4 iulie, zi în care se împlinesc cinci ani de cînd scaunul vlădicesc de la Buzău, rămas vacant prin plecarea P. S. Episcop Antonie la Sibiu, ca Mitropolit al Ardealului, a fost ocupat de Prea Sfinția Voastră.

La împlinirea acestor cinci ani de deosebită activitate pastoral-misionară, cultural-socială și economic-gospodărească în fruntea acestei de Dumnezeu păzite Eparhii a Buzăului, Consiliul Eparhial, mînat de profunde sentimente de dragoste, respect și afecțiune-filială Vă aduce cele mai sincere omagii, profundă recunoștință, alese mulțumiri și urări de sănătate pentru grija ce ne-o purtați, conducînd cu înțelepciune și devotament destinele Eparhiei noastre. Acești cinci ani ne înfățișează o lucrare și o muncă de neînchipuit, pătrunsă de un duh înnoitor, duh însoțit de minte plină de înțelepciune și prudență, de o inimă caldă și înțelegătoare, de o voință tare și neșovăitoare.

«Întru mulți și fericiți ani Prea Sfințite Părinte Episcop».

Luînd cuvîntul P. S. Episcop Epifanie a mulțumit P. C. Vicar pentru cuvîntul rostit spunînd printre altele :

«Aceste realizări se datoresc nu numai mie, ci și colaboratorilor de la Centrul Eparhial, părinților protopopi și tuturor credincioșilor din Eparhie și acestea nu ar fi fost posibile dacă nu am fi avut condiții create de conducerea țării noastre. Șintem recunoscători Conducerii de Stat și Onor Departamentului Cultelor prin publicarea unor lucrări din anii anteriori, iar din anul acesta amintim lucrarea Părintelui Radu Antofie «Cîntări bisericești și populare», «Minăstiri din Eparhia Buzăului» a pr. Gabriel Cocora, «Biserici de lemn» de pr. Horia Constantinescu, «M-rea Ciolanu», lucrări ce pun în valoare trecutul nostru istoric și care dovedesc preocupările înaintașilor noștri și continuitatea noastră pe aceste meleaguri ale Patriei noastre și în această zonă a Buzăului».

În încheiere P. S. Episcop Epifanie a mulțumit încă o dată tuturor colaboratorilor în mod deosebit P. S. Gherasim și d-lor Inspectori de specialitate ai cultelor pentru buna colaborare în slujba Bisericii, a Patriei și a noastră a tuturor.

VIII. Hirotonii de preoți 1 ianuarie — 30 iunie 1987

1. Porceanu C. Viorel — licențiat în teologie, parohia Bordei Verde, protoieria Brăila, județul Brăila, hirotonit diacon la 4.04.87, hirotonit preot la 5.04.1987.

2. Badiu I. Ion — absolvent de seminar, parohia Burca, protoieria Panciu, județul Vrancea, hirotonit diacon la 5.04.1987, hirotonit preot la 12 aprilie 1987.

3. Lupu Gh. Meluță, licențiat în teologie, parohia Soveja, protoieria Panciu, județul Vrancea, hirotonit diacon la 16 mai 1987, hirotonit preot la 17 mai 1987.

IX. Decese preoți

† Preotul Robe Moroianu

După o grea suferință la data de 26 mai 1987 a încetat din viață preotul Robe Moroianu de la parohia Gura Dimienii, protoieria Buzău.

S-a născut la data de 20 decembrie 1941, în com. Vintilă Vodă satul Gura Dimienii, din părinții Iordache și Maria Moroianu. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal unde a urmat și cursurile școlii primare și cursul gimnazial de 7 ani.

După absolvirea celor șapte clase, fiind singurul copil, bunii săi părinți fiind oameni evlavioși și cu frică de Dumnezeu, i-au îndreptat pașii fiului lor către Seminarul Teologic, dorind să-l facă preot. Astfel că, în anul 1955 tînărul Robe Moroianu reușește la Seminarul Teologic din Buzău pe care-l absolvă în anul 1960. În același an susține examenul de admitere la Institutul Teologic Universitar București, iar în anul

1964 devine licențiat. După terminarea Institutului Teologic și pînă în anul 1972 a fost încadrat ca profesor de limba latină și limba franceză la liceul teoretic din Beceni, unde a activat conștiincios, fiind apreciat de elevi și autoritățile locale.

În anul 1969 s-a căsătorit cu d-ra Eugenia Popa din Ulmeni, profesoară de limba română la liceul din Beceni, din a căror căsnicie au rezultat doi fii : Constantin-Nicolae și Cristian.

La data de 1 septembrie 1972 este hirotonit preot pe seama parohiei Greceanca, protoieria Buzău, în anul 1975 august 1 s-a transferat la parohia Vintilă Vodă unde păstorește pînă la 1 august 1983, cînd se transferă la parohia Gura Dimienii în satul natal. La toate cele trei parohii a depus strădăniile avînd realizări pe plan pastoral, social și gospodăresc.

Slujba înmormîntării a avut loc pe data de 29 mai, la care a participat un sobor de 18 preoți, precum și credincioși din parohiile Greceanca, Vintilă Vodă, Gura Dimienii și de la parohiile învecinate.

După terminarea slujbei, P. C. Protoieriu Dima Stamate a transmis sincere condoleanțe din partea P. S. Episcop Epifanie familiei îndoliatăe, iar preoții Constantin Predoiu s-a referit la slujirea preotească, P. C. Pr. Ion Boroianu și Nicolae Ionescu au accentuat buna comportare a colegului atît în școală cît și în facultate.

După slujba de prohodire sicriul cu corpul neînsuflețit al preotului Robe Moroianu a fost dus de preoții slujitori și colegi în sunetul duios al clopotelor, fiind depus în cavoul familiei din parohia Gura Dimienii.

Veșnică să-i fie amintirea și pomenirea !

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu dreptii !

† *Preotul Petre Răduță*

La data de 30 mai 1987, a încetat din viață preotul pensionar Petre Răduță.

Preotul Petre Răduță s-a născut la data de 25 septembrie 1907, în com. Tomșani, județul Prahova, din părinții Costea și Maria Răduță. Școala primară a făcut-o în satul natal între anii 1915—1920, după care a urmat Seminarul Central din București, între anii 1920—1928, iar facultatea de teologie a urmat-o între anii 1940—1945, devenind licențiat. La data de 24 mai 1929 se căsătorește cu d-ra Constanța Siboiu din Tomșani din a căror căsnicie a rezultat doi fii și o fiică : Ioan, Petre și Virginia. În anul 1930 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Tâtaru, județul Prahova. S-a transferat la 1 dec. 1933 la parohia Munteoru Episcopiei Buzăului unde funcționează pînă la 1 iunie 1936, cînd se transferă la parohia Gura Sărății unde activează timp de 50 ani pînă la 1 aprilie 1986, data pensionării.

A fost un preot model din punct de vedere pastoral și gospodăresc restaurînd biserica, și înnoind pictura după cutremurul din 1977, bun

Indrumător și sfătuitor al credincioșilor, fiind apreciat de organele superioare bisericești prin acordarea rangului de «iconom stavrofor».

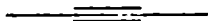
Slujba înmormântării s-a oficiat la data de 2 iunie 1987 la care a participat 11 preoți și un număr important de credincioși.

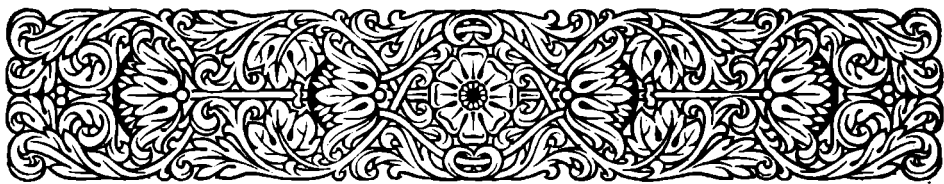
La sfârșitul slujbei P. C. Protoiereu Dima Stamate a transmis condoleanțe sincere familiei îndoliate din partea P. S. Episcop Epifanie, preotul Gheorghe Burhală, parohul parohiei Gura Sărății, a vorbit despre activitatea preotească a defunctului, iar preotul Constantin Dumitru a trecut în revistă viața și activitatea pilduitoare și deosebită pe tărîm pastoral și gospodăresc a celui dispărut.

După slujba de prohodire, sicriul cu corpul neînsuflețit a fost depus în cavoul familiei din cimitirul parohial Gura Sărății.

Dumnezeu să-l ierte și cu dreptii să-l odihnească !

Pr. DIONISIE GRIGORE

NOTE ȘI RECENZII

Preot Gabriel Cocora, *Episcopia Buzăului, o vatră de spiritualitate și simțire românească*, ed. Episcopiei Buzăului, 1985, 446 pagini text + 104 ilustrații alb negru.

Cercetînd mai întîi tabela de materii (cuprinsul) din sfîrșitul acestei deosebit de interesante și atrăgătoare lucrări, cititorul intuieste că pentru fiecare din cele cinci titluri și chiar pentru oricare din cele nouăsprezece subtitluri, distinsul autor a folosit procedee diferite în compunere, singure sau combinate cu măiestrie, adecvîndu-le după caz și în-gemănîndu-le într-un tot unitar, după o logică imposibil de fisurat. În ansamblu este o lucrare ordonată pe idei.

Cuvîntul înainte, cumpănit și limpede ca roua dimineții, aparținînd Prea Sfinției Sale Epifanie Norocel, episcopul Buzăului, precizează că lucrarea a fost încredințată prea cucerniciei sale părintelui Gabriel Cocora, «cunoscut istoric bisericesc și fecund cercetător al trecutului cultural buzoian»... Este o alegere cum nu se poate mai fericită. Sigur că cele peste 70 de articole și studii, apoi cele opt lucrări în volume apărute, ale părintelui Cocora, adevărate pietre de temelie ale acestei monografii istorice, nu au constituit singurul criteriu al alegerii. Mai presus de toate șed viața însăși a autorului, personalitatea și munca asiduă de zi cu zi și care acoperă constant cei peste 50 de ani de talentat «con-deier» în spiritul adevărului și frumuseții, conducîndu-l la această sinteză.

Cît despre necesitatea imperioasă a unui atare studiu despre Episcopia Buzăului, ea s-a făcut simțită de multă vreme dar nu s-a realizat, probabil, pentru că cei din trecut nu au avut la îndemînă nici timpul și mai ales cunoștințele bogate de astăzi și de care era absolută nevoie. Poama abundentă a viei s-a copt încă și Prea Sfințitul Epifanie, întrezărind momentul optim și vierul vrednic de a-l săvîrși, a binecuvîntat culesul.

S-a opinat într-o relativ recentă istorie că zona, în care avea să se dezvolte orașul Buzău, s-a bucurat de o «neîntreruptă locuire umană, din paleolitic»... și pînă astăzi. Este exact ceea ce a căutat să dovedească, și mai elocvent, meticolosul autor, pentru întreaga zonă a carburii Carpaților, amintind de cultura Criș la Gherăseni și Băești, cultura Gumelnița, printre altele, chiar «pe teritoriul orașului Buzău.» și în multe

alte puncte, de urme neîndoielnice ale epocii bronzului și fierului, când populațiile conlocuitoare sau în trecere, încep a avea numiri în istorie, pînă ce se ajunge la «dacia liberi — Carpilor» cei mîndri de libertatea și independența lor, spre exemplu la Pădureni — Vrancea sau Istrița etc. Aceștia, mai maleabili și așezați, au reușit să asimileze «treptat numeroase grupuri... migratoare și astfel, să contribuie la etnogeneza poporului român», practicînd în cascadă cultul soarelui, zalmoxismul și, în sfîrșit, creștinismul.

Adus în zonă și prin filonul roman cu probe neîndoielnice în castru de la Pietroasa, la începutul secolului al III, a.e.n., în cimitirele cu morminte creștine din secolul al IV-lea, în emblematica creștină (matrița pentru cruciulițe de la Merei sau ceramica cruceată), creștinismul își dovedește prezența viguroasă în secolul al IV-lea. Faptul că noua credință s-a răspîndit rapid, iar creștinii din zonă erau numeroși este dovedit și de surse scrise, pe lîngă cele arheologice, ca cele ce amintesc de episcopatul lui Teofil, înaintașul și învățătorul lui Ulfila în Gothia. Altă sursă o constituie pacea dintre imperiul roman de răsărit (Constantin cel Mare) și goții în anul 332, cînd creștinismul de la nord de Dunăre a căpătât consolidarea libertății sale. Chiar cruntele prigoane, urmate sub Aorich și apoi sub Athanasie, dovedesc forța spirituală consolidată și organizată a bisericii creștine care a reușit să depășească această perioadă. Martirajul sfîntului Sava capădochianul, supranumit și Gotul, săvîrșit prin înecare chiar în riul Buzău, în aprilie 372, atestă și mai mult građul de organizare al acestei biserici. Prin aceasta se dovedesc și puternicele legături ale creștinismului românesc cu Biserica răsăritului, cu Bizanțul (monede bizantine din sec. al XI-lea cu emblematică creștină de la Calvini).

Toate acestea dovedesc, odată în plus, adevărul fundamental că poporul român din eparhia Buzăului sau de oriunde pe întinsul patriei și-a apropiat și menținut ortodoxismul, caracteristică de nezdruincinat și definitorie, încă de la începutul etnogenezei sale. S-a născut creștin ortodox.

Odată cu înmulțirea populației și cu dezvoltarea sa social-economică, trebuia să apară locașurile de cult, cum sînt cele rupestre de la Bozioru. Dar cite bisericuțe de lemn trebuie să fi existat în colectivitățile din zonă, cîți preoți ortodocși și chiar episcopi, itineranți sau cu sedii în centrele cnezatelor, dacă papa Grigore al IX-lea i-a calificat «falsi» și contra cărora se plîngea cu vehemență că reușeau să convertească la ortodoxism, chiar pe ungurii și teutonii din eparhia Cumaniei, deci și de pe teritoriul de astăzi al eparhiei Buzăului ?

Una din probele logicii de care dispune autorul este prezumția irrefragabilă că Episcopia Buzăului a fost înființată neîndoielnic în anul 1500, avînd ca premise anul 1499 (întîlnirea voievodului Radu cel Mare, cu fostul patriarh Nifon, cînd a și fost adus în țară) și anul 1500 cînd s-a ținut sinodul de creare a celor trei eparhii ale Țării Românești, printre care și eparhia Buzăului. Este de înțeles că tot atunci i s-au fixat competența canonică («hotărîta și rînduita» pentru îndreptarea bisericii după canoane, pravile și așezămintele apostolilor) și teritorială, nu «cît vor birui» (în sens teritorial), ci limitată precis. Limitele s-au dovedit mai

tîrziu cu hrisovul din 17 septembrie 1543 al lui Radu Paisie Voievod, județele : Buzău, Rîmnicu-Sărat, Secuieni și Brăila.

Sigur că în cei peste 450 de ani, aceste limite au suferit modificări sub presiunea evenimentelor (raiaua Brăilei, desființarea județului Saac, înființarea episcopiei Dunării de Jos, apoi și Episcopiei Tomisului). În 1968, Sfîntul Sinod a hotărît ca eparhiei Buzăului să-i revină județele Buzău, Vrancea și Brăila.

Aceeași logică subtilă a desfășurat părintele Cocora și în stabilirea primului ctitor al bisericii episcopale, însuși Radu cel Mare Voievod, sub care s-a înființat și instituția, bazat în principiu pe pisania din 1649, cînd catedrala a fost reinnoită de Matei Basarab și pe faptul că toate variantele pomelnicului de la Episcopie, încep cu «Radu», apoi cu «Matei și Elena Doamna». Opinia lui B. Iorgulescu despre inexistența bisericii episcopale pînă în 1649 nu avea acoperire.

Alt argument susținător al primei ctitorii de către Radu cel Mare îl constituie «perfecta asemănare» de plan și elevație ale acestei biserici cu catedrala mînăstirii Dealul, tot ctitorie a aceluiași Radu. Și mai era ceva : nu se putea întemeia o eparhie fără a avea o biserică proprie.

Despre componența inițială a complexului episcopal, cu caracterul său canonic de mînăstire, nu se pot face decît presupuneri. Notele unor călători străini în trecere prin Buzău, arată că împrejmuirea incintei era de zid (1575), apoi de lemn (1605). Sînt indiciile că peste oraș se abătuseră deja cu distrugere, jaf și pîrjol turci, tătari, poloni sau unguri. Episcopia nu avea cum să se apere de asemenea dezastre. După o astfel de «varvaricească» împrejurare, Matei Basarab voievod și Doamna sa Elena au reinnoit din temelie biserica și probabil celelalte acareturi (1649).

Incendii ulterioare, din cauze naturale sau provocate de tătari și turci (1659, 1769), fac ca episcopia să apară iarăși «stricată și arsă de văpaia răzmeriței».

Abia din 1787 se păstrează o descriere amănunțită a complexului episcopal, în catagrafia (inventar) întocmită cu ocazia trecerii episcopului Cozma în funcția de mitropolit al Ungrovlahiei. Se aflau aici : biserica cea mare, o casă cu șase camere (casa arhierească), un paraclis neterminat, dar legat cu casa arhierească printr-un pîlmar, trapeza, mai multe grupuri de chilii, cu sau fără «șandramale», în față, paraclisul cel vechi, clopotnița, bucătăria (mengopia) cu jicniță (pivniță), grajduri, șoproane etc, incinta fiind împrejmuită de zid. Așezarea lor în teren, durată și modificările în timp s-au produs cu siguranță. A fi redată nu este de folos într-o recenzie. Interes deosebit prezintă aspectul de astăzi și părintele Cocora s-a întrecut pe sine, prezentîndu-l «cu meșteșug» numai în 8—10 pagini, pornind de la lucrările din prima jumătate a secolului al XIX-lea și completările din 1956 pînă astăzi.

Mai înainte de acestea intervenise, spre exemplu, episcopul Metodie care făcuse unele modificări bisericii «stricate de cutremur și oști». O transformare esențială a întreprins marele ctitor de biserici Chesarie, după prădările ce i s-au făcut, în «vremea răzvrătirii din 1821», ajutîndu-se de arhitectul Schlatter care «a mutilat stilul inițial». (De altfel și alți arhitecți străini au modificat stilul inițial în cea perioadă.

Ex. biserica Sfântul Gheorghe-Nou din București, «schimonosită» de arhitectul Xavier Villacrosse n.n.) Abia după un veac, avea să se descopere arhitectura cea veche și să se înceapă a fi readusă la parametrii arhitecturali actuali. De plan treflat, avînd adîncimea în ax de 27,40 m iar în axul absidelor laterale 15,50 m, catedrala este încinsă în exterior de un brîu dublu și zimțat din cărămidă. Cele două registre inegale, create de acest brîu, sînt ornate cu panouri în ramă și terminate în arcade. În cel de sus se află încastrate cele 5 traforuri pentru aerisire de la abside iar în cel de jos cele opt ferestre cu ancadramente de piatră sculptate. (Din acoperișul de tablă cresc turla cea mare de pe pronaos, prizmă cu 8 fețe — Pantocratorul — și cele două turle mici în 4 fețe de deasupra intrării. Cum se vede în splendida fotografie de pe prima copertă, turlele sînt, nu numai acoperite, dar și îmbrăcate cu tablă n.n.).

Pictura în frescă a fost renovată în 1834 și în chip «discutit» de pictorul Nicolae Teodorescu, conducătorul școlii de zugrăvi a Episcopiei și nepotul său Gh. Tattarescu, cu aprecieri de «valoroasă» pentru catapetează, ca și unele icoane.

Asemenea înnoiri s-au efectuat și la paraclis, odată cu instalația de încălzire centrală.

Casa arhierască, denumită «palat», după ce Matei Basarab a zidit o alta, datorită aceluiași cauze, a suferit inerente modificări și rezidiri ulterioare. Actualul palat domnesc, numit astfel, fiind destinat a primi oaspeți distinși (între care se pare a fi enumerați și domnitorul Alexandru Cuza sau Nicolae Bălcescu, n.n.) a fost rezidit de Chesarie. La înfățișarea mîndră de astăzi, așa cum se observă în ultima imagine din cuprins, cu cizelatul în sculptură foișor brîncovenesc, s-a ajuns prin osîrдіa ultimilor trei episcopi. Intrarea în pivniță, și scara spre foișor amintesc de vechile conace din zona subcarpatică (ex. conacul Ferekide de la Corbu). Unele indicii (arhitectura pivniței, resturi de inscripții pierdute) fac să se presupună că palatul ar fi fost rezidit cu ajutorul mărinosului Voievod martir Constantin Brîncoveanu.

Insemnătate deosebită are și clădirea Seminarului, în stil apusean cu parter și etaj, cu două fațade și frontoane, ornamentate cu firide, metope și trigliffe etc. S-a reținut, pe drept cuvînt, semnificația atrăgătoare a altor ornamente: figurile de daci și romani de deasupra ferestrelor de la parter, simbolizînd originea poporului român și elementele heraldice — capete de zimbrou (Moldova) și acvila cu ghirlande de flori (Țara Românească) — semantica Unirii, inspirată de episcopul Chesarie.

Mai sînt remarcate cu date istorice și descrieri: clopotnița, locuințele (chiliile) personalului, atelierul modern de luminări și tămîie, parcurile cu flori, grădinile cu pomi fructiferi și vie, aleile. Se reține în ansamblu modernizarea (luminatul electric, încălzirea centrală, ornamentația vegetală, căile asfaltate, aducerea unor părți din zidul înconjurător la aspectul inițial etc.) și înfrumusețarea complexului.

Printre inscripțiile de la centrul eparhial — importante surse istorice — reproduse de autor, se poate remarca mai întii vechea inscripție dispărută, și datată 30 august 1745 (Constantin Mavrocordat). Din ea se află că rezidirea din 1649 a fost realizată din temelie de Matei Basarab

Vodă și soția sa Doamna Elena, deoarece fusese «arsă și stricată de păgîni», avînd ca ispravnic pe jupan Moise (Cîndescu) vel spătar, iar rezidirea din 1745 de Metodie episcop.

În cea de deasupra ușii de la intrarea în catedrală, din 1834 s-au adăugat că episcopul Chesarie, găsind-o «stricată de cutremure și părăginită... și prădată de toate lucrurile mișcătoare»... a rezidit-o cu unele modificări și a împodobit-o «cu iscusită zugrăvială».

Pe glaful de la intrare se arată că în 1940 (3 secole de la rezidirea de către Matei Vodă) s-a renovat zugrăveala din timpul lui Chesarie de către Titel Benea și C. Mihalcea, cu fondurile Episcopiei. Altă renovare s-a făcut în 1982—83, primul an de arhipăstorie a Prea Sfințitului Epifanie, de către pictorul Gh. Zidaru, ca și pictura din paraclis.

În alte pisanii apar numele episcopilor: Antim Anghelescu, Metodie, Cozma, Costandie.

De pe morminte se rețin: Filotei «raposat» 16 august 1860; Dionisie «fost profesor... egumen la Sadova, Neamțu, episcop de Huși, apoi de Buzău, decedat 1873», sau Chesarie, născut 1784 și decedat 30 noiembrie 1846 ș.a.

Intrucît cronologia episcopilor eparhioți ai Buzăului, desfășurată pe 147 de pagini este astăzi cunoscută, fiind în fond o preluare din «Spiritalitate și istorie»..., se vor reține numai cîteva amănunte mai semnificative despre unii din cei 39 de episcopi. Astfel, *Luca din Cipru* — nr. 9 — adus probabil de Petru voievod Cercel, a fost ctitorul minăstirii Izvorani, unde se presupunea că ar fi fost înmormîntat. Autorul crede că mormîntul lui se află la Tîrgoviște. A fost vestit caligraf, miniaturist la nivel european. Apreciat în mod deosebit de Mihai Viteazul, acesta i-a încredințat misiuni diplomatice la principele Ardealului și la țarul Rusiei. Părintele Cocora îl caracterizează ca un strălucit ierarh.

Mitrofan — nr. 16 — originar din Bonțești, Slam Rîmnic, cunoscător «a tot meșteșugul tipografiei și îndreptării cuvintelor românești ostentoriu-diortositor», ajunsese episcop al Hușilor dar și tipograf la Iași. Partizan al politicii poloneze, a căzut în dizgrația voievodului Constantin Cantemir. S-a refugiat în Țara Românească. Apreciat de Cantacuzini, a luat parte la tipărirea Bibliei. Constantin Vodă Brîncoveanu i-a încredințat episcopia vacantă a Buzăului. «Pentru veghea sporită în această parte (marginea de răsărit), vast teritoriu de apărare și cu multe moșii brîncovenești și cantacuzinești, era nevoie de un devotat al acestora în fruntea eparhiei». A făcut parte din delegațiile diplomatice în discuțiile cu Duca Vodă. S-a îngrijit de o școală din Focșani și a tipărit o Psaltire pentru învățătura copiilor. S-a distins ca poliglot, traducător, gravor și tipograf. În această ultimă calitate, îi revine meritul de a fi instalat prima tipografie «domnească» la Episcopia Buzău. Sub veghea sa, s-au tipărit 31 de titluri, volume masive. Apreciat ca un creator de epocă, «epoca de afirmare a demnității naționale», Mitrofan rămîne unul dintre marii «creatori de limbă română, și nemuritor în cultura românească».

Metodie — nr. 22 — are meritul cultural de a fi redeschis activitatea tipografiei eparhiale, întreruptă cu 40 de ani mai înainte. Acolo s-au tipărit în timpul vieții sale 7 cărți de cult valoroase cu osîrdia și chel-

tuiala sa. Tot astfel a procedat dar cu copieri, cât a fost în București. Tot în domeniul cultural, se citează pentru grija ce a purtat celor două școli din incinta Episcopiei (greacă și slavă) și cea grecească de la Focșani. După cutremurul cel mare din 31 mai 1738 a reparat biserica și i-a făcut noi turle. A rezidit și bisericile din Cislău și Vintilă Vodă. Rămîne unul dintre cei mai merituoși episcopi.

Cozma — nr. 26 — fiu sufletesc al mitropolitului Grigore, a fost eclesiarhul Mitropoliei, apoi scurt timp egumen la mînăstirea Dealul. A păstorit 24 de ani la Buzău. A avut importante realizări culturale și gospodărești. A contribuit la tipărirea Psaltirei și a Mineielor de Rîmnic (1776). A repus în funcție tipografia episcopală, oprită iarăși 21 de ani. S-au tipărit, cu cheltuiala sa, șase cărți de cult a căror lipsă se simțea (1762—1769). A avut și o activitate diplomatică la ruși, sprijinind mișcarea de independență. A purtat o susținută campanie de restaurare a centrului eparhial și în eparhie (Cislău, schitul Boboci). A mărit veniturile și averea Episcopiei. Și-a format valoroși ucenici (mitropolitul Dionisie Lupu și Dositei, amîndoi buzoieni). A fost și mitropolit al Ungrovlahiei cu începere de la 1787. Ușile bisericii din Cislău, datorite de episcopul Cozma, unicate prin originalitatea, bogăția și frumusețea sculpturală în lemn de nuc, se păstrează în Muzeul Episcopiei.

Dositei Filitti — nr. 27 — cult, poliglot, cu dese călătorii peste hotare, uneori ca diplomat, «prea învățat» sau «homme de beaucoup d'esprit» s-a raliat la ideea de libertate și independență a poporului român. Un merit deosebit al lui Dostei a fost conservarea, traducerea și transcrierea documentelor, «amestecate și bălmejite», din cancelaria episcopală, în cele trei condici, aflate astăzi la Arhivele Statului București, ca și documentele înseși pe foi volante. Acestea constituie și sursa principală de informare a operei părintelui Cocora.

Chesarie Căpățînă — nr. 30 — și-a început arhipăstoria ca un vajnic admirator al revoluției din 1821, al trezirii conștiinței naționale și al Unirii. El a reconstituit centrul eparhial, a zidit sau reparat cel puțin 11 metoace sau biserici de mir (ex. Cislău, Suzana, Rătești etc.) El a socotit activitatea culturală o datorie a bisericii prin preoții și slujitorii ei. În 1834 a reînființat tipografia episcopiei care a desfășurat în timpul vieții sale o rodnică activitate. A acordat un larg sprijin școlilor. A fost caracterizat drept unul dintre cei mai luminați patrioți ai poporului român și faimos episcop al Buzăului.

Filotei — nr. 31 — a activat pentru renașterea culturală a poporului român prin biserică. A înființat o bogată bibliotecă a Episcopiei Buzăului, pentru moralul și «luminarea neamului». A reutilat tipografia lui Chesarie cu teascuri de fier, aduse de la Viena. Sub episcopatul său s-au tipărit aici 30 de titluri, din care 12 cu cheltuiala sa. În 1848 a înființat școala de grămățici de la mînăstirea Berca. A fost un susținător ardent al Unirii.

Ajungînd la Dionisie Romano — nr. 33 — pe mirenii Dimitrie Roman, din Săliștea Sibiului, se observă că autorul i-a destinat acestui scînteietor episcop cel mai mare spațiu, adică 23 de pagini în timp ce media pentru fiecare din cei 39 de episcopi ar fi ceva mai mult peste trei pagini. De ce? Pentru că episcopul Dionisie a lăsat în urma sa o încărcă-

tură istorică formidabilă, încît autorul a găsit potrivit să fie prezentat în cele 12 ipostaze, fațete definitorii ale excepționalului episcop.

Este suficient a se enumera acestea, pentru a nu se mai scrie despre tot cuprinsul : 1. *Om al școlii*, ca «profesor național» cu metode didactice înaintate, fie la școala începătoare din Buzău, fie la seminar sau alte școli ; 2. *Fondator al bibliotecii*, ca un «convins unionist și iluminist» (Ex. la Buzău, Sadova, Neamț, Academia R.S.R. etc.) 3. *Srijinitor al tiparului*, el însuși încercat și iscusit tipograf (la Buzău, Neamț, București sau a dat ajutor la Iași etc.) ; 4. *Editor* de numeroase lucrări personale sau ale altora, ori traduceri ; 5. *Publicist*, reproducîndu-i autorul, titlurile operelor pe cinci pagini cu litere mici, peste 100 de titluri ; 6. *Predicator* ; 7. *Adept al unui cler luminat*, înțelegînd ca preoții să fie cît mai luminați, dar să lupte pentru răspîndirea culturii și patriotismului ; 8. *Autor de rugăciuni*, folosite mai ales în abecedarele pe care le-a întocmit și tipărit ; 9. *Adept al unui monahism folositor societății*, cu deviza «roagă-te și muncește» pentru fiecare monah, adică și monahii să producă ; nu numai să consume ; 10. *Patriot și revoluționar*, militant pentru progres, libertate și unire, pentru care a suferit, moral și fizic, rigorile aresturilor și exilurilor ; și în sfîrșit, 12. *Filantrop*, întreținea pe cont propriu 12 elevi, daruri la Eforia Școlilor, Colegiul Sf. Sava, școlilor din Buzău, Făgăraș etc., motive pentru care a fost caracterizat «cel mai demn reprezentant al clerului...» sau «întîiul și singurul om al clerului».

Pentru toate acestea, și autorul a ajuns la concluzia că Dionisie Romano a rămas în analele eclesiastice și nu numai în acestea, ca «cel mai mare episcop al Buzăului... și în galeria marilor ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române». Mai trebuie subliniat faptul că din întreaga bibliografie selectivă pentru Dionisie Romano se amintesc nu mai puțin de 27 de articole ale părintelui Cocora, ceea ce întărește presupunerea că viața și opera acestui excepțional episcop l-a atras și pasionat. Trebuie de asemenea mărturisit că oricare dintre cei 39 de episcopi s-a apropiat mai mult sau mai puțin de ipostazele lui Dionisie, în unele întrecîndu-l, în altele egalîndu-l și în puține din ele nu a lăsat nici o urmă.

Autorul nu a uitat să amintească pe cei zece arhimandriți de scaun și pe cei opt vicari care au continuat munca arhimandriților. Printre vicari s-a aflat și preotul Gabriel Cocora — autorul — între 1968—1975.

Partea a doua a lucrării părintelui Cocora, «Viața culturală bisericească în eparhie», cuprinde 211 pagini, pline de sute și sute de cifre, nume, raporturi, aprecieri, așezate cu rost, un adevărat tezaur enciclopedic și erudit, dar și un labirint în care oricare recenzent, oricît de iscusit și talentat ar fi, cu greu ar afla firul Ariadnei cu care să se descurce onorabil, căci spațiul nu-i permite a sublinia îndeajuns meritele acestei lucrări.

Citînd constatarea făcută într-un tratat de istorie despre opera de culturalizare a poporului de către biserică, organizînd «cele dintii școli» în centre eparhiale sau mînăstiri, autorul trece direct la documente. Documente de acest fel amintesc de o școală la mînăstirea Menedic (1583 și 1693), apoi la Bradu (1722), la Bordești (1759) și la Grăjdana (1800).

După 1725 sînt evidențiate cele două școli din centrul episcopal : una slavo-română, alta greacă, apoi cea de la Focșani și Rîmnicu-Sărat, iar după 1800 cele din Mizil, Urlați, Vălenii de Munte și Bucov. N-au fost uitați nici grămăticii sau dascălii care organizau școli embrionare (Ex. Mavrodin și Gheorghe din Buzău, (Dragomir) la Bîscenii de Jos etc.

Urmează școli cu un grad oarecare de organizare și stabilitate, cum sînt : școala de grămătici de la centrul eparhial prin 1813, numită și «de candidați», mutată după 1834 la mînăstirea Berca și desființată în 1859 de episcopul Dionisie. Școli de acest fel «dionisiene» dar pentru monahi sau tineri frați, au luat ființă la schiturile Cislău (1853), Nifon (1861), Rătești (1861), Cotești (1867) și Bozioru (1871). Ultimele trei erau pentru călugărițe sau fete orfane și sărace.

Seminarul teologic, acest puternic bastion al învățămîntului ecleziastic al eparhiei, a fost înființat în 1836, sub episcopatul lui Chesarie, inițial cu 20 de elevi, și adăpostit în casele arhieresti. În 1838 a fost mutat în noul local ridicat de același episcop, în ființă și astăzi. Seminarul ca instituție a suferit două desființări în 1893 și 1948. Și-a reluat activitatea din 1954.

Era de așteptat ca autorul să țeară covorul fermecat cu nume de străluciți directori, profesori și foști elevi ai seminarului. Printre directori au fost menționați : Gavriil Munteanu, ajuns a fi cooptat printre «nemuritorii» membri ai Academiei R.S.R., pentru activitatea sa excepțională, și Luca Pavel Călăceanu. Un director cu totul distins a fost preotul C. Provian, în «perioada cea mai luminoasă», 1914—1922. Cu studii superioare în patru centre universitare germane, doctor în teologie la București, «a adus un suflu nou», înființînd la seminar o societate de lectură cu bibliotecă, corul, nelipsit la manifestările culturale, conferințe ce se țineau de profesori, în legătură cu alte instituții culturale. A înființat atrăgătoarea revistă «Muguri», revista seminaristilor, cu mulți colaboratori talentați și cotată la nivel înalt de critica vremii. Directorul C. Provian crease deci «un nou tip de școală».

Printre profesori se disting «D. Pîrliianu, D. Racoviță, Petre Suciu, pictorul I. Andreescu. Trei profesori de istorie au lăsat urme excepționale : N. A. Constantinescu, emulul lui N. Iorga, care a deprins elevii cu cercetări în toron, Aurelian Sacerdoțeanu, ajuns profesor universitar și director general al Arhivelor Statului și în sfîrșit Ion Ionașcu, ajuns profesor universitar și care a întocmit primele lucrări cu caracter istoric legate de Episcopia Buzăului.

Dintre foștii elevi, răposați, sînt amintiți Nicodim Ioniță, Olimp Căciulă, Gr. Popescu, toți doctori în teologie, directori de seminare sau în alte înalte funcții. Se reține și numele preotului Traian Ghica, fost director al Casei de Pensii a clerului și paroh al bisericii Sfîntul Gheorghe Nou din București.

Se remarcă și foștii elevi cu talente literare, colaboratori la «Muguri» și alte reviste, ex. preotul Horia Constantinescu, (fecund cercetător cultural și începătorul istoriei satelor de pe valea Bîsca Chiojdului, colecționar de documente vechi, marcant «condeier» și talentat poet, eseist, retor, cu continuă și îndelungată prezență în publicațiile clesias-tice n.n.), ca și părintele Cocoșă, care îl citează deseori în lucrările sale.

Se mai reține și numele fostului diacon C. Sănulescu-Verna, (desenator foarte talentat încă din clasele începătoare ale seminarului, pictor așezat, se pare în Lugoj. n.n.).

Episcopia Buzăului a pregătit și cadre auxiliare în școala de cîntăreți, înființată în 1893.

Cît despre activitatea tipografiei episcopale, este mai potrivit a se reproduce un pasaj al autorului. «Activitatea acestei tipografii, deși scurtă, doar 36 de ani, desfășurată, în schimb, într-un lung interval de ani, 182, se situează pe loc fruntaș, prin aceea că : a tipărit cărți care, pînă atunci, circulau în manuscris : Mineie, Triod, Penticostar, Octoih, Prohod etc. ; a tipărit Biblia, mare eveniment tipografic ; a tipărit un ciclu de cărți de psaltichie, ceea ce n-a făcut în epocă altă tipografie bisericească ; a tipărit pentru prima oară, Apostolul și Evanghelia, «cu litere strămoșești» și Mica Biblie ; a tipărit manuale școlare și a avut un tipograf de renume europeană Mitrofan, care a tipărit capodopere ale vechii noastre tipografieri».

Din șirul lung, desfășurat pe 50 de pagini, al cărților tipărite circa 133 titluri în tipografia Episcopiei Buzăului, se reține de asemenea, cîteva dintre ele ca exemplu, textele autorului, în întregime, prezintă însă interes și pentru bibliofili.

Prima carte citată este *Pravoslavnică mărturisire*, tradusă din grecește, la inițiativa voievodului Constantin Brîncoveanu Basarab, de cronicarul său Radu Greceanu și ispravnic, în «tipografia Domnească a Episcopiei de la Buzău, la 3 decembrie» 1691.

Cele 12 volume ale mineiilor, cu cheltuiala aceluiași Domn, tipărindu-le însuși «chir Mitrofan» episcopul sau pe alte cărți «pren osteneala a însuși Episcopul de Buzău, Chir Mitrofan».

Sfînta și dumnezeiască liturghie, 1702, «cu toată cheltuiala prea cinstiului jupan Șerban Cantacuzino vel paharnic» (primul soț al Andreia-nei, din familia Fălcoianu, ctitoră a minăstirii Banu din Buzău în 1772. n.n.).

Bucoavna pentru învățatura copiilor, 1832.

Cazanii, 1834 «în tipografia episcopiei... cea din nou (adusă) de însuși (Chesarie episcop) sistisită».

Abețedar românesc (1834 ?) autor fiind irodiaconul Dionisie Romano, pe alte cărți «profesorul național din Buzău».

Sfînta scriptură pe scurt, 1836, tilmăcită «din grecește de Eufrosin Poteca arhimandrit «Motrean».

Apele metalice ale României mari, 1837 de «Ștefan Vasilie Episcopescu, doctorul politiei Bucureștilor».

Scurtare de aritmetică, 1835, de arhimandritul Dionisie Romano.

Biblia sau testamentul vechi și nou (în 5 volume) 1854—1856, cu cheltuiala «D. D. Filotei, Cavaler al ordinului Sf. Vladimir, clasul al treilea», în timp ce armile rosești ocupau prințipatul nostru».

Viața și 183 fabule ale lui Esop, 1857.

Ultima, *Principii generale de înțelepciune, 1871*, cu extrase din «Vestitorul Bisericesc» din 1839, redactat de profesorii Dionisie Romano și Gavriil Munteanu.

Deosebit de interesante și originale sînt comentariile părintelui Cocora pe tema «Circulației cărții de Buzău». Deși cu «o prezență mai slabă» în Transilvania, cartea buzoiană a servit puternic și activ «la politica de culturalizare, de menținere a ideii de unitate și păstrare a credinței ortodoxe», contra catolicismului, prin uniația din 1700, cauză pentru care Brîncoveanu, ajutat de Mitrofan episcop, a tipărit și răspîndit Pravoslavnica mărturisire în 1691.

Exemplarul dăruit de spătarul Mihail Cantacuzino — proprietarul domeniului Recea, din Făgăraș, preotului din Hudac, a circulat și prin satele Salovestru din Gurghiu, Singer, Luduș, Sidirești, (Mireni) lîngă Sighișoara (1791).

Alte cărți buzoiene s-au identificat la Schei, Alba Iulia, Drăguș, Taplița, Rășinari, Ribița, Vălișoara, Bistrița-Năsăud, în Bihor, Maramureș, Banat, în Moldova și chiar peste Prut. Autorul a reușit chiar performanța să constate că 30 de cărți buzoiene indicate cu titlurile lor au circulat prin Transilvania și au fost identificate (aprecierea noastră) în peste 70 de localități de acolo.

Iată de ce neobositul autor l-a citat pe savantul martir N. Iorga care, susținînd menirea cărții bisericești «să străbată orice graniță politică», ducea cu ea «identitatea de credință, de datină... de grai și grafie» și dăruia neamului nostru de oriunde «unitatea firească și legitimă»...

Despre clerici cărturari, începînd cu episcopul Mitrofan sînt menționați apoi dascălul de slovenie Vasile de la Episcopie, cunoscut mai ales ca traducător și scriitor de acte, dascălul Naum Rîmniceanu, Radu grămăticul, Popa Nan de la Pleșcoi sau Rafael monahul de la Dălhăuți. S-au aflat centre sau școli de copîști: minăstirea Găvanele sau Poiana Mărului, (ultima semnalată și de pana măiastră a părintelui academician doctor în teologie Paul Mihail n.n.).

Se amintește de asemenea despre crearea, folosirea și răspîndirea literaturii teologice în eparhie, deseori cu scop misionar, asupra căreia s-au aplecat toți episcopii Buzăului și o mulțime de preoți: Anastasie R.Brăileanu, Cosma Moșescu, I. N. Vasilescu, C. Provian, A. C. Cosma etc. De altfel aceasta se poate desprinde și din faptul că Episcopia Buzăului a editat din 1920 și pînă astăzi cel puțin 210 titluri, aparținînd ierarhilor și preoților din eparhie, titluri reproduse și de autor.

În eparhia Buzăului a înflorit și o presă bisericească, bine marcată. De altfel, «Buzăul are privilegiul de a fi leagănul presei bisericești din țară» iar ca «părinte» al acestei ziaristice pe ierodiaconul, pe atunci, Dionisie Romano.

Inițiind prima gazetă «Vestitorul bisericesc» și asociindu-se cu profesorul Gavriil Munteanu, au putut-o edita din decembrie 1838 și pînă în 1840, în 51 de numere. Majoritatea preoților de atunci, avînd «un nivel cultural foarte scăzut», îl refuzau, pentru că «mijloacele nu-i iartă» sau că «duhul lor nu-i ierta ca să înțelegem ce cuprinde în ele, măcar că sînt scrise în românește». Dar și pe inițiatori nu-i ierta lipsa de bani. «Innoirea», avînd ca inițiator, redactor și director pe preotul Ioachim C. Stănescu din Găvănești-Buzău, cu scopul declarat de unire a tuturor preoților și a tuturor românilor. Revista a apărut lunar între 1912 și 1919.

«Ingerul» despre care se poate spune că a făcut epocă, inițiată de episcopul Ghenadie și un comitet de 30 de preoți, cu îmbunătățiri în format și hîrtie, dar mai ales în conținut, prin apariția unor colaboratori din ce în ce mai culți și mai dotați. A avut o viață rodnică de 19 ani cu trei întreruperi. Mai sînt amintite încă 15 reviste apărute fie în Buzău, fie în alte localități ale eparhiei.

Sub titlul al III-lea, «Mînăstiri în eparhie» autorul constată în eparhie cel «mai mare (număr) de biserici și mînăstiri decît oriunde în țară, în secolul al XVI-lea, peste 130, distribuite în șapte zone ale eparhiei de astăzi, ajungînd la concluzia că în această zonă s-a desfășurat, încă din «secolul al IV-lea, o puternică și influentă viață monahală».

A stăruit asupra vieții mînăstirești de astăzi, în fapt cu referire la cele trei mînăstiri existente în eparhie.

Mînăstirea Ciolanu, ctitorită prin 1570 de Dumitru Ciolan din Buzău și rudele sale. Soreștii din Vernești. În 1625 a fost închinată mînăstirii rumeliote Dusico, unde era închinată și mînăstirea Banu. S-a practicat sihăstria. Se practica meșteșuguri. A avut o școală de cîntăreți. Este posesoarea a 45 manuscrite și a unei biblioteci de 1500 de volume, din care provine și Tetraevanghelul lui Coresi, aflat astăzi la biblioteca Academiei R.S.R. Are în grijă șapte biserici, dintre care Cetățuia, biserică din piatră în stil neoclasic, foarte frumoasă și Nifon, astăzi spital de boli nervoase.

Mînăstirea Rătești, menționată de monahul Sofronie din Gomoiești, în 1634. Autorul a reușit să înlătore presupunerea că ar fi fost melohul mînăstirii Poiana Mărului. În vremuri mai apropiate a fost ajutată mult de ierarhii Episcopiei și unii mari boieri (ex. Mihai Filipescu și Hrisoscoleu). În 1838, s-a organizat aici o închisoare pentru femei, deoarece din 1755 era chinovie de călugărițe. Dionisie Romano a înființat aici o școală de fete. Chinovia este vestită și prin atelierile de industrie casnică. Biserica de zid există din 1844. Cea din cimitir, ctitorită de M. Filipescu în 1826, a fost pictată de Nanu zugravul în 1827. Acesta a mai zugrăvit și biserica mînăstirii Cheia în 1834 și biserica din Beceni în 1839.

Mînăstirea Sihastru din județul Vrancea, lângă confluența Trotușului cu Siretul, a fost ctitorită în 1748 de postelnicul Sandu Șendrea și soția sa Sanda, din Nicorești. Inițial a fost chinovie de călugări, cu epocă de vîrf în 1834. În 1876 monahii au părăsit-o din cauza lipsei de venituri.

Actuala biserică de zid s-a realizat între 1882—1891.

În 1954 a devenit mînăstire de maici. Sub oblăduirea ultimilor doi episcopi, a stareței Agata Ciuciu și a neobositului și venerabilului duhovnic protos Clement Cucu, fost mai de mult stareț tot la Sihastru, harnicul sobor de maici a realizat prin multe reparații, adăugiri și înnoiri, prin modernizări (curent electric, încălzire centrală, heleșteu, grădină cu solare, mobilier și pictură nouă etc.) un complex confortabil de o frumusețe rară, încadrat în peisajul fermecător din jur, o oază de liniște și meditație.

Abordînd dezvoltarea artelor cu tangență bisericească, părintele Cocora a prezentat acestea pe categorii. Pentru arhitectura locașurilor de cult din trecut, a amintit de cele rupestre (ex. Aluniș, cu origini din

secolul V—VI și semnalat documentar în 1857, Agatonul nou etc.) de mânăstirile-cetăți cu rol strategic în «marginea de nord-est a Țării Românești» (Menedic 1532 sau Vintilă Vodă, Bradu, cel mai vechi din țară, Adormirea din Rîmnicu Sărat, Berca 1694, Mera 1686, Măxineni, cu rol deosebit în sistemul defensiv al lui Matei Basarab, Episcopia Buzăului, înglobată sistemului de același voievod și Dedulești).

Din categoria arhitecturii brîncovenești, a amintit de Berca, Bordești și Rîmnicu-Sărat, iar dintre cele ce aparțin stilului neoclasic : Sfinții Îngeri și Negustori din Buzău, Ciolanu, Rătești, Cislău etc. Sînt înrubi-cate și numeroasele biserici de lemn care au existat sau mai există pe văile rîurilor din zonă.

De asemenea migală de șlefuitor se bucură în lucrare pictura (Pîrvu Mutu cu emulul său Radu, Ieremia de la Bîscenii de Jos, popa Nicolae cu echipa lui la Vernești, Barbu Bucure și popa Filip la Cîndești etc. O atenție deosebită a dat renumitului N. Teodorescu, care a pictat cel puțin 15 biserici și elevului său Gh. Tattarescu, grupului de pictori Andronești din Sibiciu etc.

Aceeași atenție a dat sculpturii în lemn (iconostasul și ușile împărătești de la Bîscenii de Jos, ușile de la Cislău etc.).

Pentru miniatură s-a amintit opera de neegalat a fostului episcop Luca din Cipru, cu exemple de rarități, printre care «strălucita Evanghelie greacă ... capodoperă a miniaturii secolului al XVII-lea» centru de copişti — miniaturişti de la Poiana Mărului etc.

Cum era de așteptat, muzica psaltică a fost abordată cu căldură deosebită de autor. Se subliniază o axiomă : unde apar dascăli în documente, acolo se învață și muzică psaltică (și carte n.n.). Se menționează școala de la Menedic și cea de la Episcopie, unde dascălul de slavonie învața copiii și psaltichie. Printre profesorii de psaltire ai seminarului se citează Matache Slăvulescu, Dobrică Tintăveanu, ierodiaconul Serafim (1851), Neagu Ionescu, Teodor Georgescu, Nae Mateescu, protosinghelul Varlaam Barancescu și mai ales Nicolae Severeanu. Mai toți, și cu osebire N. Severeanu, au fost și compozitori psaltici. Episcopii Chesarie, Filotei și Dionisie Romano au dat o deosebită atenție psaltichiei. Dionisie Romano a introdus la seminar studiul muzicii vocale și corul format din 12 elevi seminariști.

În ultimele subtitluri asupra centrului isihast de la Poiana Mărului (1733), creat și condus mulți ani de starețul Vasile. Acesta a exercitat o largă influență «îmbunătățitoare» asupra multor schituri din zonă. Se remarcă prezența pentru un timp a lui Paisie Velicicovschi și celor 64 însoțitori ai săi, pentru o vreme, în schitul Vărzărești care depindea duhovnicește de Poiana Mărului. Paisie a relatat că el însuși s-a format duhovnicește după îndrumările lui Vasile.

Pentru clerul de mir, părintele Cocora a reușit să arate viața mizeră a preoților din vremea cînd nu erau salarizați de stat, care își îmbunătățeau existența cu ajutorul unor meserii (zugrăveala, zidăria, dulgheria, tipografia, învățătura copiilor etc.). Ei scriau testamente (diate) și foi de zestre sau alte acte. Sub raport material, pe atunci, erau susținuți de enoriași cu care, în prealabil, închinau înscrisuri (contracte) de

slujire la biserică, pentru ca obștea să-i dea drept plată cîte trei chile de cereale (1200 kg) și cîte 3 lei pe an fiecare casă.

Cei de după această perioadă au susținut o mai puternică activitate pastoral-misionar-culturală, întemeind comitete de milă, cu serbări creștinești, frății, cu biblioteci de popularizarea științelor, conferințe, cîntări, cantine, internate pentru copii săraci și orfani, construcții de biserici, de școli, de cămine.

Sînt semnați preoți activînd strălucit în marile acțiuni revoluționare ex. în 1848 Neagoe Benescu, protopopul Mihai Macedonscu, în 1907 Costache Popescu din Rogozu, Gh. Balaban din Viziru (omorît împreună cu soția), Traian D. Popescu din Nehoiăș etc.

În ceea ce privește viața preoțească, astăzi, eparhia și-a organizat jurisdicția în 6 protopopiate cu sediile în Buzău, Brăila, Focșani, Panciu, Pătrlagele și Rîmnicu Sărat, cu un total de 560 parohii, 666 posturi de preoți și 771 de biserici.

Lucarea este însoțită de rezumate în limba franceză și engleză, ceea ce o face utilă și cercetătorilor străini, de un indice de nume, fără de care cercetătorul s-ar descurca greu și 104 ilustrații între care 21 de portrete foto ale unora dintre episcopi.

Cele cîteva vignete de la începutul sau sfîrșitul unor diviziuni ale cărții, litera aleasă pentru ca textul să fie ușor citit, formatul și hîrtia sau copertele ilustrate în culori, merite ce revin P. C. preoți Iulian Negoită și Valentin Bogdan, fac din volumul astfel constituit, o carte atrăgătoare.

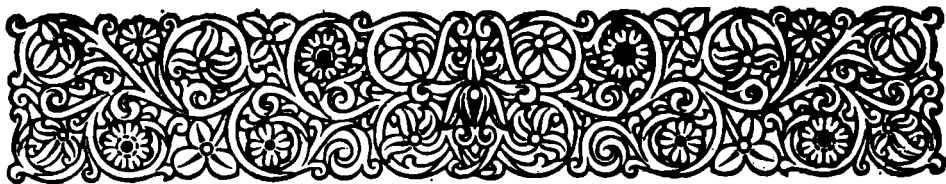
Cît despre fondul lucrării, ea reprezintă, în primul rînd, capodopera părintelui Gabriel Cocora. Încă viguros, cu sufletul mereu tînăr și optimist, este de așteptat ca, din imensitatea materialului adunat în cei 60 de ani de cercetare, să inițieze și realizeze alte lucrări de aceeași valoare sau poate mai valoroase. Talentul și meșteșugul îi sînt bine conturate și sigure, mai ales că minuieste un limbaj de miere.

De asemenea, lucrarea sa poate fi cotate de pe acum, ca o lucrare de referință în domeniu, prin bogăția noutăților și este sigur că nu ar putea fi posibil să o întrecă vreo alta.

În ansamblu este o strălucită operă de istorie, merită să umple un gol de mult simțit. Ea se adaugă astfel, ca o perlă de mare preț, la colosul ce-l constituie monografiile celorlalte eparhii și împodobesc patrimoniul spiritual, cultural și de simțire românească al Bisericii Ortodoxe Române.

GION D. IONESCU

APARIȚII EDITORIALE

APARIȚII EDITORIALE TRIMESTRUL I 1987

I. Teologie

Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri. Partea întâia*, Cuprinde : *Omiliile la Hexaemeron, Omiliile la Psalmi, Omiliile și Cuvântări*, Traducere, introducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, colecția (col.) «Părinți și Scriitori Bisericești», nr. 17, Editura (Ed.) Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1986, 651 p.

Dr. Nestor Vornicescu, Arhiepiscop și Mitropolit, *Pace pe pământ, între oameni bunăvoire*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, 709 p.

Arhimandrit Cleopa Ilie, *Predici la praznice împărătești și la sfinții de peste an*, Tipărită cu binecuvântarea Prea Sfințitului Eftimie, Episcopul Romanului și Hușilor, Carte închinată de autor Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1986, 440 p.

II. Istorie și literatură română

Stelian Neagoe, *Istoria Unirii Românilor, De la începuturi la Cuza Vodă*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987, 696 p.

Nicolae Iorga, *Corespondență, II*. Ediție, note și indici de Ecaterina Vaum, Ed. Minerva, 1986, 424 p.

Constantin Preda, *Geto-dacii din Bazinul Oltului inferior*, Ed. Academiei R.S.R., 1986, 500 p.

Ion Popescu-Puțuri, *Pe teme de istorie*, Ed. Albatros, 1986, 270 p.

Lucian Valea, *Pe urmele lui George Coșbuc*, Ed. Sport-Turism, 1986, 328 p.

Nicolae Bocșan, *Contribuții la istoria iluminismului românesc, Studii și eseuri*, Ed. Facla, Timișoara, 1986, 428 p.

Mihail Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor, Zodia cancerului, Creanga de aur*, col. «Biblioteca Eminescu», Ed. Eminescu, 1987, 608 p.

Dimitrie Bolintineanu, *Legende istorice*, Antologie și tabel cronologic de Veronica Tiutiuca, prefață de Dumitru Tiutiuca, col. «Lyceum», Ed. Albatros, 1986, 262 p.

- Gib I. Mihăescu, *Nuvele*, Postfață de Mihai Manguileu, Ed. Minerva, 1987, 300 p.
- E. Lovinescu, *Opere*, vol. IV, Ediție îngrijită de Maria Simionescu și Alexandru George. Note de Alexandru George, Ed. Minerva, 1987, 552 p.
- Constantin Negruzzi, *Opere*, III, Ediție critică îngrijită de Liviu Leonte, Ed. Minerva, 1986, 532 p.
- Liviu Rebreanu, *Mărturisire*, Nuvele și schițe, Selecție și prefață de Ion Bogdan Lefter, col. «Columna», Ed. Militară, 1986, 268 p.
- Idem, *Răscoala*, Ediție îngrijită, tabel cronologic și referințe critice de Ioan Vultur, Ed. Facla, 1987, 512 p.
- Panaït Istrati, *Moș Anghel. Codin. Ciulinii Bărăganului*, Ediție îngrijită, traduceri și repere istorico-literare de Alexandru Talex, seria «Patrimoniu», Ed. Minerva, 1986, 320 p.
- Dumitru Almaș, *Oana*, roman, Ed. Militară, 1986, 332 p.
- Doru Davidovici, «V» *de la victorie*, roman, Ed. Militară, 1986, 240 p.
- Ioana Postelnicu, *Eternele iubiri, Povestiri*, Ed. Cartea Românească, 1987, 408 p.
- Mihai Drăgan, *Mihai Eminescu*, Interpretări, 2, col. «Eminesciana», nr. 40, Ed. Junimea, Iași, 1987, 228 p.
- Adrian Angheliescu, *Vedere dinspre Eyub*, Eseuri, Ed. Cartea Românească, 1987, 228 p.
- Ana Selena, *Învolburata lume a Călinei*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1986, 291 p.
- Petru Vintilă, *Muntele speranței*, vol. II, Ed. Militară 1987, 365 p.
- Victor Vântu, *Zece porți chinezești*, Ed. Albatros, 1987, 382 p.
- Paul Anghel, *Întoarcerea morților*, Cartea a IX-a din ciclul «Zăpezile de-acum un veac», Ed. Cartea Românească, 1987, 533 p.
- Arthur Schnitzler, *Drum deschis*, Ed. Facla, Timișoara, 1986, 308 p.
- Mihail Drumeș, *Invitație la vals*, roman, Prefață și tabel cronologic de Florea Firan, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1987, 272 p.
- Grigore Cojan, *Zile fierbinți*, roman, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1986, 236 p.
- Vasile Pogor, *Scrieri*, seria «Restitutio», prefață, note, glosar și bibliografie de Vasile Sandu, Ed. Minerva, 334 p.
- Al. Kirițescu, *Gaițele și alte piese de teatru*, studiu introductiv și note de Valeriu Râpeanu, Col. «Eminescu», Ed. Eminescu, 1987, 520 p.
- Marin Preda, *Delirul*, Ediția a III-a, Ed. Cartea Românească, 1987, 461 p.
- Ion Minulescu, *Proză*, Ediție în seria «Arcade», postfață de Ion Dodu Bălan, Ed. Minerva, 352 p.
- Corneliu Vadim Tudor, *Miracole*, 1976—1986, Cuvînt înainte de Eugen Barbu, Col. «Cele mai frumoase poezii», nr. 201, Ed. Albatros, 1986, 183 p.
- Petre Stoica, *Suvenir*, Cuvînt înainte de Gheorghe Grigorescu, col. «Cele mai frumoase poezii», Ed. Albatros, 1987, 192 p.
- C. D. Zeletin, *Andaluzia*, Volum de versuri, Ed. Cartea Românească, 1987, 76 p.

Dumitru M. Ion, *Ioan Metafora*, Poeme, Ed. Cartea Românească, 1987, 60 p.

Vasile Cărăbiș, *Poezii populare românești*, Folclor cules și selectat din Oltenia, Muntenia, Dobrogea și Transilvania; prefață de I. C. Chițimia, Ed. Minerva, 1986, XVIII+316 p.

Adrian Păunescu, *Locuri comune*, «202 poezii noi», Ed. Albatros, 1986, 312 p.

III. Literatură universală

Nikos Kazantzakis, *Raport către El Greco*, Traducere de Alexandra Medrea-Danciu, Cuvînt înainte de Darie Novăceanu, Ed. Univers, 1986, 510 p.

Henry Bonnier, *Prințul*, roman, Traducere de Maria Ivănescu, Ed. Cartea Românească, 1986, 224 p.

Henry James, *Desenul din covor. Manuscrisele lui Jeffrey Aspern*, Traducere de Georgeta Pădureleanu, Prefață și tabel cronologic de Mircea Pădureleanu, col. «Biblioteca pentru toți» (B.P.T.), Ed. Minerva, 1987, 262 p. (I) 332 p. (II).

Peter Hărtling, *Oglinzi ale iubirii. Felix Guttman*, Traducere de Ondine-Cristina Dăscălița, Ed. Univers, 1987, 352 p.

Nathaniel Hawthorne, *Povestea de la Blithedale*, În românește de Carmen Pațac, Ed. Univers, 1987, 204 p.

Louis Couperus, *Iskander*, Traducere și cuvînt înainte de H. R. Radian, col. «Romanul istoric», Ed. Univers, 480 p.

Li Baojia, *Intîmplări din lumea mandarinilor*, Traducere, prefață și note de Mira și Constantin Lupeanu, Ed. Univers, 1986, 564 p.

Axel Munthe, *Cartea de la San/Michele*, I—II, traducere de Teodora Sadoveanu, prefață și tabel cronologic de Dan Grigorescu, col. «B.P.T.», Ed. Minerva, 1986, 238 p. (I); 224 p. (II).

Jack London, *Dragoste de viață și alte povestiri*, Traduceri de A. Ghițulescu și P. Solomon, Ed. Ion Creangă, 1986, 104 p.

Mihail Șolohov, *Donul liniștit*, 4 vol., traducere de Cezar Petrescu și Andrei Ivanovschi, Ed. Univers, 1987, 416 p. (I); 416 p. (II); 448 p. (III); 496 p. (IV).

IV. Spiritualitate — cultură — probleme ale lumii contemporane

Gîndirea hittită în texte, Studiu introductiv: Constantin Daniel, Traducere, notițe introductive și note: Athanasie Negoită, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1986, 360 p.

Theodor Mommsen, *Istoria Romană*, vol. I. Cuvînt înainte de Acad. Emil Condurachi, Traducere de Ioachim Nicolaus, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987, 543 p.

Jean Delumeau, *Frica în Occident (secolele XIV—XVIII)*. O cetate asediată, 2 vol. Traducere, postfață și note de Modest Morariu, Ed. Meridiane, 1986, 362 p. (I); 431 p. (II).

Lucian Blaga, *Opere*, X, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, studiu introductiv de Al. Tănase, Ed. Minerva, 1986, 636 p.

Vasile Florea, *Pictori ruși moderni*, seria «Clasicii picturii univesale», Ed. Meridiane, 1986, 32 p. + Planșe.

Valentin Ciucă, *Pe urmele lui Nicolae Grigorescu*, Ed. Sport-Turism, 1987, 239 p.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Iosif Sava, *Muzică și literatură*, Scriitori români, I. Eseuri, Ed. Cartea Românească, 1987, 348 p.

Ion Ianoși, *Literatură și filosofie*, Interacțiuni în cultura română, Eseuri, Ed. Minerva, 312 p.

Andrei A. Lillin, *Mitul marelui vânător și alte eseuri*, Ediție îngrijită de Alexandra Indrieș, Ed. Facla, Timișoara, 304 p.

Edgar Papu, *Despre stiluri*, Col. «Biblioteca Eminescu», Ed. Eminescu, 1986, 546 p.

*** *Filiere ale neofascismului și violenței*, Antologie, prefață și îngrijirea ediției : dr. Elena Mureșan, Ed. Politică, 1986, 206 p.

Cristina Mandravel, Melania Guțul-Văluță, *Pămîntenii — dușmanii Terrei ?*, Ed. Albatros, 1987, 159 p.

APARIȚII EDITORIALE TRIMESTRUL II 1987

I. Teologie

Dr. Antonie Plămădeală, *Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist austro-ungar (1867—1918)*, după documente, acte și corespondență rămase de la Elie Miron Cristea, Sibiu, 1986, 546 p.

Epifanie Norocel, Episcopul Buzăului, *Pagini din istoria veche a creștinismului la români*. Mărturiile ale continuității poporului nostru. Ed. Episcopiei Buzăului, 1986, 346 p.

II. Istorie și literatură română

Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, Ediție îngrijită de P. P. Panaitescu, repere istorico-literare de Mircea Scarlat, Seria «Patriomiu», Ed. Minerva, 264 p.

*** *1877 în proză scurtă*, Antologie, prefață, note și glosar de Titus Moraru și Ovidiu Mureșan, Ed. Militară, 1987, 196 p.

Nicolae Iorga, *Conferințe*, Ideea unității românești. Ediție îngrijită de Ștefan Lemny și Rodica Rotaru. Postfață, note și bibliografie de Ștefan Lemny, Ed. Minerva, 1987, 360 p.

Cristina Tacoi, *Călătorie în absență*, Proză, Ed. Eminescu, 1987, 260 p.

Nicolae Filimon, *Ciocoi vechi și noi*, Ed. Albatros, 1987, 326 p.

Mihail Kogălniceanu, *Tainele inimii*, Ed. Albatros, 1987, 282 p.

Alexandru Vlahuță, *Versuri și proză*, Ed. Albatros, 1987, 326 p.

George Bacovia, *Versuri și proză*, Ed. Eminescu, 1987, 384 p.

Tudor Arghezi, *Arte poetice*, Versuri, Ed. Albatros, 1987, 192 p.

Mihai Eminescu, *Poezii. Poésies*. Presentare și traducere de Jean-Louis Courriol, Ed. Cartea Românească, 1987, 143 p.

*** *Din poezia de dragoste a lumii*, 2 vol. Tălmăcire, selecție și prefață de Maria Banuș, col. «B.P.T.», nr. 1269—1270, Ed. Minerva, 1987, 276 (I) ; 320 p. (II).

- Horia Zilieru, *Doamna mea, eternitatea, versuri*, Ed. Junimea, Iași, 1987.
- Petru Rezuș, *Pe aripi, versuri*, Ed. Cartea Românească, 1987, 174 p.
- Marin Sorescu, *Apă vie, apă moartă*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1987, 182 p.
- Dan Verona, *Balada vestitorului și alte poeme*, Ed. Cartea Românească, 1987, 196 p.
- Gheorghe Tomozei, *Catalogul corbdiilor, Poezii 1957—1985*, Prefață de Nicolae Manolescu, seria «Poeti români contemporani», Ed. Eminescu, 1987, 478.
- Tudor George, *Cartea sonetului. Partea întâi*, Ed. Cartea Românească, 1987, 324 p.
- George Topîrceanu, *Poezii*, Ediție și repere istorico-literare de Al. Săndulescu, Ed. Cartea Românească, 1987, 248 p.
- Ștefan Augustin Doinaș, *Foamea de unu*, Poeme, Cu o prefață de Radu Călin Cristea, Ed. Eminescu, 1987, 346 p.
- Laurențiu Fulga, *Alexandra și Internul*, roman, Prefață de Mircea Iorgulescu, Ed. Militară, 1987, 363 p.
- Liviu Mărghită, *Decebal*, col. «Domnitori și voievozi», Ed. Militară, 1987, 192 p.
- Ionel Teodoreanu, *Lorelei*, Ed. Eminescu, 1986, 301 p.
- Gheorghe Schwartz, *Om și lege*, roman, Ed. Eminescu, 1987, 361 p.
- Mihai Dușescu, *Un om, într-o zi*, roman, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1987, 164 p.
- Costache Olăreanu, *Dragoste cu vorbe și copaci*, roman, Ed. Cartea Românească, 1987, 199 p.
- Nicolae Dragoș, Mihai Stoian, *Drumeț în calea lupilor*, Ed. Eminescu, 1987, 473 p.
- Hortensia Papadat-Bengescu, *Balaurul*, Prefață de Gheorghe Crăciun, Ed. Militară, 1986, 206 p.
- Idem, *Arabescul amintirii*, roman memorialistic, Ediție îngrijită, prefață și note de Dimitrie Stamatiadi, col. «Capricorn», nr. 3, 1986, 328 p.
- Ion Marin Sadoveanu, *Sfârșit de veac în București*, Ed. Eminescu, 1987, 370 p.
- Alexandru Ivasiuc, *Apa*, roman, Ed. Militară, 1987, 416 p.
- Ioan Slavici, *Nuvele*, ediția a II-a, prefață și bibliografie de Mircea Bragă, seria «Arcade», Ed. Minerva, 1987, 352 p.
- Barbu Delavrancea, *Nuvele. Povestiri*, Ediție îngrijită de Emilia Șt. Milicescu, Antologie și repere istorico-literare de Mihai Dascăl, seria «Patrimoniu», Ed. Minerva, 1987, 448 p.
- Ion Lăncrănjan, *Cordovanii*, 3 vol. Ediția a IV-a, Ed. Cartea Românească, 424 p. (I) ; 448 p. (II) 432 p. (III).
- Florin Bănescu, *Drumul Gugulanilor*, roman, Ed. Facla, Timișoara, 1987, 212 p.

III. Literatură universală

- Henry James, *Ambasadorii*, ediția a II-a revăzută, traducere de Corneliu Rudescu, prefață de Ștefan Stoenescu, Ed. Univers, 1987, 512 p.

Alexandre Dumas, *Isabela de Bavaria*, Traducere de Șt. Dinulescu, col. «Romanul istoric», Ed. Univers, 1987, 384 p.

Miguel de Cervantes Saavedra, *Iscusitul Hidalgo Don Quijote de la Mancha*, 4 vol. Traducere de Ion Frunzetti și Edgar Papu, Traducerea versurilor și note de Ion Frunzetti, Prefață de George Călinescu, Tabel cronologic de Edgar Papu, col. «B.P.T.», nr. 1271—1274, Ed. Minerva, 1987, 340 p. (I) ; 349 p. (II) ; 357 (III) ; 352 p. (IV).

James Joyce, *Portret al artistului în tinerețe*, în românește de Frida Papadache, col. «Globus», Ed. Univers, 352 p.

Jerome K. Jerome, *Arta de a nu scrie un roman*, Cuvînt înainte de Horia Holban, În românește de Horia Holban și Călina Gogălniceanu, Ed. Junimea, Iași, 1987, 254 p.

Manuel Mujica Lainez, *Bomarzo*, Traducere și note de Romeo Măgherescu, Prefață de Dan Grigorescu, Ed. Univers, Col. «Romanul istoric», 1987, 728 p.

William Dean Howells, *Un caz modern*, În românește de Sanda Râpeanu, col. «Clasicii literaturii universale», Ed. Univers, 1987, 416 p.

Patrick Braun, *Comorile incașilor*, Mitori și realități, Traducere de Paul B. Marian, Ed. Meridiane, 1987, 288 p.

Rabindranath Tagore, *Poeme*, Traduceri și cuvînt înainte de George Popa, Ed. Univers, 1987, 156 p.

Nikos Kazantzakis, *Alexis Zorba*, Ediția a II-a, traducere de Marcel Aderca, col. «Romanul secolului XX», Ed. Univers, 1987, 320 p.

Odette Renaud-Verné, *Povestiri elvețiene contemporane*, În românește de Jean Grosu, Ed. Albatros, 1987, 135 p.

Virginia Woolf, *Noapte și zi*, Traducere de Veronica Focșăneanu, Prefață de Ștefan Stoenescu, col. «Romanul secolului XX», Ed. Univers, 1987, 496 p.

Alexandre Amprimoz, *Cînt solar*, versuri, traducere și cuvînt înainte de Virgil Teodorescu și Petronela Negoșanu, col. «Orfeu», Ed. Univers, 1987, 108 p.

Marguerite Yourcenar, *Labirintul lumii* (Amintiri pioase și Arhive ale Nordului), Traducere și postfață de Angela Cismaș, Ed. Univers, 1987, 598 p.

IV. Spiritualitate — cultură — probleme ale lumii contemporane

Tudor Ghideanu, *Anamnesis sau treptele aducerii aminte*, col. «Humanitas»-38, Ed. Junimea, Iași, 1987, 264 p.

George Lăzărescu, *Civilizația italiană*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987, 293 p.

Eugen Cizek, *Secvență romană*, Mijlocul secolului I al erei noastre. Prefață de acad. Emil Condurachi, Traducere de Sanda Chiose Crișan și Constantin Crișan, Ed. Politică, 1986 429 p.

Mihai Martiș, *De la Bhârata la Gandhi* Civilizație, istorie și cultură indiană, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987, 360 p.

Adrian Marino, *Hermeneutica ideii de literatură*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1987, 552 p.

Corneliu Barborică, *Studii de literatură comparată*, Ed. Univers, 1987, 312 p.

N. Steinhardt, *Escade în timp și spațiu sau Dincoace și dincolo de texte*, Ed. Cartea Românească, 1987, 401 p.

Mircea Florian, *Recesivitatea ca structură a lumii*, vol. II, Ediție îngrijită, postfață și note de Nicolae Gogoneață și Ioan C. Ivanciu, Ed. Eminescu, 1987, 491 p.

Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației*, vol. 2, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987, 670 p.

George Duby, *Arta și societatea. 980—1420*, 2 vol., Traducere și note de Marina Rădulescu, Prefața de Răzvan Theodorescu, Ed. Meridiane, 1987, 273 p. (I) ; 229 p. (II).

Virgil Căndea, Constantin Simionescu, *Prezențe culturale românești : Bulgaria, Jugoslavia, Grecia*, Ed. Sport-Turism, Asociația «România», 1987, 201 p.

Pierre Lévêque, *Aventura greacă*, 2 vol., Traducere de Constanța Tănăsescu, Ed. Meridiane, 1987, 475 p. (I), 454 p. (II).

Gustavo Marchesi, *Giuseppe Verdi*, Traducere din limba italiană de Florina Nicolae și Ștefan Nicolae, Ed. Muzicală, 1987, 539 p.

Mihai Rădulescu, *Mozart. Șapte zile pentru nemurire*, roman, Ed. Muzicală, 1987, 174 p.

Mircea Eliade, *Despre Eminescu și Hașdeu*, Ediție îngrijită și prefață de Mircea Handoca, Ed. Junimea, 1987, 112 p.

Ion Bălu, *Lucian Blaga*. Dimensiunile interioare ale personalității. Poetul. Dramaturgul. Prozatorul. Filosoful. Col. «Monografii», Ed. Albatros, 1987, 206 p.

Ion Mihail Popescu, *Personalități ale culturii românești*, Ed. Eminescu, 1987, 324 p.

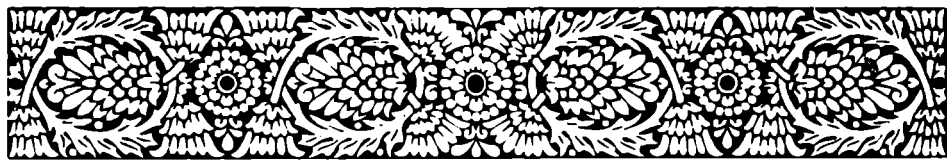
Alexandru Balaci, *În fluxul spiritualității*, Eseuri, Ed. Eminescu, 1987, 228 p.

Lucia Wald, Dan Slușanschi, Francisca Băltăceanu, *Studiul limbilor și culturii indoeuropene*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987, 367 p.

Carmen Cloșcă-Grigore, *Era cosmică și Terra*, Prefață de conf. dr. ing. Florin Zăgănescu, Ed. Albatros, 1987, 238 p.

William Manchester, *Adio, întineric!* Memori din războiul Pacificului, Traducere din limba engleză : Elena Oprea Frățilă și Lidia Ionescu, Ed. Politică, 1986, 381 p.

Drd. Liviu STOINA

V A R I A

INDEMN

*Cînd sufletul ți-e rătăcit
Și cînd ispita e adîncă
Să-ți amintești de DOMNUL TĂU
Și vei fi tare ca o stîncă*

*În jertfa SA tu negreșit
Ai să-nțelegi nemărginirea
Iubirii care s-a-mplinit
Să-ți crească ție mîntuirea*

*Nu șovăi cînd noaptea-i grea
Ți-aruncă ochii către stele
Acolo-i izbăvirea ta
Te-nchină roagă-te spre ele*

*Căci undeva acolo sus
Fierbîntea-ți rugă o așteaptă
Al nostru domn HRISTOS IISUS
Ce ne-nțelege și ne iartă*

TRĂINICIE

*Tainic murmur înfioară
Murii vechi pictați cu sfinți
Heruvimi de aur zboară
Printre rugile fierbinți*

*Din altar bătrînul TAICĂ
'Naltă glas sfișietor
Și pe lespezi cite-o maică
Îl îngîna-ncetișor*

*E trecut de crucea nopții
A șipat o cucuvea
Zac măririle ca morții
Sub a vremii clipă grea*

*Într-un colț cu fruntea rece
Meditiez la timpul dus
Ah / oftez cum viața trece
Cîte glorii au apus*

*Sub a vremii biruință
Înălțimi s-au năruit
Însă muntele CREDINȚĂ
A rămas de NECLINTIT*

Nica STAN

NOUTĂȚI EDITORIALE
ALE INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Triodul — ediția a VIII-a

Sfântul Atanasie cel Mare. Scrieri. Partea I :

Cuvînt împotriva elinilor ; Cuvînt despre Întruparea Cuvîntului ; Trei cuvinte împotriva Arienilor, în Colecția «Părinți și scriitori bisericești», vol. 15.

Pr. prof. Ioan Rămureanu, Pr. prof. Milan Šesan, Pr. prof. Teodor Bodogae, **Istoria Bisericească Universală**, vol. I, (1—1054), Ediția a III-a revăzută și completată.

Pr. prof. dr. Nicolae Șerbănescu, Prof. dr. Nicolae Stoicescu, **Mircea cel Mare — 600 de ani de la urcarea sa pe tronul Țării Românești**.

